CELE MAI VECHI CĂRȚI POPULARE ÎN LITERATURA ROMÂNĂ

Cartea a apărut cu sprijinul Ministerului Culturii și Cultelor

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ
„IORGU IORDAN — AL. ROSETTI"

CELE MAI VECHI CĂRŢI POPULARE ÎN LITERATURA ROMÂNĂ

Coordonatori
ION GHEŢIE şi ALEXANDRU MARE

ACADEMIA ROMÂNĂ
INSTITUTUL DE LINGVISTICĂ
„IORGU IORDAN — AL. ROSETTI"

CELE MAI VECHI CĂRȚI POPULARE ÎN LITERATURA ROMÂNĂ

VII

ISTORIA LUI POLIȚION ŞI A MILITINEI

Studiu filologic, studiu lingvistic, ediţie şi glosar de
FLORINA RACOVIȚĂ-CORNEȚ

FUNDAȚIA NAȚIONALĂ PENTRU ŞTIINȚĂ ŞI ARTĂ
BUCUREŞTI•2003

LUCRĂRI DE REFERINŢĂ

Cartojan, *Cărţile populare*, I-II	N. Cartojan, *Cărţile populare în literatura românească*, Bucureşti, vol. I, 1929, vol. II, 1938.
Chiţimia-Simonescu, *Cărţile populare*, I-II	I. C. Chiţimia şi Dan Simonescu, *Cărţile populare în literatura românească*, vol. I-II, Bucureşti, 1963.
DRR, I-II	Gheorghe Bolocan, Tatiana Nicolescu, *Dicţionar rus-român*, vol. I-II, Bucureşti, 1959.
Gheţie, BD	Ion Gheţie, *Baza dialectală a românei literare*, Bucureşti, 1975.

ABREVIERI

ac.	acuzativ
adj.	adjectiv
adv.	adverb
bg.	bulgar(ă), bulgăresc
conj.	conjuncţie
expr.	expresie
f.	feminin
gr.	greacă
interj.	interjecţie

loc.	locuţiune
m.	masculin
magh.	maghiară
n.	neutru
ngr.	neogreacă
nom.	nominativ
nr.	număr
part.	participiu
pers.	persoană, personal
pl.	plural
prep.	prepoziţie
prez.	prezent
pron.	pronume
rus.	rusă, rusesc
s.	substantiv
scr.	sârbocroată
sl.	slavon
tc.	turcă
ucr.	ucrainian(ă)
vb.	verb, verbal
v. sl.	veche slavă

STUDIU FILOLOGIC

INTRODUCERE

Textul care constituie obiectul cercetării noastre se intitulează *Istorie veteazului Poliţionu şi a frăţâni-său Argu, cu prefrumoasa Militina* şi se găseşte în manuscrisul II 24 (4249), existent la Biblioteca Naţională a României. Este vorba despre un roman cavaleresc şi erotic în acelaşi timp, ce face parte din categoria binecunoscutelor romane populare: *Erotoclitul*, *Imberie şi Margarona* ori *Filerot şi Antusa*, axate pe „concepţia cavalerească a dragostei ideale, altoită pe cultul onoarei şi al bravurii"[1].

Textul, aflat într-un singur manuscris, deşi a fost descoperit şi publicat relativ recent, în 1963, în antologia *Cărţile populare în literatura românească*[2], a rămas puţin cunoscut de către filologi şi criticii literari. Singurul care s-a ocupat mai îndeaproape de roman este Alexandru Piru, care, mai întâi, într-o recenzie critică[3], găseşte o asemănare aproape identică între *Istoria lui Skinder* şi *Istoria lui Poliţion*, „amândouă nefiind altceva decât prelucrarea unor povestiri din *Historia septem sapientum*, versiunea occidentală a Sindipei, pătrunsă în Rusia din Polonia, încă din secolul al XVII-lea"[4]. Teoria originii comune a celor două romane este reluată de către autor în capitolul referitor la cărţile populare din secolul al XVIII-lea, capitol

---

[1] Cartojan, *Cărţile populare*, II, p. 250.
[2] Chiţimia-Simonescu, *Cărţile populare*, II, p. 171-216.
[3] Al. Piru, *Cărţile populare*, în „Gazeta literară", X, 1963, nr. 50, p. 7.
[4] *Ibidem*.

al tratatului de istorie a literaturii române[5]. Alexandru Piru reafirmă, în mod consecvent, aceeaşi ipoteză, mult mai târziu, în 1977[6], când subliniază din nou, pe baza unei analize comparative, faptul că cele două romane sunt două variante ale aceleiaşi povestiri. Mircea Tomescu crede însă că originalul după care s-a tradus *Istoria lui Poliţion* a fost alcătuit în a doua jumătate a secolului al XVII-lea sau la începutul secolului al XVIII-lea[7]. Dincolo de aceste opinii diferite, considerăm totuşi hazardată teoria lui Alexandru Piru, a perfectei asemănări dintre *Istoria lui Poliţion* şi *Istoria lui Skinder*. Fără a intra prea mult în detalii, nu putem afirma decât că, din punctul de vedere al tematicii efective, al cadrului de desfăşurare a acţiunii, precum şi din punctul de vedere al modului propriu-zis de înlănţuire a diferitelor episoade, ne aflăm în faţa a două naraţiuni absolut distincte, chiar dacă se bazează, poate, pe acelaşi prototip, rămas şi astăzi necunoscut.

Subiectul:

Poliţion, feciorul împăratului Egiptului, este trimis să înveţe carte şi meşteşugul armelor în vestitul târg Poltavie, unde se împrieteneşte cu Argu, fiul unui vestit „cneaz" italian. Argu, arătându-i portretul Militinei, fata craiului Italiei, şi, văzându-l pe Poliţion tulburat de splendoarea ei deosebită, îi propune acestuia să meargă împreună să o vadă personal. Pe drum sunt atacaţi de tâlhari, iar Argu este rănit grav. Poliţion, plecat în căutarea unui doctor, ajunge, după mai multe peripeţii în târgul Arteda, în Spania, unde este nevoit să rămână mai mult timp, pentru a i se vindeca rănile. Argu este salvat între timp de nişte neguţători, după care pleacă în oraşul său natal, Ravenie. Polţionu, vindecat, pleacă şi el în căutarea Militinei.

---

[5] *Istoria literaturii române*, vol. I, Bucureşti, 1964, p. 732.

[6] Al. Piru, *Istoria literaturii române de la origini până la 1830*, Bucureşti, 1977, p. 382-385.

[7] Mircea Tomescu, *Introducere* la *Istorie veteazului Poliţionu*, în Chiţimia-Simonescu *Cărţile populare*, II, p. 174.

Pe drum află că paşa Ciubulaiu doreşte s-o ia de soţie chiar pe Militina. Ajuns în cetatea Ravenei, unde se dă drept neguţătorul Stragveli, o întâlneşte la mai multe ospeţe pe Militina, îndrăgostindu-se reciproc. Imediat după ce se logodesc, în taină, cei doi tineri sunt despărţiţi de soarta potrivnică, deoarece Poliţionu e nevoit să fugă de paznicii grădinii crăieşti. În acest timp, soseşte cu „mare oaste" paşa Ciubulaiu, somându-l pe craiul Ravenei să i-o dea de soţie pe Militina. Deşi rănit de paznici, Poliţionu se oferă singur să se bată la podinog („duel") cu paşa, în schimbul eliberării cetăţii, dar şi cu condiţia de a se căsători el cu Militina, dacă va ieşi învingător. Şi astfel, după o luptă foarte grea, Poliţionu îl înfrânge pe paşă, omorându-l, însă este luat prizonier de către oastea turcească şi dus în cetatea Vizantiei (Bizanţ), la sultan, care îl trimite la muncă silnică, pe galeră.

Argu soseşte în Vizantie, în fruntea unei armate numeroase, cerându-i sultanului eliberarea lui Poliţionu, dacă îl va învinge la podinog pe oricare dintre supuşii sultanului. Este trimis chiar Poliţionu, fără să ştie însă cu cine şi de ce se bate. Cei doi prieteni ajung să se lupte, fără să ştie, unul împotriva celuilalt. Recunoscându-se însă în timpul luptei, reuşesc să fugă şi închiriază o corabie pentru a se întoarce în Egipt. Sunt atacaţi de nişte corsari turci care îi robesc, iar apoi de nişte indieni. Poliţionu cade în stăpânirea comandantului indienilor, Carnizu, care, îndrăgindu-l, îl primeşte ca fiu adevărat în casa sa. De Poliţionu se îndrăgosteşte Gostelie, fiica craiului Indiei, care îl roagă s-o îndrăgească, însă Poliţionu o refuză. Pentru că i-a surprins singuri în iatac, craiul îi pedepseşte pe amândoi, pe Poliţionu arucându-l în temniţă. Nevinovăţia sa este dovedită de comandorul Carnizu, şi astfel Poliţionu, cunoscut sub numele Alimbie, trăieşte multă vreme în târgul Brocol, dobândind prin vitejia sa funcţia de „sfetmaşal" la curtea craiului. În tot acest timp, Argu, ajuns mare comandant de oşti în Spania datorită faptelor sale de arme, îl caută neîncetat pe Poliţionu, dar fără nici un rezultat.

Într-o zi Poliţionu fuge de la curtea craiului pentru a scăpa de insistenţele lui Gostelie şi ajunge într-alt târg al Indiei. Aici o întâlneşte pe Asirie, fata unui preot, de care se îndrăgosteşte şi cu care, în final, se va logodi, presupunând că Militina îl va fi uitat, dar nu înainte însă de a-l învinge în duel, pe logodnicul Asiriei, neguţătorul Safir.

Acţiunea romanului, după cum se poate constata, este extrem de complicată, alcătuită din numeroase episoade, axate, în principal, pe întâmplările prin care trece eroul principal, viteazul Poliţion. Spre deosebire însă de celelalte romane de acelaşi gen, intriga în *Istoria lui Poliţion* este atipică, în sensul că cei doi tineri îndrăgostiţi, o dată despărţiţi de vicisitudinile soartei, nu se mai întâlnesc niciodată. Remarcăm faptul că există destule neconcordanţe în structura epică, între intenţiile eroului şi acţiunile sale propriu-zise, iar finalul povestirii – noua logodnă a lui Poliţion şi, implicit, renunţarea acestuia la Militina – este abrupt şi neprevăzut, cu totul altul decât cel aşteptat, *Istoria lui Poliţion* evidenţiindu-se prin nerespectarea motivului principal, caracteristic romanelor medievale.

O trăsătură generală a întregii naraţiuni o reprezintă numărul foarte mare al scenelor de luptă sau de duel, insistându-se în descrierea acestora pe detalii referitoare atât la elementele echipamentului cavaleresc cât şi la tactica (strategia) adoptată. Romanul are, deci la bază o componentă foarte puternică, a faptelor de arme, care au menirea de a scoate în evidenţă vitejia şi măiestria „oştinească" a eroilor Poliţion şi Argu.

Având în vedere multiplele dialoguri ale personajelor, care contrapunctează pasajele narate în stil indirect, putem considera *Istoria lui Poliţion* şi un roman psihologic, interesant din punctul de vedere al modalităţii în care este urmărit comportamentul uman în diverse ipostaze.

DESCRIEREA MANUSCRISULUI

Textul de care ne ocupăm face parte din manuscrisul miscelaneu II 24 (4249), existent în fondul Colecţii speciale al Bibliotecii Naţionale a României. Manuscrisul, legat în piele, este *in-folio*, cu dimensiunile 170 mm × 230 mm, şi are 260 de file.

Manuscrisul conţine următoarele texte:

1. *Istorie veteazului Poliţionu şi a frăţâni-sau Argu, cu prefrumoasa Militina* (ff. 1[r] – 48[r]);
2. *Istorie Aritusăi prefrumoasăi fete lui Irocurie împărat şi cu un fecior a ‹u›nui sfetnicu a împăratului, anume Eretoclit* (ff. 124[r] – 147[v]; 49[r] – 123[r]);
3. *Istoriia lui Beltodor filosoful şi cu împăratu Alboin Logoban ce au stăpânit toată ţara Italiei* (ff. 148[r] – 189[v]);
4. *Istorie lui Strindel* (!) *preînţăleptul* (ff. 191[r] – 211[v]);
5. *Cuvânt înainte Sandipii filosoful din limba siriniasc‹ă› pre românie scris pentru Chiros împăratul perşilor, şi de naştire fiiului său, şi pentru 7 filosofi a împăratului şi pentru o muiare ţiitoare a împăratului, care gătisă moarte ficiorului împăratului* (ff. 213[r] – 259[r]);
6. Ciorne, însemnări, încercări de condei indescifrabile (ff. 259[v] – 260[v]).

Pe prima copertă, în interior se află scrisă o precizare a traducătorului, intitulată *Tălmăcitoriu cătră cetitoriu de poveşti*:

Alcătuitoriu acestoru întâmplări s-au întocmit cu gustul opştii care nu obişnuieşte a ceti proimii, deci şi el n-au făcut proimionu la începutu scrierii lui. Eu încă vrând să urmez pilda lui, asăminea cruţu pă cetitoriu dă această supărare, atâta numai înştiinţăz că istoria aceasta mi-au părut atâta de interăsătoare şi bine tocmită cât am socotit-o vrednică de o tălmăcire moldovenească şi nădăjduiescu că această părere a me să nu fie greşită, ea fiind greşită părere (?!). Treacă-se cu vedere pentru osteneala tălmăcirii, care nu priveşte la alt sfârşât decât la a

mulţămi folosâtoare zăbăvi a cetitorilor. Fieştecari va afla plăcere unită cu folosânţa[8] *a tulburării şi a orbirii ce pricinuiesc patimile şi o îndreptare a naravurilor precurată, căci vor vide fapta bună biruitoare şi răotate pedepsită, pră cari şi cum să cade să cerce cineva la acest fel de scrieri. Pentru aceasta am bune nădejdi că cetire aceştie va pricinui plăceri şi mulţămire opştii*[9].

Filele 48^{v}, 123^{v}, 190^{r-v} şi 212^{r-v} sunt albe. Frontispicii se găsesc pe filele 1^{r} şi 213^{r}.

Numerotarea paginilor este mecanică şi, parţial, originală – cu cifre arabe pentru filele 1–80. Cerneala folosită este de culoare neagră, uniformă.

Am identificat la nivelul întregului manuscris trei tipuri de scris: primul aparţine logofătului Iordache Chirescu şi se regăseşte pe marea majoritate a filelor; al doilea, care apare prima dată pe ff. 51^{v} şi 52^{r}, se întâlneşte foarte sporadic, pe porţiuni reduse; iar al treilea scris (ff. 52^{v}-53^{v}, 57^{v}-59^{v}, 65^{v} etc.) alternează frecvent cu primul, cel al lui Iordache Chirescu, aparţinând, după toate probabilităţile, fratelui acestuia, Constantin Chirescu.

Manuscrisul a făcut parte din biblioteca lui Constantin Karadja, fapt ce reiese din existenţa *ex-libris*-lui de pe filele 1^{r}, 2^{r}, 3^{r}, 123^{v}, 156^{r}, 259^{v}, 260^{v}. A intrat în patrimoniul Bibliotecii Naţionale a României în anul 1959, prin oferta Victoriei Dragomirescu.

Pe fila 1^{r} am întâlnit însemnarea: „A fost cumpărat de la d. avocat Creţu, Tg. Neamţ, dec. 1924".

Chiar pe fila 1^{r} a textului de care ne ocupăm se află, deasupra frontispiciului, menţiunea copistului: *1794, ghen<ar> 2, s-au*

---

[8] Urmează un grup de slove care nu permit descifrarea cuvântului următor. Slovele care se disting sunt: w_ _ръбъи _.

[9] Deşi nu este menţionat textul la care se face referire, considerăm că *Tălmăcitoriul către cetitoriu de poveşti* are în vedere *Istoria lui Polifion*, întrucât celelalte naraţiuni ale manuscrisului – *Erotocritul, Bertoldo, Istoria lui Skinder şi Sindipa* – erau de mult cunoscute publicului cititor din acea vreme (sfârşitul secolului al XVIII-lea), circulând prin numeroase copii şi traduceri.

început a să scrie. Având în vedere faptul că pe fila 211^{v}, la finalul celui de-al patrulea text al manuscrisului nostru, apare notat: *Sfârşât a toată istorie a lui Stinder preînţăleptu, şi am scris-o eu, Iordachi Chirescu log‹ofă›t, 1794, noemv‹rie› 7*, considerăm că transcrierea *Istoriei lui Poliţion* s-a încheiat foarte probabil în primele luni ale anului respectiv.

COPIE SAU ORIGINAL?

Textul de care ne ocupăm are o situaţie cu totul specială faţă de celelalte patru scrieri ale manuscrisului – care circulau deja în mai multe copii la sfârşitul secolului al XVIII-lea –, în sensul că el reprezintă singura versiune românească, cunoscută până în prezent, a acestei naraţiuni. Este vorba, deci de un text inedit, cu o circulaţie, probabil, mult restrânsă în epocă.

În *Tălmăcitoriul către cetitoriul de poveşti*, existent pe coperta anterioară, găsim o informaţie importantă, referitoare la *Istoria lui Poliţion*, oferită chiar de către cel care a copiat şi/sau tradus textul: „înştiinţăz că istoria aceasta mi-au părut atâta de interăsătoare şi bine tocmită cât am socotit-o vrednică de o tălmăcire moldovenească". Potrivit acestei afirmaţii ne-am afla în posesia originalului traducerii. Mărturia este însă contrazisă de o serie întreagă de date extralingvistice, caracterul de copie al textului nostru fiind subliniat şi de Mircea Tomescu, care considera manuscrisul *Istoriei lui Poliţion* o copie după un altul mai vechi[10].

Un prim indiciu îl reprezintă aspectul general al textului, care are o grafie foarte îngrijită, fără multe ştersături ori alte intervenţii care să denote actul propriu-zis al traducerii, iar pe numeroase file scrisul este caligrafic.

Dar indiciul lingvistic cel mai important rezidă în lecţiunile greşite, scrierea unor cuvinte în locul altora, ca în exemplele: *oaste*

[10] Mircea Tomescu, *op. cit.*, p. 174.

(25^{v}/17) în loc de *o stea*, *pâraie* (18^{r}/12) în loc de *trăie*, *că* (22^{r}/5) în loc de *să*, *câte* (45^{v}/18) în loc de *că de*.

Merită a fi consemnate în acest sens, datorită frecvenţei mari de apariţie, şi omisiunile de slove şi de cuvinte, precum: *au aler<r>gat* (15^{v}/4), *co<ra>bie* (28^{v}/6-7), *fi<e>rbinţală* (23^{r}/12-13), *fru<mu>saţa* (2^{r}/15), *Mi<li>tina* (1^{v}/21), *sul<tan>* (26^{r}/4); *Eu te văd pre tini <în> împărăţâie me nu de mult* (10^{v}/11-12), *Iubite frate, <cum> părutu-s-au ţâie fata craiului, Miligrina?* (2^{v}/7-8), *Îndată ce au auzit <de> venire turcescului paşi* (16^{v}/3) etc.

Există în text frecvente corecturi, precum un cuvânt scris peste câteva slove,indescifrabile, reprezentând începutul unui alt cuvânt: *calcu* (33^{r}/19), *preiubitul* (24^{r}/18), *slăbiciune* (41^{r}/18) etc. sau cuvinte repetate şi tăiate: *aceli* (19^{r}/6), *au răspunsu* (10^{v}/14), *că* (46^{r}/18).

Trebuie menţionate şi greşelile de scriere de tipul: *cel* (26^{r}/4) în loc de *ce*, *pasa* (18^{v}/9) în loc de *paşa*, *tânsa* (25^{r}/1) în loc de *dânsa* etc.

În cazul de faţă ne aflăm în faţa a două ipoteze: textul de care ne ocupăm este fie o copie făcută de un copist oarecare, pe numele lui Iordache Chirescu, după o traducere care nu-i aparţine, fie o copie realizată de însuşi autorul după traducerea personală.

Având în vedere amplasarea cu totul aparte – faţă de textul propriu-zis – a „tălmăcitoriului cătră cetitoriu", considerăm că ipoteza a doua, a copierii textului după originalul traducerii, are toate şansele să corespundă realităţii. Altfel, e greu de imaginat că un copist oarecare ar fi reprodus precizarea traducătorului separat de text, pe coperta interioară a manuscrisului.

PERSOANA TRADUCĂTORULUI

Din două însemnări existente în manuscrisul II 24 (4249), scrisul fiind identic cu cel al textului nostru, prima pe fila 211^{v} – *Sfârşit a toată istorie a lui Stinder preînţăleptu, şi am scris-o eu,*

Iordachi Chirescu, log<ofă>t. 1794, noemv<rie> 7 –, iar cea de-a doua, pe fila 259^{r} – *Sfârşit a toată istorie filosofului Sindipei, scrisă de bietu fratele mieu Constandin, Dumnezău să-l ierte, c-au răposat şi am sfârşit-o eu, Iordachi Chirescu, 1802, ghen<a>r, 1* –, reiese că cel care a tradus şi transcris apoi *Istoria lui Poliţion* este logofătul Iordache Chirescu.

Despre Iordache Chirescu nu cunoaştem astăzi alte date decât cele pe care le putem deduce din analiza aspectului general al textului, care beneficiază de un scris frumos, în general caligrafic. Ca logofăt, Iordache Chirescu va fi fost o persoană instruită, deprinsă cu mânuirea condeiului, deci şi cu arta scrisului.

Constatând utilizarea permanentă a termenilor sinonimi, pentru a fi evitată monotonia lexicală, ca şi din întrebuinţarea unui lexic bogat, alcătuit în marea lui majoritate din cuvinte de origine slavă, mai ales rusească, dar şi din cuvinte turceşti ori greceşti, putem afirma că traducătorul avea bune cunoştinţe lingvistice.

Ţinând seama de particularităţile fonetice, morfologice şi, nu în ultimul rând, lexicale, textul *Istoriei lui Poliţion*, tradus de Iordache Chirescu, are o coloratură nordică, dialectul vorbit de traducător fiind cel moldovenesc, însă nu putem spune cu certitudine dacă provine din nordul sau din sudul Moldovei. Dintre fenomenele de tip nordic, amintim: [ă] etimologic conservat în *blăstăma* (42^{r}/17), *lăcuinţe* (37^{v}12), [e] medial aton trecut la [i] în *adivăr* (44^{r}/8), *curgirea* (31^{v}/6), *ficior* (13^{r}/8), [e] final aton închis la [i] în *credi* (14^{r}/4), *să cuvini* (6^{v}/15), *vini* (8^{v}/9), ca şi în cuvintele atone în frază de felul *di* (8^{v}/1), *pi* (8^{r}/12), diftongul [e̯a] final redus la [e] în mod frecvent în *ace* (1^{v}/19), *să de* (9^{v}/4), *me* (31^{v}/11), *să ste* (5^{r}/15), diftongul [i̯a] devenit [i̯e] în *abie* (15^{v}/6), *ietacul* (40^{r}/18), *s-au mâniet* (28^{v}/5), *voiem* (11^{v}/6), diftongul [u̯ă] trecut la [u̯î] în *doî* (4^{r}/1), *noî* (10^{r}/13), labiale dure în *să iubască* (44^{r}/8), *pă* (30^{v}/16), *vorovăscu* (22^{r}/7), fricative dure în *cnejăscu* (1^{v}/13), *ruşâne* (13^{v}/1), [ğ] conservat în *agiutoriu* (9^{v}/15), *giudecăţi* (22^{r}/8); forma etimologică de pl. *mânule* (39^{r}/13), pron. negativ *nimică* (17^{v}/9), *nimene* (41^{r}/1), adverbul de timp *acmu* (6^{v}/14), formele în *-le* ale numeralul ordinal *al doile* (41^{v}/10), *al treile* (5^{v}/11), formele de mai

mult ca perfect, pers. 3 sg., aparţinând paradigmei tari, *dedesă* (32^{v}/4), *didesă* (47^{v}/7) şi în special termeni ca *cibote* (39^{v}/6-7), *costişă* (38^{r}/6-7), *gâtiţă* (7^{v}/6), *hereţi* (7^{v}/6), *ogradă* (15^{v}/6-7), *privală* (9^{v}/20-21), *stânjăn* (38^{r}/15).

ORIGINALUL TRADUCERII

În problema sursei străine a scrierii, Alexandru Piru considera că „după toate probabilităţile, *Istoria lui Poliţion* a fost tradusă din greceşte”[11], fără a aduce însă şi argumentele necesare în sprijinul acestei ipoteze.

Mircea Tomescu, referindu-se la originalul romanului, credea că acesta, rămas necunoscut, are o proveniență slavă, „fiind compus într-un mediu în care istoria poporului rus era cunoscută şi faptele lui de arme admirate”[12]. Tomescu îşi justifică din punct de vedere istoric afirmaţia, ţinând cont de „aspectele din istoria Ucrainei”[13] reflectate în naraţiune.

În stadiul actual al cercetării noastre nu putem spune decât că originalul după care a fost efectuată traducerea romanului este încă necunoscut. Din datele de natură lingvistică ale textului putem deduce însă că traducătorul a apelat la o sursă rusească. Ne bazăm, în primul rând, pe numeroşii termeni de origine rusească existenţi în text *arfi* „harpă”, *armie* „oaste”, *camandor* „comandant”, *carâtă* „cupeu”, *cneaz* „prinţ”, *comandir* „comandant”, *freilini* „domnişoară de onoare”, *podinog* „duel”, *polc* „unitate militară”, *polcovnic* „comandantul unui polc”, *publecă* în expresia *a da ceva în publecă* „a aduce ceva la cunoştinţa publicului”, *rublă*, *şaică* „bandă de hoţi”, *şpagă* „sabie”, *trahtiriu* „han” etc., dintre care unii sunt atestaţi aici pentru prima oară (*arfi*, *freilini*, *publecă*, *şaică*). Se remarcă cu uşurinţă termenii militari, existenţi cu siguranţă în original, a căror

[11] Al. Piru, *Cărţile populare*, în „Gazeta literară”, p. 7.
[12] Mircea Tomescu, *op.. cit.*, p. 174.
[13] *Ibidem.*

frecvenţă de apariţie este ridicată, datorită accentului pus în desfăşurarea acţiunii pe măiestria eroilor în mânuirea armelor.

O altă mărturie în sprijinul opiniei noastre o formează cuvântul *rublă*, cu o singură ocurenţă, deşi am întâlnit în text şi echivalentul său moldovenesc *galbeni*.

Mai există şi termenul *fietru*, cu sensul „teatru", care va fi fost scris probabil în originalul rusesc cu ф, conform pronunţiei ruseşti a ѳ lui.

În plus, avem şi un argument legat de conţinutul povestirii: Poltava, oraş vestit al Ucrainei – Poltavie în text –, unde este trimis tânărul Poliţion pentru a se instrui, este descris cu detalii ce denotă o cunoaştere bună a realităţii din partea, cu siguranţă, a autorului, rămas şi el necunoscut. Ştim astfel că este vorba de târgul „veneţâienilor", adică al venezilor (= veche populaţie slavă[14]), şi care „atunce era cel dintâiu pentru învăţăturile cele ce acolo înflorie".

În concluzie, toate aceste considerente ne îndreptăţesc să susţinem proveniența rusească a originalului după care a fost tradus textul nostru.

[14] Mircea Tomescu, *op. cit.*, p. 177, nota 1.

STUDIU LINGVISTIC

GRAFIA

Textul este scris cu alfabet chirilic într-o cursivă modernă, caracterizată prin renunţarea la iusul mare şi prin împrumutarea unor litere din alfabetul latin (*a, d*).

Scrierea pare neglijentă şi este greu de descifrat, datorită rapidităţii mânuirii condeiului şi a îmbinărilor de litere, aparent foarte capricioase, dar reflectând totuşi un anumit manierism grafic.

Dintre particularităţile grafice care merită a fi consemnate, am reţinut:

– notarea diftongului [ie] la iniţială absolută şi de silabă prin є: єничєрїи· (18^{v}/9), вωє (33^{r}/11), зъєфєтѳ̲ри (32^{r}/13). Cu valoarea [e] є apare atât în poziţie medială: врємі (44^{v}/12) пѳ̲стієщє (37^{v}/11-12), cât şi la finală de cuvânt, precedată fiind atât de consoane cât şi de vocale корабиє (8^{v}/4), мѳ̲лтє (36^{v}/14);

– notarea vocalelor [ă] şi [î] din limba contemporană prin ъ şi ь, fără a se face vreo distincţie grafică: гъсъ (42^{r}/13), съ̲нь̲тат̲є (18^{r}/4), скърбь (15^{v}/19), тьн̲ь̲р (17^{v}/8), ѳрьтѳлѳ̲и (16^{v}/20);

– notarea frecventă a slovelor ѳ şi ѵ cu valoarea [u] în poziţie finală absolută: кал̲ѳ̲ (41^{v}/19), кнѣз̲ѵ̲ (17^{v}/20), прьн̲зѵ̲ (46^{r}/1), водник̲ѳ̲ (11^{r}/8).

Suprascrierea literelor reprezintă o particularitate grafică importantă a textului nostru. Vocalele şi semivocala ю sunt suprascrise în poziţie medială şi la sfârşit de cuvânt: а̲иче (15^{r}/19), краю̲лѳ̲и̲ (16^{r}/4), ръ̲ѵ̲ (46^{v}/8). Consoanele apar suprascrise atât în

---

[1] Pentru a simplifica redarea exemplelor în alfabet chirilic, aici ca şi în aparatul critic slovele suprascise au fost coborâte în rând şi subliniate.

interiorul cuvântului, atunci când închid silaba, cât şi la finală absolută: сѫмнѳ̀д (8ʳ/12), гѫдчавь (15ᵛ/4), фєд (8ʳ/15). Se întâlnesc suprascrise şi grupuri de slove, în special în poziţie finală: прічинѫ (15ᵛ/12), тѫньр (17ᵛ/8), тѫрг (15ʳ/9), ca şi, mai rar, în interiorul cuvântului: нимінє (16ᵛ/1), ori la iniţială absolută: сѫ нѵмє (16ʳ/1).

Destul de frecvent este întrebuinţată în poziţie finală şi suprascrierea pe două niveluri, prilej cu care copistul utilizează ligaturi între slovele suprascrise: а$\overset{\text{д}}{\text{ѳ}}$ (14ʳ/4), фwарте (12ʳ/10), мінте (2ʳ/19), спѫпѫнѵ (30ʳ/12).

În poziţie medială, suprascrierea "cu cerdac" apare mai rar: статwрнічіта (31ʳ/6-7).

Semnele de punctuaţie întâlnite (. , ; – ÷ :) sunt folosite fără a se respecta regulile de punctuaţie, plasarea lor fiind în general arbitrară. Caracteristic este faptul că două puncte (:) încadrează în mod frecvent cifrele arabe de restul cuvintelor: *au căzut asupra lor într-un locu :30: de tâlhari* (5ʳ/3-4), *Şi aşa s-au strânsu :40: de mii de oameni* (26ʳ/15-16).

Semnele diacritice care apar în textul nostru (spiritul lin, oxia, varia şi isonul), lipsite de vreo valoare fonetică, sunt utilizate în conformitate cu normele curente ale scrierii chirilice româneşti.

Abrevierile înregistrate sunt realizate prin contracţie: ам (46ʳ/18) pentru "dumneata", аміі (46ᵛ/5) pentru "dumitali" şi амь (17ʳ/8) pentru "dumneavoastră".

FONETICA

Dintre cele mai importante trăsături fonetice ale textului menţionăm:

a) la nivelul ***vocalismului***:

[a] aton > [ă] în: *în zădar* (9ʳ/4); cf. *în zadar* (24ᵛ/3).

[a] protonic este păstrat în: *macar* (36r/8); cf. însă *măcar că* (32v/6).

[ă] etimologic este menţinut în: *blăstăma* (42r/17) cu derivatele sale. Am întâlnit însă şi forma cu [ă] trecut la [e]: *blestematule* (22v/17).

[ă] aton este conservat în: *lăcuinţe* (37v12), *lăcuitorii* (8v/5) etc, precum şi în *au rădicat* (27v/11).

[e] medial aton este menţinut în: *cetitoriu* (40r/7).

[e] etimologic este păstrat în: *streinu* (5v/12), prep. *den* (2r/6);cf. însă *din* (5r/2).

[e] medial aton > [i] în numeroase cuvinte: *adivăr* (44r/8), *aligorii* (11r/12), *curgirea* (31v/6), *să dovidească* (36r/9), *ficior* (13r/8), *începire* (14v/21), *minuet* (30v/5), *purcedirea* (42r/20); cf. însă *adevăru* (44v/7), *fecior* (10v/3).

[e] în poziţie postonică a trecut la [i] şi în pluralul articulat al substantivelor feminine şi neutre: *damile* (2v/6), *fetile* (32v/20), *inelile* (14r/11), *numile* (44r/22), *razile* (12v/2), *vorbile* (10v/22) etc.

[e] final aton s-a închis la [i] în: *să cadi* (31v/6), *credi* (14r/4), *să cuvini* (6v/15) *mari* (sg.) (38r/1), *vini* (8v/9), precum şi în cuvintele atone în frază: *di* (8v/1), *ni* (9r/1), *pi* (8r/12) etc.

[e] apare diftongat la [i̯e] în: *chiema* (1v/4), *s-au mierat* (21r/10).

[î] "nediftongat" prin anticiparea elementului palatal din silaba următoare apare în: *mâne* (15r/12), *mânile* (25v/7); cf. însă *mâine* (27v/1).

[î] este păstrat în *au întrat* (44v/16).

[u] a trecut la [o] în: *coprinşi* (39r/6); cf. însă *cuprinsasă* (39r/9).

[u] final apare extrem de frecvent, după o consoană sau un grup consonantic: *sămnu* (12r/15), *socotescu* (40r/7), *volnicu* (11r/8), precum şi în cuvintele formate cu sufixul *-toriu*: *crezătoriu* (40v/22), *păzitoriu* (14r/7), *stăpânitoriu* (40r/3).

Hiatul [i] - [i] este menţinut în: *au fost priimit* (8r/7), *priimire* (14r/10). Cei doi [i] - [i] în hiat nu au fost contraşi nici în *fiiu* (31r/17).

Diftongul [e̯a] medial s-a monoftongat în [e]: *celma* (39r/7).

[e̯a] final s-a redus la [e] în mod frecvent: *ace* (1ᵛ/19), *ave* (2ʳ/2), *să băte* (7ʳ/20), *să de* (9ᵛ/4), *dragoste* (5ᵛ/8), *me* (31ᵛ/11), *să ste* (5ʳ/15); cf. însă *să dea* (9ʳ/17), *mea* (10ᵛ/12), *vei vedea* (33ʳ/9).

[i̯a] devine [i̯e] ([i̯ę]) în poziţie postvocalică: *ceie ce* (16ʳ/20), *va muie* (19ᵛ/1), *tăie* (5ʳ/14), *voiem* (11ᵛ/6), în poziţie postconsonantică: *abie* (15ᵛ/6), *s-au mâniet* (28ᵛ/5), precum şi la iniţială de cuvânt: *să ie* (16ᵛ/1), *ietacul* (40ʳ/18); cf. însă *a-i tăia* (25ᵛ/7).

Diftongul [i̯u] este conservat în : *fiiu* (31ʳ/17), *minciunoasă* (42ᵛ/5).

[u̯ă] final a trecut la [u̯î] în: *doî* (4ʳ/1), *noî* (10ʳ/13).

Triftongul [i̯eu] este menţinut în *mieu* (13ʳ/8); cf. însă *meu* (24ʳ/22).

b) la nivelul ***consonantismului***:

Rostirea dură a labialelor [b], [p], [m], [v], care determină trecerea lui [e] la [ă], a lui [i] la [î] şi reducerea diftongului [e̯a] la [a] apare în: *să-l iubască* (44ʳ/8), *să margă* (33ᵛ/16), *să mărgu* (14ᵛ/14), în prep. *pă* (30ᵛ/16), *să privască* (21ᵛ/20-21), *să robască* (10ʳ/7), *să slăbască* (3ᵛ/8), *tocmala* (17ᵛ/7), *vârtutea* (3ʳ/16), *să vorbască* (13ʳ/18), *nu vorovăscu* (22ʳ/7); cf. însă *tocmeală* (17ʳ/4).

Pronunţarea dură a dentalelor [d], [s], [z] şi [ţ] este înregistrată în mod frecvent în: *ameţală* (19ᵛ/19), *auzisă* (2ʳ/14), *casâle* (10ʳ/2), *deosăbit* (3ᵛ/3), *Dumnezău* (1ʳ/10), *frăţască* (1ᵛ/16), *găsî* (16ʳ/2), *înţălegire* (3ʳ/6-7), *înzăcite* (19ʳ/16), *mă mărturisăscu* (4ʳ/12), *mulţâme* (2ʳ/10), *nădăjduie* (33ᵛ/22), *puţână* (2ᵛ/13), *sămnu* (27ʳ/15), *sângur* (6ʳ/20), *slobozî* (45ʳ/11), *zî* (subst. fem.) (15ᵛ/17). Se întâlnesc însă şi câteva forme cu rostirile moi: *Dumnezeu* (17ᵛ/13-14), *fierbinţeală* (33ʳ/2), *nădejdea* (42ʳ/4), *semnul* (26ʳ/19).

[r] apare cu timbru dur în: *s-au răpezit* (28ʳ/3), *se răvarsă* (14ʳ/1-2), *voi strâca* (11ᵛ/11), cât şi rostit moale în: *cavaleriu* (10ᵛ/4-5), *ceriu* (18ʳ/12), *hangeriu* (24ᵛ/15), *Safiriu* (46ʳ/13), precum şi în termenii formaţi cu sufixul *-toriu*: *amăgitoriu* (42ʳ/12), *neguţătoriu* (9ᵛ/8), *poftitoriu* (29ᵛ/19), *voitoriu* (22ʳ/13-14) etc.

Rotacismul este conservat doar în prepoziţia *pâră* (31ʳ/9).

[r] a evoluat la [l] în *tulburare* (28ᵛ/10-11); cf. însă *s-au turburat* (28ᵛ/8).

Fricativele prepalatale [ş], [j] apar numai cu timbru durificat, fapt ce antrenează reducerea diftongului [ea] la [a], velarizarea lui [e] în stadiul [ă] şi a lui [i] în stadiul [î]: *cnejăscu* (1ᵛ/13), *desăvârşâtă* (1ᵛ/9), *dânşâi* (1ᵛ/16), *au ieşât* (7ʳ/10), *necăjâte* (35ᵛ/8), *ruşâne* (13ᵛ/1), *săvârşaşte* (27ᵛ/19), *sfârşât* (7ᵛ10), *voi slujî* (4ᵛ/6).

[ş] apare notat în paradigma verbului *deschide*: *deşchidu* (21ᵛ/8-9), *deşchis* (3ʳ/15), *să deşchiză* (45ʳ/10). Trecerea lui [ş] la [s] are o singură ocurenţă: *au deschis* (44ᵛ/16).

Fonetismul etimologic [ğ] este conservat în: *agiunge* (5ʳ/13), *agiutoriu* (9ᵛ/15), *giudecăţi* (22ʳ/8), *încungiură* (9ʳ/10), *mă giur* (36ʳ/6). Evoluţia lui [ğ] (+ [o], [u]) la [j] apare notată în: *au ajunsu* (7ʳ/12), *ajutoriu* (9ᵛ/15), *jos* (5ʳ/19).

Rostirea palatalizată a lui [l] este menţinută în: *feliul* (2ᵛ/5), *feliuri* (1ᵛ/22).

Grupul consonantic [ct] a fost notat când [ht]: *dohtori* (4ʳ/6), când [ft]: *un doftor* (5ᵛ/18).

Grupul consonantic arhaic [mp] este menţinut în: *rumpe* (16ʳ/14), *să rumpu* (11ᵛ/9).

MORFOLOGIA

Substantivul. Substantivul feminin *mână* apare la plural atât cu forma veche, etimologică, *mânule* (39ʳ/13), cât şi cu cea analogică în *-i*, *mânile* (25ᵛ/7).

Pentru substantivul feminin *rană* am consemnat două forme de plural, aflate în variaţie liberă: *rane* (7ᵛ/3), cu desinenţa *-e*, şi, *rani* (4ʳ/10), cu desinenţa *-i*.

Spre deosebire de limba română actuală substantivul *statuie* apare cu forma de masculin *statuiu* (36ᵛ/12).

Substantivul *epistemă* este utilizat cu forma de plural *epistimuri* (1^{v}/6-7), având accepţia „cunoştinţe".

Am înregistrat în cazul substantivului *palat* două variante de plural: *paleţi* (9^{v}/4), şi *pălăţi* (37^{v}/14).

Articolul. Articolul genitival invariabil *a* este frecvent întâlnit de-a lungul întregului text: *cavaleriu a curţâi* (9^{v}/12), *cele de pe urmă cuvinte a lor* (11^{r}/3-4), *neguţătoriu a Ispanii* (10^{v}/16), *oarişicare giudecăţi a sufletului ei* (22^{r}/8), *preiubit sămnu a vieţâi mele* (15^{r}/5) etc. Formele variabile ale articolului posesiv apar mult mai rar: *al doile al meu părinte* (35^{r}/17-18), *trupul cel mort al lui Ciubulaiu* (24^{r}/8).

O caracteristică morfologică importantă a textului constă în faptul că articolul demonstrativ *cel, cea* prezintă un număr foarte ridicat de ocurenţe, el întâlnindu-se în special în sintagme nominale, între un substantiv articulat şi adjectivul determinant: *cavalerii cei vestiţi* (5^{r}/9), *chipul cel prefrumos* (10^{r}/4-5), *damile cele tinere* (2^{v}/6), *fericire ce adevărată* (35^{v}/6) etc. Articolul demonstrativ precedă nu de puţine ori şi construcţiile prepoziţionale cu rol de atribut: *dragostea lui ce cătră dânsa* (43^{v}/13), *obrazăle cele de cinste şi ştiute* (20^{v}/9-10), *viiaţa mea ce denainte* (31^{r}/3-4) etc. La feminin, genitiv-dativ, articolul demonstrativ apare în mod constant cu forma veche *cei*: *sămnu inimii cei reli* (46^{v}/6), *stăpânitoriul Indiei cei mari* (34^{r}/20-21), *vieţâi mele cei trecute* (31^{r}/6).

Pronumele. Pentru persoana 3 sg. a pronumelui personal am identificat forma *însu*, precedată de prepoziţia *întru*: *au întrat într-însu* (44^{v}/16).

Pronumele personal pentru pers. 3 sg. şi pl. are la dativ forma compusă *luiş*, respectiv *lorîş*: *l-au numit luiş frate* (1^{v}/15), *ş-au făcut luiş altă ze* (8^{r}/11-12), *bogăţâie lorâş să o împartă* (30^{v}/19); cf. însă *i să nume lui frate* (26^{r}/12).

Foarte frecvent am întâlnit dativul posesiv exprimat prin formele neaccentuate de dativ ale pronumelui personal: *au început a-ş ucide pieptul şi a-ş rumpe părul capului* (21^{r}/12-13), *la, frate*

Ciubulaiu, şi cearcă-ţi puterea ta! (23^{v}/8-9), *Tată-său* ***i-au*** *apucat hangeriul din mână* (24^{v}/16-17) etc.

Pronumele personal de întărire *însuşi* apare utilizat invariabil şi în mod frecvent cu formele duble de întărire: *iubeşte mai mult decât* ***însuşi*** *pre sâne* (13^{v}/22), *pre dânsa* ***însuşi*** *îţi vom da-o ţâie soţâie* (17^{v}/1-2). Pronumele *însuşi* este întrebuinţat şi pentru pers. 2 sg.: *dumneata* ***însuşi*** (46^{v}/7), *socoteşte* ***însuş*** (18^{r}/9); cf. însă *tu* ***însuţi*** (18^{r}/8). În contextul *şi* ***însuşi*** *la groaza morţâi* (1^{v}/18) pronumele *însuşi* are sensul „chiar".

Pronumele personal de politeţe are un număr însemnat de apariţii, justificate prin natura relaţiilor dintre personaje: *dânsa* (2^{v}/21), *dânsul* (6^{r}/18), *dânşâi* (6^{r}/10), *dumneata* (46^{r}/18), *dumneavoastră* (10^{r}/8) etc.

Forma accentuată a pronumelui reflexiv *sâne*, pentru pers. 3 sg., frecvent întâlnită în expresia *întru sâne* (12^{r}/16, 25^{v}/16, 45^{r}/4 etc.), este întrebuinţată şi pentru pers. 1 sg.: *cât sunt eu de datori a mă numi* ***pe sâne*** *de fericit* (14^{v}/22), *eu* ***însumi pe sâne*** *am vrut să mă omoru* (30^{v}/16), *sângură* ***pe sâne*** *mă voi omorî* (21^{v}/10-11).

Foarte numeroase în text sunt formele compuse ale pronumelui (adjectivului) nehotărât. Dintre acestea, amintim doar câteva: ***fieştecare*** *stâlpu* (38^{r}/9-10), *fieştecine* (16^{v}/15), *un neguţătoriu* ***oarecari*** (47^{v}/10-11), ***oareşcare*** *chip* (14^{v}/3-4), ***oarişcari*** *giudecăţi* (22^{r}/8), *oricine* (8^{r}/14), ***ori pe cari*** *din tâlhari* (5^{r}/13) etc.

Pentru pronumele (adjectivele) negative am înregistrat următoarele forme: *nimică* (17^{v}/9), *nimene* (41^{r}/1), ***nimine*** *altu* (41^{v}/3) etc. Cu valoare substantivală, pronumele negativ apare în contextele: *altă* ***nimică*** (38^{v}/20), ***nimică*** *altă* (39^{v}/3).

Numeralul. Numeralul ordinal prezintă în mod constant forme în *-le*: *de al doile* (41^{v}/10), *al treile* (5^{v}/11) etc.

Am consemnat şi numeralul colectiv cu valoare adjectivală: *dintru* ***amândurora*** *părţâlor jurământuri* (14^{r}/12-13).

Numeralul cardinal, bine reprezentat în text, este notat invariabil cu cifre arabe, iar pentru partea miilor cu litere: *oaste* ***100***

de mii (27ʳ/9), *7 zile* (42ʳ/20), *3 mii de oameni* (25ᵛ/10) etc.; cf. însă *o sută de mii de galbeni* (8ᵛ/17-18).

Verbul. Verbele *a înştiinţa* şi *a întâmpina* sunt folosite ca reflexive: *Argu, **înştiinţându-să** de la fata craiului de frate-său Poliţionu, foarte mult s-au bucurat* (15ᵛ/15-16); *Poliţionu de multe ori **s-au întâmpinat** împreună cu fata craiului, Mi<li>grina* (1ᵛ/20-22).

Verbul *a se întuneca* apare la diateza activă: *Şi dacă **au întunecat**, ş-au luat calu* (41ᵛ/18-19).

La indicativul prezent al verbului *a fi*, am întâlnit, pentru pers. 3 sg., atât forma veche *iaste*, cât şi forma scurtă, de circulaţie nordică, *îi*[2]: ***Iaste**-ţi pe plăceri?* (4ʳ/21-22), *şi acum încă **îi** dimineaţă* (46ʳ/2).

Verbul *a vrea* are pentru pers. 1 sg. a indicativului prezent formele *eu voiescu* (23ᵛ/4), *nu vroiu* (22ʳ/2).

La perfectul compus auxiliarul *a avea* prezintă, pentru pers. 3 sg., forma etimologică *au*: *Argul **au venit** la craiu, **au cerut** oaste şi **i-au arătat** că vra să să ducă la sultanul turcescu* (26ʳ/9-11).

La perfectul compus, pers. 3 sg., verbul *a sta* este întrebuinţat numai cu forma reduplicată: *au stătut* (21ᵛ/18).

La mai mult ca perfectul, verbul *a da* are pentru pers. 3 sg. forma aparţinând paradigmei tari *dedesă* (32ᵛ/4), respectiv *didesă* (47ᵛ/7).

Pentru indicativul şi conjunctivul prezent ale verbelor de conjugarea a II-a, a III-a şi a IV-a, cu radicalul terminat în *d*, *n* şi *r* am înregistrat foarte frecvent formele iotacizate: *să-ş cei* (47ᵛ/2), *să deşchiză* (45ʳ/10), *să-l prinză* (15ᵛ/2), *puiu* (31ʳ/8), *să rămâie* (40ᵛ/17), *să spuie* (39ᵛ/11), *eu văzu* (4ᵛ/2), *să vânză* (28ᵛ/21), *să vie* (35ʳ/1). Alături de acestea apar la conjunctiv şi formele refăcute: *să prindă* (15ʳ/21), *să vadă* (43ʳ/22-23), *să vândă* (45ʳ/20).

La conjunctivul prezent al verbului *a avea* este utilizată pentru pers. 2 sg. forma etimologică: *să aibi* (12ᵛ/22).

---

[2] Gheţie, BD, p.169.

Numeroase sunt şi formele gerunziale iotacizate: *puind* (33^{v}/14), *spuind* (37^{v}/10), *ţâindu* (32^{v}/17), *viind* (45^{v}/8) etc.

La viitor, formele auxiliarului pentru pers. 1 şi 3 sg. sunt în mod constant *voi*, respectiv *va*. La pers. 2 sg. am întâlnit şi forma populară *îi*, iar formele reduse *a* – pentru pers. 3 sg. şi *or* – pentru pers. 3 pl. apar în paralel, uneori chiar în aceeaşi frază cu formele literare: *mă voi duce* (12^{r}/1), *voi ave* (48^{r}/1), *dacă tu îi vre aur sau argint ţî să va da oricât îi pofti* (17^{v}/4-5), *or vre* (9^{r}/17), *iar cum s-a culca tată-meu, atunce voi veni la tine* (45^{r}/2) etc.

Viitorul anterior este consemnat cu o singură ocurenţă: *Vinu, potrivnicule, neaşteptând va fi văzut cine din noi va câştiga biruinţă* (47^{r}/8-9).

Prezumtivul este folosit destul de frecvent atât la timpul prezent: *Dumneavoastră îţi fi întrebând* (40^{v}/12), *poate vei fi întrebând* (4^{v}/7-8), *unde să va fi aflând* (39^{r}/18-19), cât şi la perfect: *poate va fi fost aşa* (22^{r}/15-16), *Socotind pentru Militina că va fi luat alt bărbat, ori va fi uitat dragostea lui ce cu credinţă* (43^{v}/8-10).

O trăsătură morfologică esenţială a textului nostru o constituie utilizarea extrem de frecventă a infinitivului, mai ales în acele construcţii verbale duble în care conjunctivul ar fi astăzi preferat: *Au fost nevoiţi a să întoarce înapoi* (24^{r}/13-14), *au început a striga* (25^{v}/8), *sângur s-au luat a goni pe Argu* (40^{r}/6), *vom sta a ne bate* (47^{r}/3), *vre a-l da pre dânsul morţâi* (3^{v}/16) etc.

Următoarele locuţiuni şi expresii verbale sunt astăzi, arhaice:

a afla ştiinţă „a se informa”: *Poliţionu mai multă ştiinţă n-au putut afla* (41^{v}/12);

a se aprinde de dragoste „a se îndrăgosti”: *Craiu Aricsu ave o fiică prefrumoasă, cari s-au aprinsu cu inima de dragoste către Poliţionu* (32^{r}/9-10);

a ave ştiinţă „a şti, a cunoaşte”: *şi dacă Ciubulaiu mă va omorî, să aibă ştiinţă că eu pentru cinste şi frumuseţa ei am murit* (20^{v}/6-8);

a nu avea pricină „a nu avea motiv”: *Şi când este aşa, nu ai nici o pricină a mă lua în râs* (46^{r}/19-20);

a cădea la mare boală „a se îmbolnăvi": *Dar Militina dintru acee vreme* ***au căzut la mare boală*** (24ᵛ/20-21);

a cădea la mare frică „a se înfricoşa, înspăimânta": *După aceea, s-au dus de la dânsa şi* ***au căzut la mare frică*** (41ᵛ/4-5);

a da cuvânt „a promite": *De-i voi* ***da cuvânt*** *să o ieu, trebuie să calcu peste făgăduinţa ce am dat fetii de craiu, Militinei* (33ʳ/18-20);

a da ştiinţă „a face cunoscut, a înştiinţa": *Negutătorii, cât au ştiut,* ***i-au dat ştiinţă*** (43ʳ/17-18);

a face pornire „a începe războiul": *îndată ce* ***vor face*** *turcii* ***pornire****, toţi să năvălească făr de veste asupra oştii turceşti* (38ʳ/20-21–33ᵛ/1);

a fi trebuinţă „a trebui": *El au socotit că* ***nu este trebuinţă*** *a nu arăta numele lui fetii craiului* (40ᵛ/3-5);

a găsi cu cale „a fi de părere, a considera": *Iar acum eu sângur* ***găsăscu cu cale*** *mai bine să-l întrebi întâi* (35ʳ/8-9);

a-şi ieşi din simţiri „a i se face rău, a leşina": *auzind şi cuvintele solului, au venit la atâta ameţală, încât puţânu* ***nu ş-au ieşât din sâmţâri*** (19ᵛ/18-20);

a se împila de dragoste „ a se îndrăgosti": *inima lui s-au* ***împilat de dragoste*** *cătră dânsa* (2ʳ/1-2);

a lua în putere „a stăpâni": *care venisă şi vre să* ***ia în putere*** *soţâie lui pe fata craiului Aricsu, pe Gostelie* (36ᵛ/7-8);

a lua în râs „a batjocori": *Asirie, văzând slujbile lui Poliţionu, au înţăles cum că el o iubeşte, au socotit* ***să-l ie în râs*** (44ʳ/6-7);

a-şi lua sama „a se gândi, a chibzui": *Milostivă împărătească, dă-m câtăva vreme ca* ***să-m pot lua sama*** (33ᵛ/2-3);

a-şi lua ziua-bună „a-şi lua rămas-bun": *Argul au luat oastea şi* ***ş-au luat zioa bună*** *de la craiu şi de la fiică-sa* (26ʳ/17-18);

a sta împotrivă „a se împotrivi": *Volnicu este fieştecine a judeca aşa cum i-a fi voia, căci eu nu am hotărâre să-i* ***stau împotrivă*** (11ʳ/8-9);

a-şi veni în simţiri „a-şi reveni": *Cu toate aceste,* ***viindu-ş*** *ea îndată* ***în sâmţâri****, au început a-ş ucide pieptul şi a-ş rumpe părul capului* (21ʳ/11-13).

Adverbul. Dintre adverbele întâlnite în text, consemnăm formele vechi, regionale şi populare: *acmu* (6^{v}/14), *acu* (14^{v}/17; cf. *acum* 14^{r}/3), *adesă* (1^{v}/23), *asămine* (47^{v}/11), *denapoi* (39^{r}/2), *iară* (13^{v}/21), *iarăş* (8^{r}/18-19), *îndată* (3^{r}/5), *necăiuri* (33^{v}/15), respectiv *nicăiure* (45^{r}/14) – ambele cu sensul „nicăieri", *niceodinioară* (15^{r}/6-7) – pentru „niciodată", *negrăşât* (41^{r}/11), *oarecând* (1^{r}/4), *oriunde* (40^{r}/13) etc.

Unele adverbe sunt folosite numai cu formele fără particula deictică *-a*: *aice* (15^{r}/19), *atunce* (45^{r}/18), *pururе* (10^{v}/19).

Adverbul relativ *când* apare şi cu sensul „dacă": *Ah,* ***când*** *ai şti tu pe Militina!* (4^{r}/18).

Gradul superlativ absolut este construit în mod constant cu ajutorul adverbului *foarte*: *eşti* ***foarte*** *nimică* (18^{r}/16), ***foarte*** *frumos la chip* (2^{v}/19), ***foarte*** *tare au slăbit* (6^{v}/8-9), *i-au lovit pre dânşâi* ***foarte*** *cumplit* (38^{r}/4-5), *l-au bătut peste trupul gol* ***foarte*** *straşnicu* (39^{v}/5-6) etc. Există însă numeroase situaţii în care acelaşi adverb, *foarte*, cu sensul „foarte mult/tare" marchează singur superlativul absolut: ***foarte*** *lăuda* (2^{r}/14-15), ***foarte*** *s-au bucurat* (12^{r}/10-11), *s-au mierat* ***foarte*** (21^{r}/10).

Dintre numeroasele locuţiuni adverbiale întâlnite în text, ne-au reţinut atenţia, datorită numărului mare de ocurenţe şi sensului lor învechit, următoarele: *de-a pururea* „pentru totdeauna" (1^{v}/17-18, 11^{v}/20 etc.), *în scurt* „în puţine cuvinte" (12^{r}/14, 20^{r}/1 etc.), *în sfârşât* „în cele din urmă" (14^{v}/13), *mai cu cale* „mai potrivit" (17^{r}/10), *pre largu* „în detaliu, amănunţit" (36^{r}/13).

Prepoziţia. O frecvenţă foarte ridicată o au formele vechi ale prepoziţiilor: *cătră* (5^{v}/8, 11^{v}/4, 41^{r}/3 etc.), *den* „din" (2^{r}/6), *întru* (4^{v}/17), *pâră* (31^{r}/9), *pre* (3^{v}/14, 14^{v}/4, 36^{r}/10 etc.). Am înregistrat însă, destul de frecvent, şi forma *pe*, cu *-r-* dispărut prin disimilare totală (3^{v}/5, 28^{r}/1, 40^{r}/21 etc.).

Prepoziţia *asupra* are şi accepţiile „de": *Amorezându-să* ***asupra*** *lui Poliţionu, din pricina ruşânii, amoriul nu-l arăta cătră*

dânsul (32^{r}/18-20), respectiv „la": *Asupra acestor cuvinte, frate-său Argul au răspunsu* (3^{r}/3-4).

Prepoziţia *pentru* este utilizată şi cu sensurile „de": *Nu întotdeauna mănâncă dimineaţa pentru foame* (46^{r}/20–46^{v}/1), şi, „despre": *Eu, după porunca ei, le-am dus şi vream să ies afară, dar fata craiului m-au oprit şi m-au întrebat pentru neam şi numele meu* (35^{v}/18-20), *Poliţionu, auzind de la dânşâi pentru Argu, au socotit să nu fie frate-său, cari au fost vândut la Işpanie* (43^{r}/10-12).

Conjuncţia. Dintre conjuncţiile întâlnite amintim următoarele:

au „sau": *Frate-meu Argul s-au omorât de tâlhari, pentru care nici până acu nu ştiu, trăieşte au ba?* (14^{v}/16-17);

ce „ci": *Îndată i-au dat să înţăleagă că acesta nu era Alimbie, ce Anzverpie, vestitul neguţătoriu a târgu aceluie* (40^{v}/5-7);

dar „dacă": ***Dar** nu-i îndestul aceasta, îţi voi da şi ocârmuire coroanei împărăţâii mele şi eu voi trăi pe lângă voi* (20^{r}/16-18);

încă „însă": *El **încă** nici cu această lovire n-au fost omorât* (23^{r}/1-2);

necum „dar, încă, cu atât mai mult": *şi nimică nu pute să-i ste împotrivă, **necum** să să poată apăra* (5^{r}/15-16).

Un număr mare de ocurenţe prezintă locuţiunea conjuncţională *cum că*: *ea nu pute socoti **cum că** ar fi el cu adevărat neguţătoriu* (10^{v}/17-18), *Ace slujnică au spus tot adevăru, **cum** că Asârie au fost slobodă şi nici o opreală de la tată-său n-au avut* (45^{r}/20-22) etc.

SINTAXA

Dacă la nivelul frazei, textul nostru nu se caracterizează prin trăsături specifice, care să merite a fi menţionate, în schimb, la nivelul propoziţiei am remarcat câteva elemente definitorii. Astfel, numărul foarte mare de ocurenţe ale atributului apoziţional este una

dintre cele mai importante particularităţi sintactice. Am întâlnit atât apoziţia simplă: *Cneazu **Amosâie** au venit în cetate **Ravenie** şi au dat craiului **Algherd** cartea turcescului paşi **Ciubulaiu**, arătându-i şi din gură cele ce paşa îi poruncisă* (19^{v}/15-18), *După aceea, au hotărât ca să să ducă la patrie sa, ori la Italie, în târg **Ravenie**, la fata craiului, **Militina**, cu cari el acum câtăva vremi nu să văzusă* (41^{r}/14-17), cât şi cea dezvoltată: *Aceasta este fiica craiului Italiei, a **preiubitei meli patriei*** (4^{r}/8-10), *Poliţionu n-au spus adevărul de la ce împărăţâie este, ce au spus gazdii sale că este din Malta, **pământ a Işpaniei**, neguţătoriu, **anume Stragvelii*** (9^{v}/5-9), *Stăpânitoriul pământului Italiei, **craiu Algherd**, **puternecul** oblăduitoriu lăţâmii ţărilor şi a împărăţâilor şi straşnicu poruncitoriu lăcuitorilor pământului**, turcescului paşi sănătate îţi poftim* (18^{r}/1-4) etc.

Numeroase sunt situaţiile în care ambele tipuri de apoziţie apar în cadrul aceleaşi propoziţii sau fraze: *Argul, **fratele lui Poliţionu**, îndată ce au aflat de la fata craiului, **Militina**, cum că Poliţionu este în robie la sul<tan>, nu ştie cu ce chip să-l scoată din robie* (26^{r}/2-4), *Nu-ţi era ţâie destul acee că tu avei dragoste cu răspundere cu fata craiului **Radocsu**, **prefrumoasa Miligrina**, care cu adevărat ave mari frumuseţă?* (6^{v}/18-21–7^{r}/1-2).

Anticiparea şi reluarea constantă a complementului direct prin formele atone ale pronumelui personal reprezintă o altă caracteristică sintactică importantă a textului nostru: *Eu de atunce am început a te iubi pe tine cu tot sufletul* (33^{r}/2-3), *Îl ţâne pre el fără nici o ruşâne* (13^{v}/1), *Poliţionu, auzind de la fata craiului aceste cuvinte, o încredinţa pe ea că au fost însuş, iar nu nimine altu* (41^{r}/2-3), *Poliţionu, văzându-i pre ei, au apucat numai ciomagul său* (6^{r}/8), respectiv: *El toată noaptea aceasta au petrecut-o, în scurt, fără somnu, cufundat fiind în gânduri* (12^{r}/14-15), *Pe acesta Poliţionu l-au numit luiş frate* (1^{v}/), *Pe toţi îi apuca şî-i munce* (37^{v}/6-7). Mai rare sunt situaţiile în care complementul direct nu este anticipat sau reluat: *atunce fata craiului au chemat la sâne pe Poliţionu* (10^{v}/8-9), *cu mulţi au avut dueluri şi pe mulţi au biruit* (3^{v}/4-5).

Complementul direct exprimat prin pronumele personal neaccentuat de pers. 3 sg., feminin, *o*, apare deseori postpus

predicatului, exprimat de regulă printr-un verb la viitor: *Socotind că va câştiga-o în dragoste, i-au dat cuvânt că va aştepta-o* (44^{v}/6-7) etc.

Şi în cazul complementului indirect, am întâlnit anticiparea şi reluarea acestuia prin formele atone ale pronumelui personal în dativ: *dar nimine împotriva **lui** nu-i pute ste* (4^{r}/3-4), *Iar lui **i**-au zis* (20^{r}/9), *Pentru aceasta le-am trimis **lor** bani 90 de mii de ruble* (9^{v}/15-16) etc.; cf. însă *atunce fata craiului să fie dată lui* (17^{r}/6-7), *Eu iarăş întăresc ţâie făgăduinţa me* (20^{r}/15-16).

Uneori complementul indirect în dativ este construit analitic, cu ajutorul prepoziţiei *la*: *Au socotit să ceie **la craiu** oşti* (26^{r}/4-5), *Iată, eu am adus **la tine** floare care tu poftei să o aibi lângă tine* (12^{v}/21–13^{r}/1), *Îndată au arătat craiului Algherd şi **la** toată **boierimea** ce fusesă cu craiu, că voieşte, pentru cinste şi frumuseţa fetii craiului, a Militinii, şi pentru târg Ravenie, să să bată cu turcescul paşi la podimog* (16^{v}/20-21–17^{r}/1-4) etc.

Un număr însemnat de apariţii îl are şi complementul intern (*figura etimologica*): *şi cu **creştere** lui **creşte** şi plecare spre celi bune* (1^{r}/16-17), *După aceasta, Argu au căutat în tot târgu gazda lui Poliţionu, cu acel **nume** cu care el **să nume**, neguţătoriu Stragveli, dar nu l-au putut găsî* (15^{v}/21-22–16^{r}/1-3), *i-au arătat nenorocita **întâmplare** ce cu dânsul şi cu oştile sale **s-au întâmplat*** (39^{r}/17-19), *La ce di<n>tâiu **lovitură**, **au lovit** Poliţionu pe Safir atât de tari, că l-au tăiet pe el în doî* (47^{r}/11-13) etc.

Particularităţi stilistice

Caracteristica stilistică definitorie a textului de care ne ocupăm o constituie oralitatea, manifestată atât în planul personajelor cât şi în cel al naratorului. Textul prezintă o structură dialogică, pasajele de stil direct alternând în mod constant cu cele de stil indirect. Replicile personajelor (vorbirea directă) sunt introduse prin verbele *dicendi*: *întreba, grăi, spune, striga, vorbi, vorovi, zice*: *După*

aceea au poruncit să aducă pe fiică-sa şi ***au întrebat-o:*** *« Pentru ce pricină au venit la tine Alimbie sângur? »* (36^{r}/16-18); *Poliţionu, căzând în genunchi înaintea lui, cu lacrămi* ***au grăit:*** *« Tu eşti al doile al meu părinte »* (35^{r}/16-18)); *Plinu de bucurie, Poliţionu* ***i-au răspunsu*** *ei: « Aice, milostiva me stăpână »* (44^{v}/18-20); *Toţi* ***striga:*** *«O, blestematule Ciubulaiu, ai omorât tu nedejdea noastră, pe Poliţionu. Să vede că şi noi vom dobândi aceeş nenorocire »* (22^{v}/17-19); *Fata craiului viind la dânsul: « Bine te-am găsât,* ***i-au zis,*** *preiubitul meu chip Stragveli »* (12^{v}/20-21); *După această,* ***au vorovit*** *el: « Mărime-ta, şi dumneavoastră, cinstiţi boieri senaturi, sânteţi priimiţi la aceasta? »* (17^{r}/7-9)

Numeroase sunt şi pasajele de monolog interior ce conţin gândurile ori sentimentele personajelor, caracterul oral, de factură populară, fiind accentuat de frecvenţa, ridicată a interjecţiilor şi vocativelor: *« O, ticălosule om, zice el, întru sâne, pentru ce te-ai născut supt o stea atâta de ninorocită, să răbzi atâta de greli răutăţi? Pentru ce nu te-au omorât tâlharii, pentru ce n-ai fost spintecat de sălbateca fiiară şi n-ai fost dat morţâi de straşnicul Ciubulaiu? Ce să facu eu într-această rea nenorocire? Unde eşti tu, moarte, pe cari cu toată inima te poftescu? Ah, scumpa me şi iubito Militino, cum pot eu să fiu fără de tine? »* (25^{v}/15-22–26^{r}/1); *« Ah, nenorocitule Poliţionu, zice el întru sâne, vărsând lacrămi, tu, întru adevăr, te-ai născut numai pentru ca să suferi ticăloşâi! O, zi nesuferită pentru tine, întru care tu ai ieşit în lume! Tu scăpaş di nevoie şi iarăş tu te supui greutăţâi. Mori mai degrabă, mori mai bine acum decât vei fi datoriu a muri cu porunca sultanului! »* (29^{r}/3-10).

Vorbirea indirectă este marcată, în general, de conjuncţii subordonatoare *că, să, ca (că) ... să* etc., de locuţiunea conjuncţională *cum că*: *Cu aceste săvârşând, ei au zis că nimică a sfătui mai mult nu pot* (17^{v}/2-3); *Argul, auzind* ***cum că*** *Poliţionu au fost dus de-al doile,*

i-au muncit pre dânşâi mai mult, socotind minciuni (39^{r}/22–39^{v}/1-2); *Paşa au poruncit îndată să ie scrisoare şi să aducă înaintea lui pe Poliţionu* (18^{v}/10-11); *După aceasta au poruncit să aducă înaintea lui pe Poliţionu* (26^{v}/21-22); *Poliţionu, din partea sa, l-au încredinţat pre el că el, din partea sa, să va sâli a răsplăti milostivire lui* (31^{v}/14-17).

Foarte frecvent apare stilul direct legat, ca element specific expresiei orale, replica reprodusă fără modificări fiind introdusă întotdeauna prin conjuncţia subordonatoare *că*. Am întâlnit în special, în interiorul aceleiaşi fraze, alternanţa vorbire indirectă – vorbire directă legată: *Atunce toţi senatorii, cu un glas, au grăit că « **noi aceasta a să face sfătuim: dacă tu vei omorî pe acel paşi şi vei apăra cetatea de stricăciune, iar pe fata craiului Militina, vei mântui-o de această nesuferită nevoie, pentru aceasta pre dânsa însuş îţi vom da-o ţâie soţâie** »* (17^{r}/16-20–17^{v}/1-2); *El s-au întorsu înapoi şi au dat craiului inelu care îl luasă de la fata craiului, Militina, în grădină, zicându-i **că « acel inelu să-l de fiicii sale pentru ţânere de minte şi dacă Ciubulaiu mă va omorî, să aibă ştiinţă că eu pentru cinste şi frumuseţa ei am murit »*** (20^{v}/3-8).

Pe lângă negaţia simplă, reprezentată atât de adverbul *nu*: *Argul, până la acea vreme, **nu** văzusă pe fata craiului, Miligrina* (2^{r}/12-13), cât şi de prefixul *ne-*: *Poliţionu, **neînţelegând** gândul lui cel rău, i-au dat lui arcul său* (23^{v}/7-8), *« Vinu, potrivnicule, **neaşteptând** va fi văzut cine din noi va câştiga biruinţă »* (47^{r}/8-9), am remarcat şi dubla negaţie, ce beneficiază de un număr însemnat de ocurenţe: *El ori pe cari din tâlhari agiunge îl tăie în doî cu paloşul şi **nimică nu pute** să stei împotrivă, necum să să poată apăra* (5^{r}/13-15); *Dar din norocirea lui Poliţionu, **nici un om nu s-au întâmplat** acolo şi aşa **nimene n-au putut** să audă* (40^{v}/21-22–41^{r}/1).

Repetiţia diverselor părţi de propoziţie, mai ales a apoziţiei – nume proprii, reprezintă un procedeu stilistic important prin care este pus în valoare caracterul oral al textului: *Când el au ieşât la priveliste şi au stătut cu frate-său Argul la un locu deosăbit, împotriva fetii craiului, a Miligrinii, atunce frate-său Argul cu mulţi au avut dueluri şi pe mulţi au biruit* (3^{v}/1-5); *Atunce Argu, cu toată armie sa, strâgând într-un glas, au năpădit denapoi oastea turcească. Întru aceaş vreme, cealaltă jumătate de oaste, ce sta denapoie stâlpilor, încălecând au încunjurat oastea turcească pe denainte* (39^{r}/1-6).

O altă marcă a oralităţii o constituie anacolutul, întâlnit atât în vorbirea personajelor cât şi în fragmentele/pasajele narative propriu-zise: *Eu a pute de acum să scapu din mânule tale nu să poate* (23^{v}/5-6); *Iar numele nu i-au spus cum îl chiiamă pe acel cneazu* (27^{r}/5-6); *Iar craiu, văzând slujba lui ce cu credinţă şi voinicie lui ce mare, l-au pornit cu o divizâie la depărtata provenţâie a neapolitanilor pentru apărare de năvălire fră<n>ţojilor, unde Argu, la ace depărtată provenţâie, au iconomisât cu bună rânduială şi fără veste căzând asupra oştii franţojăşti, unde cu a lui norocire acest feliu de biruinţă au câştigat asupra franţojilor, că mai toţi au rămas morţi în locu şi pe mulţi i-au apucat în robie şi i-au triimes la craiu cu scrisori, înştiinţându-l pentru biruinţa ce au câştigat asupra franţojâlor* (37^{r}/7-19).

LEXIC

I. Cuvinte dispărute din limba actuală sau folosite regional

1. Cuvinte de origine latină:

acmu (< **eccu-mo[do]*) „acum": *Acmu s-au apropiet vreme aceea întru cari el vine* (8^{v}/14-15);

cumpăt (< *compĭtum*) în loc. adv. *pe supt cumpăt* „în taină, pe furiş": *El tot într-ace scrisoare ruga pe craiu ca să-i de voie să să ducă cu oştile* ***pe supt cumpăt*** *să caute pe iubitul său frate Poliţionu* (37ʳ/19-22);

galben (< *galbĭnus*) „veche monedă de aur": *Craiu Algherd, neavând destulă putere ca să-i stei lui împotrivă, îi dă pi tot anu bani câte o sută de mii de* ***galbeni*** (8ᵛ/15-18);

purcede (< *procedere*) „a porni, a pleca": *Dacă* ***au purces,*** *au căzut asupra lor într-un locu 30 de tâlhari şi vre a-i omorî* (5ʳ/3-4); *Militina, la* ***purcederea*** *lui, plânge necontenit* (26ʳ/21-22);

sân (< *sinus*) „golf"[4]: *În partea Eghipetului, oarecând, ave întru* ***sâni*** *un târg anume Astrachim, ce să afla supt stăpânire împăratului Asinoberg* (1ʳ/4-6).

2. Cuvinte de origine slavă[3]:

arfi[4] (< rus. *arfa*) „harpă": *Alimbie, cântă în* ***arfi,*** *fiindcă eu iubescu a asculta, dacă cineva cântă bine* (31ʳ/11-13);

armie (< pol. *armia*, rus. *armija*) „armată, oaste": *Au fugit 2 ieniceri di oastea lui, cari au venit la Argu şi i-au spus că „vini Ali Mustafa, paşa turcesc cu mari* ***armie***" (37ᵛ/21-22–38ᵛ/1);

basnă (< sl. *basnĭ*) „minciună, scornitură": *Dar aceasta poate va fi fost aşa, de n-a fi* ***basnă*** *şi a fi adevărat* (22ʳ/15-16);

başcă (cf. *baştă* < pol. *baszta*) „beci": *Şi vre să-l pedepsască pre el, iar pe fiică-sa au închis-o într-o* ***başcă,*** *puind mari strajă, ca să nu o lasă pe dânsa necăiuri* (33ᵛ/13-15);

becisnic (< v. sl. *bečĭstĭnikŭ*) „ticălos, necinstit": *Eu pre tine te-am socotit de vrednicu stăpânitoriu la oaste, iar tu eşti cel mai* ***becisnicu*** *fricos între toţi* (40ʳ/2-4);

---

[3] Trimiterile la sursele lexicografice în indicarea etimonului se fac numai pentru cuvintele neatestate în dicţionarele limbii române.

[4] După forma de de plural, vezi DRR, I, s. v. *арфы*.

benchet (< ucr. *bénket*) „ospăţ": *Şi aşa Carnizu multă vreme au petrecut în casa sa, mult s-au vesălit cu Poliţionu şi mare* ***bencheturi*** *au făcut* (31^{v}/17-19);

blagoslovi (< sl. *blagosloviti*) „a binecuvânta": *Însoţârea lor* ***au fost blagoslovită*** *de la Dumnezău şi împărăteasa, peste câtăva vreme, au născut un fiiu* (1^{r}/9-12);

camandor (< rus. *komandor*) „comandant, conducător": *Întru o vreme, mergând pe apă,* ***camandor*** *cântă în arfi foarte frumos oareşcare minuet* (30^{r}/3-5);

carâtă (cf. *careta* < rus. *kareta*) „trăsură uşoară, cupeu": *Mult s-au luptat cu gândurile sale şi, la sfârşât, pofta sa au biruit toată împotrivirea ş-au nămit o* ***carâtă*** *şi s-au dus de la Bononie la Ravenie* (9^{r}/21–9^{v}/1-3);

cibotă (< ucr. *čibot*) „gheată, cizmă": *După aceea i-au pus o celma turcească în capu şi* ***cibote*** *în picioare* (39^{v}/6-7);

cneaz (< rus. *knjazĭ*) „prinţ, principe stăpânitor": *În vremea învăţăturii lui s-au împrietenit el cu un tânăr voinicu, Argu, care să tragă de neam cnejăscu şi era fiiu a unui vestit* ***cneaz,*** *Camber* (1^{v}/9-12);

comandir (< rus. *komandirŭ*) „comandant": ***Comandiriu*** *Carnizu nu puţânu era poftitoriu a cânta în arfi* (29^{v}/18-19);

crai (< v. sl. *kral'ĭ*) „rege, domn": *Aceasta este fiica* ***craiului*** *Italiei, a preiubitei meli patriei* (4^{v}/8-10);

gâlceavă (< v. sl. *gălčava*) „ceartă, sfadă": *Poliţionu, văzând că vor să-l prinză, au scos paloşul său şi pe toţi strejarii aceie i-au tăiet, din care* ***gâlceavă*** *au bătut toba de tulburare* (15^{v}/1-4);

freilini[5] (< rus. *freĭlina*) „domnişoară de onoare": *Fata craiului şi toate* ***freilini*** *au răspunsu tocma aşa după cum şi Poliţionu* (36^{r}/19-21);

[5] Vezi DRR, II, s.v. *фрейлина*.

hfăli (< v. sl. *hvaliti*) „a slăvi, a preamări, a lăuda": *Dintru această vremi l-au cunoscut ea pre dânsul, adevărat Poliţionu, pentru care îi spusesă ei Argul, cavaleriul curţâi, ce să nume frate lui Poliţionu şi a căruie bărbăţâie, putere, minte şi frumuseţă el o* ***hfălisă*** *fetii craiului* (13ᵛ/3-8);

norod (< v. sl. *narodŭ*) „popor, naţiune": *Eu poştescu mai bine a lua de la tine sfârşitu vieţâi mele decât de la neprietenescul, pentru mine,* ***norodu*** *turcescu* (27ᵛ/20-22);

ordie (< bg., scr. *ordija*) „hoardă, oaste turcească sau tătară": *şi, ieşând din cetate, au stătut împotriva* ***ordiei*** *turceşti, ca să să bată ei la podinogu între oşti* (21ᵛ/7-9);

podinog (< rus. *poedinok*) „duel": *El de multe ori s-au bătut la* ***podinog*** *cu cavaleri puternici, dar nici unul împotriva lui nu pute sta* (36ᵛ/16-18);

polc (< ucr., rus. *polk*) „veche unitate militară": *Şi acum Argu să depărtează de dânsul, fiindcă nu poate cu* ***polcurile*** *sale să ste împotriva puterii lui cei mari* (43ʳ/7-10);

polcovnic (< ucr., rus. *polkovnik*) „comandant al unui polc": *iar pe cei ce ave poruncă să umble împrejuru stâlpilor i-au socotit de* ***polcovnici*** (38ᵛ/9-11);

pravilă (< sl. *pravilo*) în loc. adj. *după pravilă* „conform legii": *Acum noî nimică nu ne rămâne altă decât numai să poftim ce curând* ***după pravilă*** *însoţâre* (14ʳ/8-10);

publecă[6] (< rus. *publika*) în expresia *a da în publecă* „a aduce ceva la cunoştinţa publicului": *Afară de aceasta, la noi* ***este dat în publecă****, în toată Italie şi la alte multe împărăţâi, cine să va găsî să gonească pe acest paşi, când el încungiură târgu cu oştile sale, ori îl va omorî pe el, aceluie i să va da fimei pe frumoasa fata craiului, Militina"* (9ʳ/7-12);

rublă (< rus. *rubl'*) „monedă rusească": *Pentru aceasta le-au triimis lor bani 90 de mii de* ***ruble*** (9ᵛ/15-16);

---

[6] Vezi DRR, II, s.v. *пу́блика*.

scârnav (< v. sl. *skvrŭnavŭ*) „spurcat": *Vre mai bine să să omoare sângură decât să fie soţâie straşnicului şi* ***scârnavului*** *tătar* (16ʳ/15-16);

stânjăn (< etimologie nesigură; cf. v. sl. *sęžĭnĭ*) „veche unitate de măsură": *Împrejuru stâlpilor au pus de au săpat hendechiu, 6 coţi adâncu şi 4* ***stânjăni*** *largul* (38ᵣ/14-16);

şaică[*] (< rus. *šaika*) „bandă (de hoţi)": *Să cunoaşte că el au rămas de la vreo* ***şaică*** *tâlhărească pentru tâlhuşagu şi de la aceşti omorâţi ie straile* (6ʳ/3-6);

şpagă (cf. *spagă* < pol. *szpaga*, rus. *špaga*) „spadă, sabie": *Iş scoate* ***şpaga*** *sa şi o pune lângă craiu* (34ʳ/19-20);

trahtiriu (< rus. *traktir*) „han": *s-au întâmplat într-un* ***trahtiriu*** *a vorbi cu nişte neguţători* (43ʳ/1-2);

vecinic (< v. sl. *věčĭnŭ*) „veşnic, permanent": *Eu mai bine poftescu a lua moarte evghenicoasă decât să sufăru* ***vecinică*** *despărţâre de preiubitul meu chipu* (21ᵛ/6-8);

volnic (< v. sl. *volĭnŭ*) „liber": *Volnicu este fieştecine a judeca aşa cum i-a fi voia* (11ʳ/8-9);

zăbavă (< sl. *zabava*) „răgaz, odihnă": *Obiceiu era la împărăţâie lor a merge craiu cu crăiasa sa şi cu prefrumoasa lor fiică pe la casâle supuşâlor lor, la feliuri de feliuri de* ***zăbăvi****, unde să facu comedii* (9ᵛ/22–10ʳ/1-3).

3. Cuvinte de origine greacă:

catărgă (< *χάτεργου*) „galeră": *Pe Polifionu au poruncit să-l trimită la* ***catărgă****, să lucreze împreună cu ceielalţi* (25ᵛ/10-12);

epistimuri (*epistemă* < *επιστήμη*) „cunoaştere, cunoştinţe": *Polifionu, cât au fost cu putinţă, s-au sălit spre a obicinui tot feliul de învăţături şi* ***epistimuri*** (1ᵛ/5-7);

evghenicos (< ngr. *εὐγενιχός*) „nobil": *Eu mai bine poftescu a lua moarte* ***evghenicoasă*** *decât să sufăru vecinică despărţâre de preiubitul meu chipu* (21ᵛ/6-8);

---

[*] Vezi DRR, II, s.v. *шаїка*.

frasâs (< ngr. *φρασις*) „ziceri, vorbe": *Poliţionu, văzând că fata craiului îl iubeşte pre dânsul, au început a vorovi supt* ***frasâs*** *de aligorii în limbă franţujască* (11^{r}/10-12);

heretizmos (< gr. *χαιρετισμός*) „felicitare, urare": *El ave pricină la craiu pe toată săptămâna o dată pentru* ***heretizmos*** (32^{v}/4-6);

megaloprepes (cf. *megaloprepie* < ngr. *μεγαλοπρέπεια*) „măreţie, grandoare, mândrie": *Iartă-mă lume, iertaţâ-mă dezmierdăturile bunătăţâlor, iertăţî-mă* megaloprepes*!* (24^{v}/9-11);

metaharisî (< ngr. *μεταχειρίξομαι*) „a folosi, a întrebuinţa": *unde asămine s-au întâmplat şi Asârie, cu cari el mult au vorbit şi au* ***metaharisât*** *toate chipurile de plecăciune cât<e> să pot socoti* (47^{v}/11-14);

pierierghie (< ngr. *περιεργία*) „curiozitate": *Eu la aceasta te voi slujî şi mă voi sâli cât îm va fi prin putinţă a mulţămi* ***pierierghie*** *ta* (4^{v}/5-7);

zaharicale (< ngr. *ξαχαριχά*) „bomboane, dulciuri": *s-au dus la odaie sa şi au poruncit lui Poliţionu să ducă după dânsa nişte za<ha>****rihali*** (32^{v}/10-12).

4. Cuvinte de origine turcească:

caraol (< *kara(v)ul*) „santinelă, strajă": *N-au apucat încă a ieşî din grădină şi îndată au ieşât* ***caraolu*** *asupra lui* (15^{r}/19-21);

cearşât (< *čašyd*) „spion": *şi l-au gonit pe el ca pe* ***un cerşât*** (39^{v}/7-8);

celma (< *čalma*) „turban": *După aceea i-au pus* ***o celma*** *turcească în capu* (39^{v}/6-7);

filu (< *fil*) „elefant": *iar Argul au făcut pe un câmpu negru* ***un filu*** *albu pentru ca să nu să poată ucidi unul pre altul din neştiinţă* (4^{v}/21–5^{r}/1-3);

hangeriu (< *hanğár, hanğér*) „pumnal încovoiat": *dar abie au găsât-o vie, fiindcă ea, luând* ***un hangeriu****, vre să să omoare de jale* (24^{v}/14-15);

ienicer (< *yeni čeri*) „soldat pedestru din garda sultanului": *îndată văzându-l* ***ienicerii****, l-au apucat şi l-au dus înaintea paşâi, lui Ciubulaiu* (18^{v}/8-10);

iuruş (< *yürüş*) „asalt": *şi aceasta nu o socote altă nimică decât că cu* ***iuruşul*** *lor au spart pământu* (38^{v}/19-21); „ura": *Ali Mustafa au poruncit să cânte în trâmbiţă* ***iuruş*** *asupra lui Argu* (38^{v}/11-13);

zaiafet (< *ziafet*) „chef mare, ospăţ": *şi au făcut multe* ***zăiefeturi*** *şi de agiunsu s-au vesălit, ca cum ar fi uitat pe fata craiului, Militina* (32^{r}/12-15).

5. Cuvinte de origine maghiară:

paloş (< *pallos*) „sabie lată cu două tăişuri": *Cu aceste cuvinte ş-au pus* ***paloşul*** *său în teacă* (3^{v}/11-12);

hereţi (cf. *hărăţi* < *herécelni*) „a se bate, a se lupta": *Cu toate aceste, au hotărât* ***să să hereţască*** *uşor, pentru ca să poată, în luptă, să să arăte frăţâne-său* (27^{v}/18-19);

tămădui (< *támadni*) „a (se) vindeca": *Cu sâlinţa dohtorilor, Argul* ***s-au tămăduit*** *de rani* (4^{r}/9-10).

6. Cuvinte cu etimologie multiplă:

hendechiu (< tc. *handak*, bg., srb. *hendek*) „şanţ de întărire": *Acest* ***hendechiu*** *au fost acoperit cu poduri şi pe deasupra au pus pământ, ca să nu poată pricepe turcii* (38^{r}/16-18).

7. Cuvinte cu etimologie necunoscută:

fietru[8] „teatru": *Şi a doa zî, Argu şi cu fata craiului, cu nemărginită mulţămire a sufletului s-au grăbit a merge la* ***fietru*** *lui Ganusovu* (15ᵛ/17-19);

gapsaht „cazarmă": *Au alergat străjarii de la* ***gapsaht****, pre mulţi dintr-înşâi i-au ucis de moarte* (15ᵛ/4-6);

sfetmaşal „feldmareşal": *Craiu, văzând puterea şi voinicie lui ce mare, care cu multe ispite au arătat acest viteazu la podinoguri, l-au făcut pre dânsul* ***sfetmaşal*** *pe toată crăiia lui* (36ᵛ/18-22).

8. Creaţii pe teren românesc

a) – de la forme moştenite din slavă:

gâtiţa „gâtlej": *Când leul l-au prăvălit jos şi vre să-l mănânce, atunce Poliţionu au scos cuţâtu din teacă şi i-au tăiet* ***gâtiţa*** *şi întru acest chip au omorât pe leu* (7ᵛ/4-6);

nămi (cf. *năimi* < *năiem*) „a închiria": *Şi pentru aceasta au* ***nămit*** *o corabie* (8ʳ/20-21);

norocire „noroc": *Noi ţâie îţi voim* ***norocire*** (9ʳ/4-5); „fericire": *Drept mari* ***norocire*** *socotescu eu că am căzut în mâinile voastre* (30ᵛ/21);

potiraş „persoană înarmată care făcea parte dintr-o poteră": *Întru această vreme au venit asupra lor nişte* ***potiraşi****, ca la o sută de oameni* (5ᵛ/19-21);

privală „privire, privelişte": *Poliţionu s-au gătit cu frate-său Argul la* ***privala*** *cavalerilor să vază bărbăţâie lor, în ce chip să vor lupta* (3ʳ/19-21);

smreduit „împuţit": *Noi, ţărilor oblăduitoriu, ce de multe rane priimitoriu de la fieştecare împărat,* ***smreduitul<u>i*** *de rani împărat* (18ᵛ/22-23–19ʳ/1);

---

[8] Această formă, cu diftongul ja > je, provine, probabil, din interpretatea slovei ѳ ca ф din alfabetul rusesc, conform pronunţiei ruseşti a lui ѳ.

strădănui „a se munci, a se trudi": *nu va ave ştiinţă că Poliţionu [...] pentru dragoste şi frumuseţa fetii craiului, Militinii, **s-au strădănuit*** (20ʳ/23-24–20ᵛ/1);

b) – cu etimologie multiplă:

megieşi „a se învecina": *Era cel mai slăvit dintru toţi împăraţâi ce **să megieşă** cu dânsul* (1ʳ/8-9).

II. Cuvinte cu sensuri dispărute din limba actuală, învechite sau regionale

1. Cuvinte de origine latină:

barbă (< *barba*) „bărbie": *şi au slobozit în Poliţionu, care cu ace loviri atâta au fost de rănit în barbă, încât abie pute sta în picioare* (23ᵛ/11-13);

carte (< *charta*) „scrisoare": *Pecetluind **carta** aceasta, au dat-o cneazului său Amosâi, pentru ca să o ducă la turcescu paşi* (18ᵛ/6-7);

curte (< *curtis*) „palat, casă domnească": *Craiul cu crăiasa şi cu prefrumoasa Miligrina s-au dus la **curtea** lor* (2ᵛ/11-12);

a se ierta (< *liberto, -are*) „a-şi lua rămas-bun": *Întru acestaş chip, **iertându-să** cu craiu şi cu toate obrazăle cele de cinste şi ştiute, s-au dus din cetate* (20ᵛ/8-10)

pământ (< *pavimentum*) „ţinut": *Aducându-l pre el la **pământul** lor, l-au dat la un doftor să-l tămăduiască* (7ᵛ/17-19); „ţară": *Premilostivă împărătească, sânt din **pământul** Eghipetului, a puternecului şi marelui în lume împărat Asinoberg ficior, din târgu Astrachim* (13ʳ/5-7)

petrece (< **pertraicere*) „a îndura, a suferi": *de la care au **petrecut** multe răutăţi* (30ᵛ/14-15); „a însoţi": *Craiu Alghierd, **petrecându-l** pe el, cu lacrămi ruga pentru agiutoriu pe Dumnezău*

(20ʳ/7-8); „a locui": *Dintru ace vreme* ***petrece*** *amândoi la o gazdă* (1ᵛ/19-20); „a trăi": *şi* ***petrece*** *întru o mare învoire şi dragoste* (1ᵛ/7);

a se pleca (< *plicare*) „a fi de acord, a consimţi": *şi craiu s-au* ***plecat*** *spre aceasta, ca să dea pe fiica lui soţâie turcescului paşi Ciubulai* (16ᵛ/13-15).

2. Cuvinte de origine slavă:

muncă (< v. sl *mǫka*) „tortură, caznă, chin": *îl voi da pre el celor mai sălbateci* ***munci*** (19ᵛ/9-10);

munci (< v. sl. *mǫčiti*) „a tortura, a chinui": *Într-o vreme au prins 5 turci, i-au* ***muncit*** *pe ei multă vreme* (37ᵛ/7-8);

obraz (< v. sl. *obrazŭ*) „persoană": *iertându-să cu craiu şi cu toate obrazăle cele de cinste şi ştiute, s-au dus din cetate* (20ᵛ/9-10);

prost (< v. sl. *prostŭ*) „de rând, din popor": *Noî ni-i milă de tine, ca de un om ca acela pe cari noi îl pricepem că nu este de neam prost* (9ʳ/1-3).

3. Cuvinte de origine maghiară:

neam (< *nem*) „familie, obârşie": *Spune-mi, mă rog, iubitul meu, adevărat, din care împărăţâie şi din ce* ***neam*** *eşti tu* (13ʳ/1-2).

4. Creaţii pe teren românesc

a) – de la forme moştenite din latină:

căzut „cuvenit, meritat": *i-au dat ei* ***căzuta*** *cinste* (10ʳ/4-5);

putere „oaste": *Şi dacă ei mă vor birui, atunce* ***puterea*** *mea fără războiu să va întoarce înapoi* (18ʳ/17-18);

răspundere „promisiune, făgăduială": *Nu-ţi era ţâie destul acee că tu avei dragoste cu* ***răspundere*** *cu fata craiului Radocsu* (6ᵛ/20-21–7ʳ/1);

sălbătăci „a deveni crud, sălbatic": *Sultanul, auzind de la dânţâi aceste cuvinte s-au* ***sălbătăcit*** *foarte* (25ʳ/11-13);

ştiinţă în expresiile verbale *a afla* ~ „a cunoaşte": *Poliţionu mai multă **ştiinţă** n-au putut **afla*** (41ᵛ/12); *a avea* ~ „a fi la curent, a şti": *şi dacă Ciubulaiu mă va omorî, **să aibă ştiinţă** că eu pentru cinste şi frumuseţa ei am murit* (20ᵛ/6-8); *a da* ~ „ a înştiinţa, a face cunoscut": *Negustorii, cât au ştiut, i-au **dat ştiinţă*** (43ʳ/17-18).

b) – de la forme moştenite din slavă:

pornire în expresia *a face* ~ „a începe războiul": *îndată ce **vor face turcii pornire**, toţi să năvălească făr de veste asupra oştii turceşti* (38ʳ/20-21–38ᵛ/1);

rânduială „poruncă, ordin": *urmând **rânduielilor** [...] l-au întrebat pre el ce om este, din ce pământ şi cum îi este numele* (9ᵛ/3-6);

vesălie „petrecere": *La unile di **vesălii**, câteodată, merge şi craiu cu fiică-sa, Gostelie* (32ʳ/15-17).

Sinonimia

Textul nostru se caracterizează, la nivel lexical, prin numărul impresionant de mare al termenilor între care se stabilesc relaţii de sinonimie. Prezentăm în continuare seriile sinonimice identificate:

agiungere (3ᵛ/20) – *venire* (9ʳ/14);
apărătoriu (24ᵛ/1) – *păzitoriu* (14ʳ/7) – *străjuitoriu* (21ʳ/16);
apuca (37ᵛ/7) – *prinde* (37ᵛ/7);
armie (38ʳ/1) – *oaste* (24ʳ/1) – *ordie* (21ᵛ/18) – *putere* (23ᵛ/19);
avere (39ʳ/22) – *avuţie* (41ᵛ/23) – *bogăţie* (31ᵛ/10);
bate (25ᵛ/3) – *hereţi* (27ʳ/13) – *lupta* (25ʳ/8);
batjocori (45ʳ/5-6) – *lua în râs* (45ᵛ/17) – *râde* (45ᵛ/1);
bucura (15ᵛ/16) – *veseli* (14ʳ/1);
carte (18ᵛ/6) – *scrisoare* (17ᵛ/21);
călători (28ʳ/21) – *merge* (28ᵛ/6);

câştig (40^{v}/2) – *dobândă* (46^{v}/8) – *folos* (3^{v}/14);
cetate (20^{r}/13) – *oraş* (46^{v}/21) – *târg* (1^{r}/4);
chip (2^{r}/19) – *faţă* (29^{v}/13) – *obraz* (13^{r}/13);
gândi (12^{v}/17) – *socoti* (17^{r}/9);
cuget (43^{r}/19) – *duh* (12^{v}/1);
da (20^{v}/15) – *slobozî* (26^{v}/7-8);
da (cuvânt) (33^{r}/20) – *făgădui* (33^{r}/11-12) – *jura* (14^{r}/5);
omorî (25^{r}/6) – *pierde (capul)* (25^{r}/15);
dorire (15^{r}/12) – *pofta* (13^{r}/4);
ducere (28^{v}/2) – *pornire* (28^{r}/6) – *purcedere* (6^{v}/11);
duşman (39^{v}/9) – *potrivnic* (47^{r}/8);
grăi (34^{r}/4) – *spune* (14^{r}/17) – *vorbi* (44^{v}/4) – *vorovi* (40^{v}/18) – *zice* (20^{r}/9);
ficior (19^{r}/8) – *fiiu* (21^{r}/15);
a se ierta (20^{v}/9) – *a-şi lua ziua bună* (26^{r}/17-18);
îndată (18^{v}/1) – *negreşât* (17^{r}/6) – *numaidecât* (16^{r}/6);
mântui (9^{v}/11) – *tămădui* (4^{r}/10);
nămi (9^{v}/2) – *tocmi* (28^{r}/19);
negustor (7^{v}/16) – *neguţător* (7^{v}/20);
oaspete (45^{r}/1) – *musafir* (2^{r}/8);
oblăduitor (18^{r}/2) – *ocărmuitor* (17^{v}/11-12) – *stăpânitor* (18^{r}/1);
ostaş (16^{r}/6) – *oştean* (19^{r}/20);
preot (44^{v}/14) – *popă* (43^{v}/4);
viteaz (20^{r}/2) – *voinic* (18^{v}/13).

FORMAREA CUVINTELOR

În privinţa procedeelor lexicale de formare a cuvintelor, textul pe care-l supunem atenţiei se remarcă prin întrebuinţarea tuturor tipurilor de derivate – formate cu prefixe, sufixe, derivate regresive şi imediate –, la care se adaugă numeroasele formaţii parasintetice,

termeni rezultaţi în urma schimbării valorii gramaticale şi, nu în ultimul rând, cuvintele compuse[9].

Derivarea cu prefixe

ne- : substantivele *neasemănare* (47^{v}/4), *necredinţa* (15^{r}/7), *neştiinţă* (5^{r}/3) etc.; verbele *neaşteptând* (47^{r}/8), *neiertându-să* (21^{r}/7), *nenădăjduindu* (20^{v}/13) etc.; adjectivele *nenumărată* (24^{r}/4), *nevesăli* (2^{v}/14) etc.; adverbele *necontenit* (7^{r}/8), *negreşât* (33^{v}/3) etc.;

pre-, sinonim cu *prea-*: *predeştept* (2^{r}/19), *prefrumoasa* (2^{r}/5), *prenenorocit* (40^{r}/9) etc.;

Derivarea cu sufixe

-ământ: *rugăminte* (34^{r}/7);

-ătură: *căutătură* (10^{r}/6), *leşinături* (22^{r}/6), *sărutături* (3^{r}/21) etc.;

-cioasă: *primejduincioasă* (5^{r}/12), *trebuincioasă* (8^{r}/2-3);

-ciune: *iertăciune* (47^{v}/2), *închinăciune* (2^{r}/16), *mâhniciune* (16^{r}/21) etc.;

-enie: *slobozenie* (35^{r}/20);

-ie: *bărbăţâie* (3^{r}/16), *crăie* (33^{v}/11), *mişălie* (25^{r}/19), *vesălie* (1^{v}/22) etc.;

-igiu: *trahtirigiu* (45^{v}/4);

-ime: *boierime* (16^{v}/21), *întregime* (31^{r}/19), *mărimei-voastre* (34^{r}/10), etc.;

-inţă: *biruinţă* (14^{v}/12), *făgăduinţă* (13^{v}/19-20), *trebuinţă* (40^{v}/4) etc.;

---

[9] Vezi, în acest sens, o expunere detaliată a tuturor procedeelor lexicale, în articolul nostru *Elemente de formare a cuvintelor în „Istoria viteazului Poliţionu şi a prefrumoasei Militina"*, din *Limba română*, L, 2001, nr.1 (sub tipar).

-toriu: *călcătoriu* (17^{v}/15), *crezătoriu* (40^{v}/22), *oblăduitoriu* (18^{r}/18), *poftitoriu* (29^{v}/19), *poruncitoriu* (18^{r}/3), *priimitoriu* (18^{v}/22-23), *voitoriu* (22^{r}/13-14) etc.;

-ui: *să pricinuieşte* (8^{v}/12-13), *a sfătui* (17^{v}/3), *strădănui* (20^{v}/1);

-uie: *cetăţuie* (42^{v}/22);

Formaţii parasintetice

– pref. *îm-*, *în-* + bază + suf. *-a* este prezent în verbele *se îmbărbătează* (19^{v}/6), *să nu împuţinezi* (15^{r}/7), *înştiinţându-să* (15^{v}/15), substantivul *însegetare* (6^{r}/14) şi adjectivele participiale *îndatoraţi* (46^{v}/16), *însămnat* (20^{r}/2);

– pref. *îm-*, *în-* + bază + suf. *-i* formează verbele *îmblânzi* (19^{r}/15), *îndoiescu* (34^{v}/6), *să să îndulcească* (15^{r}/15), *înnoiescu* (19^{r}/7), *au fost întovorăşât* (8^{r}/16) etc. şi adjectivele *însălbătăcita* (23^{r}/20), *înzăcite* (19^{r}/10);

– pref. *în-* + bază + suf. *-ui* apare în verbul *închipuiescu* (15^{r}/ 5-6);

– pref. *ne-* + bază + suf. *-toare* alcătuieşte adjectivul *nemilostivitoare* (36^{r}/11);

Derivatele regresive

Sunt numai postverbale, de tipul: *cuget* < verbul *cugeta*, în forma *cugetul* (10^{v}/1); *ispită* < verbul *ispiti*, în forma *ispite* (36^{v}/20) ; *poftă* < verbul *pofti*, în forma *pofta* (9^{v}/1); *râvnă* < verbul *râvni*, în forma *râvnă* (14^{r}/7); *trudă* < verbul *trudi*, în forma *trudă* (7^{r}/7); *voroavă* < verbul *vorovi*, în forma *voroave* (43^{r}/3);

Derivate imediate

Amintim doar câteva: verbul *căzni* < substantivul *caznă*, *au fost căzniţi* (25^{v}/9); verbul *ciuda* < substantivul *ciudă*, *s-au ciudat* (22^{v}/4); verbul *a se curăţi* „a muri”< adjectivul *curat*, *să să curăţască* (23^{r}/18); verbul *milostivi* < adjectivul *milostiv*, prezent sub forma

infinitivului lung *milostivire* (31^{v}/15-16); verbul *noroci* < substantivul *noroc*, cu forma infinitivului lung *norocire* (1^{v}/7); verbul *pustii* < adjectivul *pustiu*, *pustieşte* (37^{v}/11); verbul *sălbătici* < adjectivul *sălbatic*, *s-au sălbătăcit* (25^{r}/12-13);

Schimbarea valorii gramaticale

Forme verbale cu valoare de substantiv:

a) – infinitivele lungi: *agiungere* (3^{v}/20), *arătare* (13^{r}/19), *dare (de bani)* (16^{r}/5), *dorire* (15^{r}/12), *luare (în râs)* (18^{v}/13-14), *plângere* (24^{r}/21), *ţânere (de minte)* (20^{v}/19) etc.;

b) – participii: *aceşti omorâţi* (6^{r}/5) etc.;

Adjective cu valoare substantivală: *dreapta* (46^{v}/11), *îndrăzneţu* (19^{v}/20), *nevinovatul* (36^{v}/1), *voinicu* (18^{v}/13), *tânăru* (10^{r}/14);

Gerunziul cu valoare adjectivală: *(în) curândă (vreme)* (8^{v}/2-3);

Compunerea

Consemnăm doar câteva forme compuse:

- substantivele *bunăstare* (42^{r}/5), *bunăvoie* (35^{r}/13) şi *bunăvoinţă* (35^{v}/14), alcătuite din adj. *bună* şi subst. *stare*, *voie*, respectiv *voinţă*; *batjocură* (46^{v}/9) – refăcut din *batjocuri*, forma de plural a termenului *batjoc* "bătaie de joc" (< *bate* + *joc*);
- adjectivul cu valoare adverbială în text *desăvârşât* (14^{r}/3);

- pronumele personal de politeţe: *dânsa* (2^{v}/21), *dânsul* (6^{r}/18), *dumneata* şi *dumneavoastră*, care apar abreviate în text, sub forma *dmv* (17^{r}/8), respectiv *dm* (46^{r}/18);

- pronumele (adjectivul) nehotărât: *fieştecari* (3^{r}/5), *fieştecine* (40^{v}/7), *oareşcare (chip)* (14^{v}/3-4), *oripecari* (4^{v}/13) etc.;

- numeralul ordinal *întâiaşi* (13^{v}/14);

- adverbele compuse: *dincotro* (43^{v}/20), *niceodinioară* (15^{r}/6-7), *oarecând* (1^{r}/4) etc.

Nume proprii

Date fiind natura povestirii şi existenţa unor personaje numeroase, am consemnat 45 de nume proprii, dintre care 29 de antroponime şi 16 toponime.

Antroponimele întâlnite în text sunt: *Algherg* (8^{v}/6), *Alimbie* (29^{v}/18), *Ali Mustafa* (37^{v}/18), *Amosâe* (17^{v}/20), respectiv *Amosâi* (18^{v}/6-7), *Anzverpie* (40^{v}/6), respectiv *Anzverpii* (40^{r}/22), *Aricsu* (31^{v}/8), *Argu* (1^{r}/3), *Asinoberg* (1^{r}/6), *Asirie* (44^{r}/6), respectiv *Asârie* (43^{v}/4), *Camber* (1^{v}/14), *Carnizu* (29^{v}/12), *Carsar* (15^{v}/7), *Ciubulaiu* (8^{v}/10), *Dumnezeu* (17^{v}/13-14), *Ganuzov* (15^{r}/13), *Gostelie* (32^{v}/17), *Halchidonu* (3^{v}/6), *Miligrina* (1^{v}/5), *Militina* (1^{r}/3), *Mire* (10^{r}/22), *Parelem* (28^{v}/16), *Poligrinu* (37^{v}/7), *Poliţionu* (1^{r}/2), *Radocsu* (2^{r}/4), respectiv *Radoscu* (1^{v}/3), *Ravenie* (1^{r}/6), *Safir* (44^{r}/10), *Săderbenu* (36^{r}/12), *Stragveli* (10^{v}/15) şi *Şulacea Ahandon* (36^{v}/6-7).

Am consemnat toponimele: *Arteda* (8^{r}/9), respectiv *Artedu* (7^{v}/11), *Asia* (25^{r}/21), *Astrachim* (1^{r}/5), *Bononie* (9^{r}/6), respectiv *Bononii* (8^{v}/3-4), *Brocol* (42^{r}/21), *Eghipet* (1^{r}/4), *Engletera* (30^{r}/20), *Hindie* (31^{r}/18), respectiv *Indie* (34^{r}/20), *Ispanie* (7^{v}/10), *Italia* (4^{v}/9), *Malta* (9^{v}/8), *Mesoghios* (7^{v}/12), *Poltavie* (1^{r}/19), *Ravenie* (8^{v}/7-8), *Vineţâie* (11^{r}/21) şi *Vizantie* (26^{v}/3).

Dintre acestea observăm că 4 antroponime şi 3 toponime au variante grafice, iar Ravenie apare atât ca antroponim (1^{r}/6), cât şi ca

toponim – nume de cetate (8ᵛ/7-8). Dacă cele mai multe toponime pot fi identificate şi localizate cu uşurinţă (*Işpanie* - Spania, *Poltavie* - Poltava, *Ravenie* - Ravena, *Vizantie* - Bizanţ, *Vineţâie* - Veneţia etc.), o atenţie specială o impun toponimele *Arteda* (*Artedu*), *Astrachim*, *Bononie (Bononii)*, *Brocol* şi *Mesoghios*.

Bononie sau *Bononii* reprezintă vechea denumire a oraşului italian Bolognia. Toponimul *Mesoghios* este un calc după μεσόγαιος care înseamnă „situat între pământuri". Înseamnă că este vorba de Marea Mediterană, mare aflată între pământuri, deci între ţărmuri. *Arteda* sau *Artedu* „târg a Işpanii", „pe malul mării ce se chiamă Mesoghios", nu a putut fi identificat. Ne confruntăm, probabil, în acest caz cu o denumire deformată a unui oraş posibil spaniol, situat într-adevăr pe ţărmul Mediteranei, dacă nu cumva în text este vorba de oraşul Agreda, din centrul Spaniei.

O situaţie asemănătoare o au toponimele *Astrachim* – oraş „întru sâni, în ţara Eghipetului" şi *Brocol*, „târg al Indiei", a căror identificare a fost imposibilă. Observăm însă faptul că aceste două oraşe sunt aflate în regiuni geografice foarte îndepărtate şi s-ar putea ca traducerea lor să fi fie mai puţin veridică.

NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI

Prin ediţia de faţă ne propunem să oferim tuturor celor interesaţi textul singurei versiuni româneşti a romanului popular intitulat *Istorie veteazului Poliţionu şi a frăţâni-său Argu, cu prefrumoasa Militina*. Scrierea este mai puţin cunoscută de către publicul cititor, deşi a fost publicată de Mircea Tomescu în 1963, cu unele mici imperfecţiuni de interpretare a slovelor, în lucrarea *Cărţile populare în literatura românească*.

Această versiune, de la 1794, existentă în manuscrisul II 24 (4249) al Bibliotecii Naţionale a României, face parte din categoria romanelor cavalereşti şi erotice, precum *Erotoclitul*, *Imberie şi Margarona*, *Filerot şi Antusa*, romane care s-au bucurat de o largă răspândire în rândul cititorilor din a doua jumătate a secolului al XVIII-lea şi prima jumătate a secolului următor.

În reproducerea textului am respectat principiile transcrierii interpretative, urmărindu-se redarea limbii textului şi nu pronunţia scribului.

Slova є la iniţială de cuvânt sau de silabă a fost echivalată prin *ie*: єтакѹ̲л (40ʳ/18) = ietacul, ау̑ тъєт (15ʳ/4) = au tăiet. Menţionăm că în cazul grafiei є (= ea, pronume personal, feminim, pers. 3 sg.), care redă reducerea diftongului *ea* la *e(e)*, am apelat la transcrierea *ea*.

În text nu se face o distincţie grafică în notarea lui *ă* şi *â* (*î*), ambele valori fiind redate prin slovele ъ şi ь. Din această cauză ъ şi ь au fost redate prin literele *ă*, respectiv *î*, corespunzător valorilor din limba literară actuală: къ̲трь (41ʳ/3) = către, пъзъ (41ʳ/3) = păzî,

съ мънѣщѥ (7ᵛ/4) = să mănânce. Doar în grafiile ишѣмл (11ᵛ/4) şi патрѣл (8ʳ/1) ъ şi ѣ au fost echivalaţi cu *i*: *inima*, *patria*.

Slovele ѣ şi ѧ, după consoană, au fost notate prin *ea*: адꙋчерѣ (31ʳ/5) = *aducerea*, нѣѧ (1ᵛ/13) = *neam*, пардѧ (1ʳ/4) = *partea*.

La iniţială de silabă ѧ a fost echivalat cu *ia*: тъѧ (25ᵛ/7) = tăia, cu excepţia formelor pronumelui şi adjectivului demonstrativ, fem., nom.-ac.sg. ачеѧ (41ᵛ/5), чеѧ чѥ (15ᵛ/10) = *ceea ce*.

ѧ, reprezentând pronumele personal feminin, de pers. 3 sg., a fost redat prin *ea*.

ѫ a fost reprodus *ia*, cu excepţia formei de indicativ prez., pers. 3 sg., ѫстѥ (40ᵛ/11), care a fost transcrisă *easte*, conform ortografiei actuale.

Am redat slova ѩ prin *î* în grafiile de tipul дѡѩ (45ʳ/4), нѡѩ (4ᵛ/15), transcrise *doî*, respectiv *noî*, pentru a respecta rostirea regională moldovenească.

Am păstrat pe *u* final, în poziţie postconsonantică, considerând că ar fi putut reda o realitate fonetică. Am transcris astfel: а8д8 = *audu* (35ʳ/19), 8и кнѣз8 = *un cneazu* (14ʳ/20).

ѳ a fost redat prin *t*: ѳеатрꙋ (13ʳ/15) = *teatru*.

Slovele suprascrise au fost coborâte în rând fără a fi menţionate. Consoanele finale suprascrise, care puteau fi urmate de *i* sau *u*, au fost coborâte şi reproduse prin litere cursive: ачел = *acel*, ꙗръш = *iarăş*. Slova ҁ, notând în suprascriere forma atonă a pronumelui reflexiv în acuzativ, a fost redată constant prin *să*: съҁ апере (1ᵛ/19) = *să să apere*, съҁ батъ (26ʳ/11) = *să să bată*.

Singurele cuvinte abreviate în text, pronumele personale de politeţe, *dumneavoastră* şi *dumitali*, au fost întregite în mod tacit.

Nu am marcat în transcrierea textului semnele diacritice (spiritul lin, oxia, varia şi isonul), iar punctuaţia a fost stabilită după normele ortografice actuale.

În transcrierea textului o singură bară oblică (/) marchează sfâşitul filei recto, iar bara dublă oblică (//) – sfârşitul filei verso, numerotarea filelor fiind realizată marginal.

Între parantezele ascuţite (< >) am inclus slovele sau cuvintele omise, iar parantezele drepte ([ ]) cuprind literele sau cuvintele ilizibile cauzate de starea ridicată de deteriorare a manuscrisului.

În aparatul critic sunt trecute grafiile şi lecţiunile greşite.

ISTORIE[1] VETEAZULUI[2] POLIŢIONU ŞI A FRĂŢÂNI-SĂU ARGU, CU PREFRUMOASA MILITINA

În partea Eghipetului, oarecând*d*, ave întru sâni u*n* târg anume Astrachi*m*, ce să afla supt stăpânire împăratului Asinoberg, care pe soţâie sa o chiema Ravenie, şi petrece întru o mare învoire şi dragoste. Era ce*l* mai slăvi*t* dintru toţi împăraţâi ce să megieşă cu dânsu*l*. Însoţârea lo*r* au fos*t* blagoslovită de la Dumnezău şi împărăteasa, peste câtăva vreme, au născu*t* u*n* fiiu foarte frumo*s* la faţă, pe care l-au numi*t* Poliţionu. Cuprinsu fiin*d* de atâta bucurie, împăratu*l* Asinoberg să socote pe sâne mai ferici*t* decâ*t* toţi muritorii[3].

---

[1] Scris deasupra frontispiciului care surmontează titlul: *1794, ghen<a>r 2, s-au început a să scrie.*

[2] Scris în continuare: ʌ8ѝ .

[3] Scris: мерипторин.

Fiiu/ său, ce/ de curând/ născu/, din ceas în ceas să facă mai mare și cu creștere lui crește și plecare spre celi bune. Aceasta înțălegându-o Asinoberg, n-au lăsa/ după stare datorie părințască a nu-<l> [t]rimite la târg veneţ̦âienilor,
1v Poltavie, pentru învă/ţ̦ătură, care atunce era ce/ dintâiu pentru învățăturile cele ce acolo înflorie.

Întru acest târg era stăpânitoriu craiu/ Rodoscu, cari ave o fiică a lui foarte frumoasă, pe care o chiema Miligrina.

Poliţ̦ionu, cât au fost cu putință, s-au sâlit spre a obicinui tot feliu/ de învățături și epistimuri, la care au avut buna norocire. Afară de aceasta, au învățat meșteșugu/ oștescu. Iar când/ au venit e/ la ce desăvârșâtă creștire, s-au ivit la Poliţ̦ionu atâta de mari puteri, încât nimine atunce, într-ace/ târg nu pute să să bată cu dânsu/ la podinog.

În vremea învățăturii lui s-au împrietenit e/ cu un tânăr voinicu, Argu, care să trăge de neam cnejăscu și era fiiu a unui vestit cneaz, Camber. Pe acesta Poliţ̦ionu l-au numit luiș frate. Și au făcut legătură între dânșâi, ca să ţ̦âie dragoste frățască și niciodată unu/ pe altu/ să nu să amăgească, ce să fie de-a pururea cu inimă curată la frăţ̦âie și însuș la groaza morţ̦âi unu/ pe altu/ să să apere. Dintru ace vreme petrece amândoi la o gazdă.

Poliţ̦ionu de multe ori s-au întâmpinat împreună cu

fata craiului, Mi<li>grina, l[a] locuri de vesălie şi la feliuri de feliuri de bencheturi. Deci adesă vederea a frumusăţâi
2r fetii cra//iului inima lui s-au împila*t* de dragoste cătră dânsa, da*r* nu-i pute găsî chi*p* încă unde să poată a ave voroavă asupra aceştii pricini cu fata craiului. Întru o vremi, au mersu mărirea lui, craiu*l* Radocsu, cu crăiasa şi cu prefrumoasa lui fiică, Miligrina, la unu*l* den senatorii stăpânirei sale, unde asămine au fos*t* poftiţi şi Poliţionu cu Argu. Poliţionu cu Argu*l* au întra*t* în palatu*l* de musafiri, unde şăde craiu*l* cu crăiasa şi cu prefrumoasa Miligrina. Cu dânşâi era mulţâme de persoane ştiute, atâ*t* parte bărbătească – cavaleri, senatori, ministri –, câ*t* şi parte fimeiască. Argu*l*, până la aceea vreme, nu văzusă pe fata craiului, Miligrina. Atâ*t* numai auzisă de la fratele său Poliţionu, că e*l* foarte lăuda fru<mu>saţa feţâi sale. Amândoi, făcân*d* căzutele închinăciuni, au şăzu*t*, după obiceiu, la masă. Atunce, pentru împrumutare iubirii, s-au aprinsu şi inima fetii craiului, văzân*d* pe Poliţionu că este foarte frumo*s* la chi*p* şi predeştept la minte. Aceasta pute să să înţăleagă din schimbările sale, atâ*t* că nu-i ştie neamu*l* şi numile lui.

Da*r* şi însu*ş* craiu*l* şi crăiasa, afară din frate-său
2v Argu*l*, de aceasta / ştiinţă nu ave, fiindcă Poliţionu n-au spu*s* nimărui neamu*l* şi numile lui ce*l* adevăra*t*. Lui Argu*l*

de i-au și spus aceste, însă cu hotărâre ca să le păzască în taină. Îndată ce s-au sculat de la masă și muzica au cântat în tot feliul de instrumenturi, atunce cavalerii au poftit damile cele tinere ca să să joace cu ei, iar Miligrina, lăsând toată rușânea, apropiindu-să de Poliționu, l-au luat de mână cu delicațâi. Atunce, ei au sâmțât mari plecari unul către altul, iar în cuvinte n-au arătat-o. Sfârșându-să vesălia, s-au dus toți. Craiul cu crăiasa și cu prefrumoasa Miligrina s-au dus la curtea lor. Poliționu, mai îngăduind puțână vreme după craiul, s-au dus cu frate-său Argul la gazda sa, foarte nevesăli, având minte întunecată de frumusețea fetii craiului, a Miligrinii. Poliționu, mergând, au început a vorovi frățâni-său, lui Argu:

– Iubite frate, <cum> părutu-ți-s-au țâie fata craiului, Miligrina? Cât pentru mine, eu socotescu că nu este în lume asămine frumusățâi ei, și, de nu voi găsî asămine, nu mă voi însura cu nici una alta decât cu dânsa.
3' Dar // și e[4], precum nădăjduiesc, ar poftì să margă după mine. Atât numai mie nu me-au plăcut, că fără de nici[5] o pricină, luându-mă de mână, m-au chiemat să jocu.

[4] Formă regională a pronumelui personal de pers. a III-a sg., fem. *ea*.

[5] Scris: [illegible].

Asupra acestor cuvinte, frate-său Argul au răspunsu:

– Frate Poliţionu, nu da îndată fetii craiului inima ta. Eu ştiu alta mai iscusâtă la frumusăţă şi la înţălegire şi pot să-ţi găsăscu chip ca să o vezi. Să mai aşteptăm şi să mai socotim aice puţână vreme.

Craiul Radocsu a triimis cărţi deşchisă la multe împărăţâi, ca cavalerii cei numiţi să vie la târg Poltavie, dintru cari craiul Radocsu să poată alegi mire vrednicu fiicii sale, Miligrinii. Şi au pus luni şi zi însămnată pentru această adunare. Aceşti cavaleri era datori să vie de la multe împărăţâi şi la locu deşchis să arătă fieştecare vo<i>nicie, bărbăţâie şi vârtutea lui. Au venit zioa însămnată şi mulţimea cavalerilor s-au strânsu, pe cari au venit să vază însuş craiul Radocsu cu soţâia sa şi cu prefrumoasa lor fiică.

Poliţionu s-au gătit cu frate-său Argul la privala cavalerilor să vază bărbăţâie lor, în ce chip să vor lupta.
3v Iar el nu vre să arăte putere şi meşteşugul său, însă / împotriva voii sale au fost nevoit să facă acest lucru. Când el au ieşât la privelişte şi au stătut cu frate-său Argul la un locu deosăbit, împotriva fetii craiului, a Miligrinii, atunce frate-său Argul cu mulţi au avut dueluri şi pe mulţi au biruit. Un cneazu oarecare, de la locu depărtat, anume Halchidonu, au ieşât împotriva lui Argu şi, după multă

luptă ce au fost între dânşâi, n-au putut nici unul să slăbască pe potrivnicul său. Slăbiciunea lui Argu au poftit pe potrivnicul său aşa:

– Iubite Halchidoane, să ne odihnim. Vezi, tu, că noi puterile noastre le-am pierdut.

Cu aceste cuvinte ş-au pus paloşul său în teacă. Iar Halchidonu această întâmplare au întors-o spre folosul său. L-au lovit pre el cu sulița atâta de tare încât de pe şă l-au izbit jos, pre pământ şi, viind la el, vre a-l da pre dânsul morţâi. De această pornire făr de rânduială fiind pătrunsu Poliţionu şi nerăbdând peire, ce cu mărire de suflet a prietenului său, au alergat cu calul său la Halchidonu şi la ce dintâiu agiungere l-au lovit pre el cu paloşul atât de tare
4r cât l-au spin//tecat în doî şi nici grebănul calului n-au putut scăpa de lovitura lui. După aceasta, cu mulţi cavaleri s-au bătut, dar nimine împotriva lui nu-i pute să ste. După săvârşârea acestor vetejăşti vesălii, au luat pe frate-său Argul şi l-au dat la dohtori să-l tămăduiască.

Fata craiului, Miligrina, văzând bărbăţâie şi puterea lui Poliţionu, mai vârtos s-au aprinsu de dragoste asupra lui.

Cu sâlinţa dohtorilor, Argul s-au tămăduit de rani. Atunce, Poliţionu au stătut a ceri de la el sfat:

– Iubite frate, mă mărturisăscu ţâie că inima me

acum este cu totul dată spre jărtfa Miligrinii. Eu mă aflu într-o nemulţămire nemărginită când nu o văzu. Tu eşti prietenul mieu, tu eşti fratele mieu! Spre tine numai eu las lineştea mea! Spune-*m*, ce să începu?

La aceste au răspunsu Argu:

– Ah, când ai şti tu pe Militina! Şi îndată i-au arătat portretul ei. Spune-*m*, iubite prietene, izbăvitoriul vieţâi mele, spune-*m*, mă rog, cum este această închipuire? Easte-ţi pe plăceri? Acest portret este a unii fete de craiu / 4v pe cari o chiiamă Militina. Nu este aceasta mai frumoasă decât Miligrina? Eu văzu că cugitile tale îndată s-au tulburat şi socoteşti cum ai pute mai în grabă să vezi chipul cel adevărat al acestui portret. Eu la aceasta te voi slujî şi mă voi sâli cât îm va fi prin putinţă a mulţămi pierierghie ta. Dar poate vei fi întrebând cine este aceasta Militina? Aceasta este fiica craiului Italiei, a preiubitei meli patriei. Şi aşa să mergem acolo, tu negreşât vei lua ceea ce poftesti.

Poliţionu n-au putut mult să rabde a nu vide pe Militina. Într-acestaş chip s-au dus el[6] cu Argul la Italie şi, mergând pe drum, vorove, unul cătră altul: "Dacă noî ni să va întâmpla vreo nenorocire sau unul va rămâne, atunce cum vom pute a ni găsî unul pre altul şi a sta întru ajutoriu

[6] Scris: ɛɯ.

unu/ altuie?"

Întru ace vreme purta ei coifuri în capu ca să nu li să vază faţa. Şi viind/ la un târg, au făcut pre zilile sale sămne: Poliţionu au făcut/ pe un câmpu albu un leu negru, iar/
5' Argu/ // au făcut/ pe un câmpu negru un fîlu albu pentru ca să nu să poată ucidi unu/ pre altu/ din neştiinţă.

Dacă au purces, au căzut/ asupra lor/ într-un locu 30 de tâlhari şi vre a-i omorî, iar/ zilile şi caii lor/ să-i facă jărtfă răpirii lor/. Poliţionu, văzând/ necontenită năpădire asupra lui şi aprinzându-să de mânie, au alergat/ cu calu/ său, având/ numai paloşu/ său în mână, cu totu/ că era obiceiu la cavalerii cei vestiţi a purta ciomagi greli de fier/, dar/ Poliţionu nu era obicinuit a să apăra cu acest/ fel/ de ciomagu, decât/ numai la o primejduincioasă şi mare nevoie. El/ ori pe cari din tâlhari agiunge îl/ tăie în doi cu paloşu/ şi nimică nu pute să-i ste împotrivă, necum/ să să poată apăra. Un tâlhariu dintru aceie au alergat/ asupra lui Argu, a fratelui lui Poliţionu, şi atât/ de tari l-au lovit/ cu paloşu/ în umăru/ drept, încât/ l-au dat/ de pe cal/ jos/ şi l-au rănit/, în scurt/, de moarte. Această lovire n-ar/ fi fost/ atâta de
5' primejduincioasă dacă asupra lui Argu ar fi / fost/ zeoa pe cari el/ o scosăsă puţânu mai înainte şi merge fără zăbovire, fiind/ foarte mare călduri într-ace zi. Poliţionu, văzând/ că pe frate-său unu/ din tâlhari l-au omorât/, alergând/ la el/, i-au

dat vrednica răsplătire. Poliţionu, după ce pe toţi acei 30 de tâlhari i-au omorât, descălecând de pe cal, s-au dus la frate-său Argul. L-au udat cu lacrămi, jălindu-să de el pentru acee mai mult, pentru că: întâiu, să lipsisă de dragoste lui ce ave către dânsul; al doile, pentru că n-au câştigat aceea ce pofte ca să vază pre ceea ce stăpâne sâmţârile sale, pre prefrumoasa fata de craiu, Militina; al treile, socote că să află în pământ streinu, şi afară dintr-aceste, nu ştie ce va face cu frate-său. Văzând pre el în primejdie de moarte, sta în gânduri multă vremi: lua-l va cu dânsul, ori îl va lăsa acolo? Să-l ducă, zice el, pe cal în târg, nu rămâne chip a-l pute scăpa de moarte. Cu toate aceste, au hotârât întâiu să să ducă sângur la un târgu să aducă un doftor ca să-i lege rana frăţâni-său.

Întru această vreme au venit asupra lor nişte potiraş, ca la o sută de oameni, care, văzându-l că stă asupra unui om, l-au socotit de ucigaş a celu<i> omorât. Asămine,
6r văzând // multe leşuri de om zăcând la pământ, au început a vorovi între ei: "Vedeţi acest om ce stă asupra trupurilor celor moarte? Să cunoaşte că el au rămas de la vreo şaică tâlhărească pentru tâlhuşagu şi de la aceşti omorâţi ie straile". Întru aceste socoteli, au alergat asupra lui vreo câţiva oameni şi vrea a-l ucide pre el de moarte. Poliţionu, văzându-i pre ei, au apucat numai ciomagul său, iar calul,

zăoa, coifu*l* şi paloşu*l* a-*ş* lua n-au avu*t* vreme. S-au bătu*t* cu dânşâi multă vreme, nelăsându-i să să apropie de dânsu*l*. Într-această vremi, au năvăli*t* asupra lui mai mulţi. E*l* s-au apăra*t* numai cu ciomagu*l* său, fiin*d* în multe locuri răni*t* de aruncare suleţâlo*r* şi de însegetare arcurilo*r*. Cu toate aceste, pe aceşti potira*ş* i-au depărta*t* de la e*l*. Cari rămăsăsă foarte puţâni şi şi aceştia, văzân*d* că e*l* nici cu u*n* chi*p* nu să dă a fugi, depărtându-să de la dânsu*l*.

Poliţionu să socotea pe sâne ce*l* mai nenorroci*t* o*m* în lume, pentru că au rămas sângu*r* într-u*n* codru sălbatecu, din care pricină au veni*t* la o mare frică. Inima lui să
6v cutremura, lacrămile să răvărsa din ochi şi nu ştie unde / să să ducă. Mul*t* au căuta*t* locu*l* acela unde lăsasă calu şi pe frate-său, da*r* nu l-au putu*t* găsî, fiindcă de potira*ş* era goni*t* departe de la ace*l* locu. Într-acesta*ş* chi*p* s-au trudi*t* toată zioa şi au agiunsu la nişte munţi înalţi şi codri sălbateci. Şi cu câ*t* să duce mai departe cu atâta munţâi îi părea mai nalţi şi codrii mai întunecaţi. Poliţionu, nefiin*d* obicinui*t* a umbla pe jo*s*, foarte tare au slăbi*t*. De trudă şi de frică mare au şăzu*t* supt u*n* copaciu şi au începu*t* a plânge, blestemân*d* zioa purcederii sale din târg Poltaviei şi aşa sângu*r*, întru sâne, vorove: "Nebunească me căutare a unii frumuseţă de fată m-au lipsi*t* de iubitu*l* meu frate, ia*r* acmu văzu că şi mie însumi întru aceste pustietăţâi mi să cuvini a muri, ori

de fiiară sălbatice a fi spinteca*t*. O, ticăloasă nenorocire, până la atâtu dejnădăjduieşti slăbiciunea celo*r* muritori! O, nebunu şi nesocoti*t* o*m* întru această lume, ce poftei tu să vezi? Nu-ţi era ţâie destu*l* acee că tu avei dragoste cu
7r răspundere cu fata craiului // Radocsu, prefrumoasa Miligrina, care cu adevăra*t* ave mari frumuseţă? Vai mie, ticălosului şi nenorocitului, unde este frumuseţa şi bărbăţâie mea? Întru aces*t* codru sălbatecu ori de foame trebuie să moriu ori fiarăle sălbatece negreşâ*t* mă vo*r* spinteca".

După aceasta, cu mare trudă s-au sui*t* într-u*n* copaciu înal*t* şi, şăzân*d* într-însu toată noapte, neconteni*t* plânge, văzându-să pre sâne întru atâta de mare primejdie. Soarele au ieşâ*t* deasupra orizontului şi e*l* s-au pogorâ*t* dintr-ace*l* copaciu jo*s*. Au ajunsu la u*n* munte înal*t* şi au căuta*t* în toate părţâle, unde va vide vreu*n* târg sau vreu*n* locu lăcui*t*. Au văzu*t* în partea dreaptă u*n* târg foarte departe. Au hotărâ*t* să să ducă întru aceea parte, unde au văzu*t* târgu acela. Întru această hotărâre fiin*d* e*l*, au ajunsu la o pădure mari şi deasă. Şi, spre mai mare nenorocire lui, au văzu*t* că aleargă spre dânsu*l* u*n* leu sălbatecu, vrân*d* să-*l* spintece. Atunce, mai tari i să băte inima lui şi nu ştie
7v unde să fugă de dânsu*l*. Au hotărâ*t* / să să bată cu dânsu*l* cu ciomagu*l* său. Leu s-au aruncа*t* asupra lui şi l-au apuca*t* de picio*r*, fiindcă Poliţionu era foarte slabu de foame şi de

rane. Cân*d* leu*l* l-au prăvăli*t* jo*s* şi vre să-*l* mănânce, atunce Poliţionu au sco*s* cuţâtu din teacă şi i-au tăie*t* gâtiţa şi întru aces*t* chi*p* au omorâ*t* pe leu. Frica şi ranele multă vreme l-au ţânu*t* pe e*l* în locu*l* acela, neclinti*t*. După aceasta, odihnindu-să câtăva <vreme>, au mersu trei zile pe drumu acela şi au ieşâ*t*, în sfârşâ*t*, la u*n* târ*g* oarecari, în Işpanie, ce să nume Artedu, cari să află pe malu mării ce să zice Mesoghio*s*. Au stătu*t* acolo la u*n* hanu de musafiri şi au tocmi*t* u*n* doftor să-*l* tămăduiască.

Pe frate-său Argu*l*, întru ace vremi cân*d* s-au bătu*t* e*l* cu potiraşâi, l-au lua*t* nişte negustori drep*t* mor*t*, caii amândoi şi zelile. Aducându-*l* pre e*l* la pământu*l* lo*r*, l-au da*t* la u*n* doftor să-*l* tămăduiască. E*l* degrabă au lua*t* tămăduire la ranile sale.

Neguţătorii, socotin*d* pre Argu*l* nu din nea*m* pros*t*,
8r l-au slobozi*t* pre e*l* cu cinste // la patrie sa, ajutându-*l* pe lângă aceste şi cu bani pentru ca să aibă cu ce să iconomisî la celi trebuincioasă a drumului. Şi i-au da*t* încă calu şi zeoa lui. Argu, din partea sa, s-au făgădui*t* lo*r* pentru milostivire ce-au arăta*t* ei asupra lui, să li plătească. Întru acesta*ş* chi*p*, s-au du*s* e*l* la patrie sa, la cari au fos*t* priimit în casă crăiască întri cavalerii curţâi.

Poliţionu în târgu Işpanii, Arteda, au lăcui*t* ca la doî luni. Şi întru această vremi, au câştiga*t* desăvârşâ*t*

tămăduire ranelor sale, ş-au făcut luiş altă ze şi alt paloş. Iar sămnul pi ze, care era puş între dânsul şi între frate-său Argu, s-au uitat să-l facă. Eu socotescu că oricine ar fi fost s-ar fi priimit să lasă acest fel de hotărâre, cari au fost întovărăşât cu atâta de mare răutăţi şi nenorociri, însă Poliţionu era cu totu de altă fire, fiindcă mai şăzând foarte puţână vreme iarăş au hotărât să să ducă la Italie ca să vază pre prefrumoasa fata craiului, Militina. Şi pentru aceasta au
8v nămit corabie şi s-au duş din târg / Arteda. Di norocirea lui, vântul i-au fost într-ajutoriu şi el au călătorit pe mare, în curândă vreme ajungând la un târg a Italiei, Bononii.

Poliţionu, ieşând din corabie în târg, au întrebat pi lăcuitorii târgului în cari târg trăieşte craiu Algherd şi cu ce chip ar pute să să ducă acolo. Ei au răspunsu că craiu Algherd trăieşte în târg Ravenie, arătându-i încă că "supt acest târg capital vini peste tot anu puternicu şi straşnicu la videre, turcescu paşă Ciubulaiu, cu multe oşti, împotriva căruie noi nici un ceaş a sta nu putem. Şi acest războiu să pricinuieşte numai dintru aceasta, pentru ca să ie luiş pe fata craiului, Militina. Acmu s-au apropiet vreme aceea întru cari el vine. Craiu Algherd, neavând destulă putere ca să-i stei lui împotrivă, îi dă pi tot anu bani câte o sută de mii de galbeni şi câte 500 de mii de oameni, pe cari îi strânge în târg Ravenie pentru a-i da turcescului paşi

Ciubulaiu. Trebuie să ştii că această sumă de oameni îi
9r strânge // din oameni streini ce vinu acolo. Noî ni-i milă de tine, ca de un om ca acela pe cari noi îl pricepem că nu este de neam prost. Să nu te prăpădeşti în zădar! Nu te duce la târg Ravenie! Noi ţâie îţi voim norocire. Du-te mai bine la altă împărăţâie, ori trăieşti aice la noi, în Bononie! Noi de tine vom fi bucuroşi. Afară de aceasta, la noi este dat în publecă, în toată Italie şi la alte multe împărăţâi, cine să va găsî să gonească pe acest paşi, când el încungiură târgu cu oştile sale, ori îl va omorî pe el, aceluie i să va da fimei pe frumoasa fata craiului, Militina".

Tulburat fiind de această veste, Poliţionu să grăbeşte ca cu agiungerea sa să întreacă venire lui Ciubulaiu. Întru acest chip, au hotărât el să să ducă la târg Ravenie, poftind a vide frumuseţa feţâi fetii craiului. Şi de or vre să o dea turcescului paşă Ciubulaiu, macar moarte să priimească, să iasă cu dânsul la podinog. Atâta numai îl tulbura pre el, că cu paşa este obiceiu totdeauna a fi multă oaste. Mult s-au
9v luptat cu gândurile / sale şi, la sfârşât, pofta sa au biruit toată împotrivirea ş-au nămit o carâtă şi s-au dus de la Bononie la Ravenie.

Viind acolo, au nămit o casă a unui om vestit, cari, urmând rânduielilor pentru ca să de la paleţi ştiinţă de oamenii musafiri, l-au întrebat pre el ce om este, din ce

pământ şi cum îi este numele. Poliţionu n-au spus adevărul de la ce împărăţâie este, ce au spus gazdii sale că este din Malta, pământ a Işpaniei, neguţătoriu, anume Stragvelii. Pentru frati-său Argul nu ştie cum că el trăieşte într-acel târg, căci nu-l socote pre el a fi viiu şi de rane mântuit.

Argul trăie într-acel târg, în casa crăiască, cavaleriu a curţâi. Ş-au adus aminte de neguţătorii aceie, cari îl tămăduisă de rani şi l-au slobozit la patrie lui cu agiutoriu. Pentru aceasta le-au triimis lor bani 90 de mii de ruble.

Poliţionu au petrecut multă vreme în târg Ravenie numai pentru pofta ce ave ca să vază pe fata craiului, Militina. Întru o vremi s-au întâmplat lui Poliţionu a fi într-o casă oaricari, pentru prăvala comediei, întru cari asămine au fost şi fata craiului, Militina. Obiceiu era la
10r împără//ţâie lor a merge craiu cu crăiasa sa şi cu prefrumoasa lor fiică pe la casâle supuşâlor lor, la feliuri de feliuri de zăbăvi, unde să facu comedii. Poliţionu au venit mai aproape, unde şăde chipul cel prefrumos pentru dânsul, şi i-au dat ei căzuta cinste. Fata craiului l-au văzut pre el şi o căutătură numai au putut să o robască.

Poliţionu, din partea lui, atâta s-au aprinsu de dragóste asupra ei, încât pe urmă numai atâta gând era în capul lui ca să o poată câştiga luiş soţâie pre prefrumoasa fata craiului, Militina. Şi, în scurt, întru aceste socoteli

fiind, o numeşte pre dânsa luiş mireasă. Ea au luat boală noî în inima ei. S-au sâlit cu tot chipul să afle cine au fost acel frumos tânăru, dar de la nimini să afle n-au putut, de la ce împărăţâie şi de ce neam este, fiindcă el nu este di supuşâi[7] lor. După aceasta, s-au dus toţi pe la casâle lor. Poliţionu, viind acasă, să arătă cu tot a fi cufundat în gânduri, dar di ce pricină, aceasta nimine nu o pute şti. După aceasta, nu peste multă vreme, Poliţionu s-au întâmplat a fi şi altă dată într-un locu cu fata craiului, în casa unui ministru, anume Mire. Ce de al doile a lor vederi
10v au întărit dragostea lor. Fata craiului, / Militina, vorove în cugetul său: "O, dacă me-ar da mie ştiinţă asupra lui Poliţionu, de la ce împărăţâie este el şi a căruie părinte fecior <este>! Cât aş fi eu de norocită, dacă el ar fi de craiu, ori de cavaleriu, ori de cneazu, macar cu cât de mică stăpânire, atât numai cât să nu fie din norodul prost! Eu mă jur că pe nimine alt nu me-aş alege mie bărbat".

Când au început a juca, atunce fata craiului au chemat la sâne pe Poliţionu şi au început a-l întreba:

– Spune-m tu mie, domnule, cum este numele tău, a căruie părinte fecior eşti şi din ce pământ? Eu te văd pre tini <în> împărăţâie mea nu de mult, iar numele şi neamul

[7] Scris: ш̑ѕ̑пѕ̑шѕ̑ъıı.

tău nu ştiu.

Poliţionu, cu căzută plecăciune, au răspunsu[§] aşa:

– Premilostivă împărătească, pe mine mă chiiamă Stragveli şi sânt neguţătoriu a Işpaniii.

Oricât au încredinţat-o el pre dânsa, cu toate aceste e nu pute socoti cum că ar fi el cu adevărat neguţătoriu şi-l socote pururе drept un om vestit în lume. La această întâmplare mult au vorovit ei între dânşâi şi eu aş fi socotit de trebuinţă a scrii voroavile lor, dar după cum este
11r obicinuit de să întâmplă vorbile // la această stari din pricina fierbi<n>ţălii şi a slobozeniii în multe chipuri, aşa eu îndrăzneală că voi cetitoriului a le lăsa şi spui numai cele de pe urmă cuvinte a lor, cari poate după vreme şi obiceiurile de atunce, ori fi cuprinsu într-însăle delicaţâi, iar acmu slujăscu drept un râs. Aceasta poate pentru mine să pare întru acest chip, iar pentru alţâi într-alt chip. Volnicu este fieştecine a judeca aşa cum i-a fi voia, căci eu nu am hotărâre să-i stau împotrivă.

Poliţionu, văzând că fata craiului îl iubeşte pre dânsul, au început a vorovi supt frasâs de aligorii în limbă franţujască, ca să cunoască dragostea ei către dânsu:

– Dacă îndrăznescu anume, frumuseţa a toată lume,

[§] Repetat: аѕ рѣгпѕ҃ѡѣѕ҃, apoi barat cu trei linii.

ieri *am* umbla*t* eu în grădina ce iubită a părintelui vostru şi a*m* văzu*t* u*n* copaciu foarte frumo*s*, în vârfu*l* căruie era o prefrumoasă floare, care atâta me-au plăcu*t*, încâ*t* că eu aceasta a o arăta prin cuvân*t* nu po*t*. Plimbându-mă, a*m* căuta*t* să vădu nu mai este vreuna asăminea ei? Da*r* n-a*m* putu*t* găsî. Atâ*t* numai a*m* văzu*t* mai înainte această floare la Vineţâie, iară*ş* în grădină crăiască, da*r* aceie era mul*t* /
11[v] mai proastă decâ*t* aceasta. Atunce, mie aceea me-au păru*t*, cân*d* nu văzusă*m* eu pe aceasta, mai frumoasă. Ia*r* cu*m* a*m* văzu*t* aice această floare, s-au aprinsu inima[9] mea de dragoste către dânsa. Petrecân*d* de doî ori grădina din ca*p* în capu, m-a*m* întorsu ia*r* către dânsa şi voie*m* a o ave pre e lângă mine. De multe ori a*m* vru*t* să o câştigu, da*r* n-a*m* putu*t* să o facu aceasta, ca să mă suiu într-ace*l* prefrumo*s* copaciu şi să rumpu cei mai frumoasă dintre toate florile, temându-mă că în vreme ce mă voi sui eu în copaciu, voi strâca mlădiţâle şi, cân*d* a veni în grădină părintele vostru şi va videa strica*t* iubitu*l* lui copaciu, atunce pe păzătorii grădinii va porunci să-i omoare. Da*r* şi afară de aceasta, m-a*m* timu*t* şi însumi de mine, ca nu cumva să afle cine l-au strica*t* şi aşa a*m* hotărâ*t* să aşte*p*t până atunce cân*d* va creşte şi va cădea pre pămân*t*, la mine. Eu atunce voi

[9] Scris: нн҃ма.

rădica-o şi mă făgăduiescu de-a pururea a o păzi lângă mine
12r cu mare cinste. Iar dacă nu va cădea sângură, atuncea // în curândă vreme mă voi duce din târgu acesta, fiindcă nu poate inima me a răbda aceasta şi în curândă vreme însumi mă voi lipsi de viiaţa me.

Fata craiului, Militina, înţălegând cuvintele lui, au zis:

– Stragveli, vino mâine întru ace grădină, la jumătate de zi şi eu sângură voi veni la tine şi, de va fi cu putinţă, atunce, rumpând floare aceea, voi da-o ţâie, pe voie ta. Şi mă aşteaptă pe mine lângă havuzu ce să află acolo.

Poliţionu, auzind de la dânsa neaşteptate cuvinte, foarte s-au bucurat că au înţăles fata craiului pilda lui. Nu mult mai vorovind fata craiului cu Poliţionu, s-au întorsu la curtea sa, iar Poliţionu s-au dus la gazdă. El toată noaptea aceasta au petrecut-o, în scurt, fără somnu, cufundat fiind în gânduri: "De mă voi duce, zice el întru sâne, sângur în grădină, iar e[4] va veni întovărăşită cu cavalerii curţâi şi mă vor prinde, atunce negreşât tată-său îm va da groaznică moarte. Să mă ducu în grădină, să mă dau primejdiei morţâi? Dar dacă nu mă voi duce, atunce să cade să prăpădescu dragostea fetii craiului?" Acest feliu de gânduri/
12v au tulburat toată noaptea duhul lui. Zorile acum, în scurt, slobozisă razile lor, când el făcusă hotărâre mai bine să

priimească moarte decât să piiardă nepreţuitul, pentru dânsul, odor, cari nu ave asămănare în toată lume la frumuseţă. El s-au odihnit. Când s-au trezit atunce, în scurt, era 12 ceasuri. Poliţionu au luat cu sâne numai sabie şi coiful în capu şi s-au dus în grădina crăiască, în care era obiceiu şi voie a să plimba până la 12 ceasuri, iar de la 12 ceasuri era poruncă nimine să nu să afle. Cini rămâne în grădină pe urmă după acel ceas, pe acela îl duce la paleţâi.

Poliţionu au venit la locul însămnat şi, şăzând ca jumătate de ceas, au văzut pe Militina viind la dânsul sângură. Foarte mult s-au bucurat de aceasta şi au gândit: "Acum, în scurt, m-am încredinţat că Militina din adâncul inimii mă iubeşte".

Fata craiului viind la dânsul:

– Bine te-am găsât, i-au zis, preiubitul meu chip Stragveli. Iată, eu am adus la tine floare care tu poftei să o
13r aibi lângă // tine. Spune-m, mă rog, iubitul meu, adevărat, din care împărăţâie şi din ce neam eşti tu. Eu întru adevăr nu pot crede cum că tu să fii neguţătoriu.

Atunce Poliţionu au fost sâlit să împlinească pofta fetii craiului. Au răspunsu el:

– Premilostivă împărătească, sânt din pământul Eghipetului, a puternecului şi marelui în lume împărat Asinoberg ficior, din târgu Astrachim. Numele mieu este

Poliţionu.

Răspunsu ficior<ului> împăratului atâta au prinsu pe fata craiului, încât e[4] au rămas fără sâmţâre. În ochii săi îndată s-au arătat bucurie, aceea cari în adâncul inimii au sâmţât. Prefrumosul ei obrazu, care arata tra<n>dafir şi crinu, atunce era roşât şi picături de lacrămi plini de bucurie, negrele sprâncene, cele ce da mare frumuseţă feţâi sale, s-au slobozit în jos, ruminele buzî, dovezile adevărate dragostei, tremura. E[4] atunce au început să vorbască, dar iarăş glasul ei s-au tăiet. Strânge putere noî spre arătare dragostei sale, dar e[4] stă împotrivă. În sfârşât, arată
13[v] neasămănata ei plecare cu câteva sărutături. / Îl ţâne pre el fără nice o ruşâne.

Atunce adevărată iubire au arătat ace taină cari e[4] foarte de demult să sâle a o afla. Dintru această vremi l-au cunoscut e[4] pre dânsul, adevărat Poliţionu, pentru care îi spusesă ei Argul, cavaleriul[10] curţâi, ce să nume frate lui Poliţionu şi a căruie bărbăţâie, putere, minte şi frumuseţă el o hfălisă fetii craiului. În scurt, au zis ea:

– Sufletul sufletului mieu, Poliţionu, priimeşte-mă pre mine dintru această vreme în stăpânirea ta. Eu mă mărturisăscu ţâie, că te iubescu mai mult decât pre toţi în

[10] Scris: кавелерюл.

lume. Eu dintru aceea vreme *am* sâmţâ*t* către tine dragoste şi plecare, când *d* întâia*ş* dată te-a*m* văzu*t* la teatru. Nu po*t* mai mul*t* să-ţi spuiu nimică, decâ*t* atâta că eu mă jărtfuiescu ţâie cu toată viiaţa me. Păzăşte cinste mea până la vreme, credinciosule prieteni! Ia*r* eu, din partea mea, îţi făgăduiescu şi mă ju*r* că, afară de tine, pe nimene altu bărba*t* nu voi ave.

Cu aceste au săvârşâ*t* e[4] făgăduinţa ei, iară e*l*, spre răsplătire, au încredinţat-o pe ea că o iubeşte mai mul*t*
14[r] decâ*t* însu*ş* pre // sâne.

– Câ*t* mă vesălescu eu, au zi*s* e*l*. O, câtă bucurie să răvarsă în to*t* trupu*l* meu ce au adu*s* ceea ce atâta vreme a*m* căuta*t*! Acu*m* desăvârşâ*t* aflu câ*t* sân*t* de ferici*t* eu, ce au*d* făgăduinţa însoţârii tale. Da*r* credi, iată, eu mă ju*r*, pe toate acele ce sânt sfinte în ceriu şi pre pămân*t*, că cinste ta nu voi da-o în primejdie, ce, împotrivă, cu râvnă voi fi păzâtoriu cinstei tale. Acu*m* noî nimică nu ne rămâne altă decâ*t* numai să poftim ce curân*d* după pravilă însoţâre.

Spre sămnu*l* amândurora părţâlo*r* priimiri aceştii întăriri a lo*r*, au schimba*t* ei inelile. După aceste vesălitoare, dintru amândurora părţilo*r*, jurământuri, n-au lăsa*t* Militina <a> întreba pe Poliţionu, nu are vreu*n* o*m* pe care să-*l* numească lui*ş* frate în împărăţâiele ce e*l* au umbla*t*, din vreme ce s-au aprinsu de dragoste asupra ei?

– Preiubita me, au răspunsu e*l*, credi statorniciilo*r* mele, care eu sân*t* hotărâ*t* să-ți spuiu. Cân*d* eu era*m* în târgu venițâienilor, Poltavie, triimi*s* de părinți mei pentru învățătură, atuncea s-au cunoscu*t* cu mine u*n* cneazu din crăie voastră, anume Argu*l* — e*l* me-au spus mie că este triimi*s* de la curtea voastră —, cu care eu m-a*m* înfrățâ*t* și
14^{v} a*m* trăi*t* într-o casă în mare dragoste. Într-o / vremi oarecari i-a*m* descoperi*t* toate tainele adâncului inimii mele, plecare inimii spre dragoste fetii craiului, Miligrina, pentru care eu cu oareșcare chi*p* ț-a*m* pomeni*t*. E*l* pre mine de dragoste către dânsa m-au opri*t*, arătându-mi pe lângă aceasta cu câ*t* ești mai frumoasă împărățâie-ta și cu câte daruri sufletești ești împodobită. Și întru aceeș vremi me-au arăta*t* și portretu*l* vostru. Aceasta nenădăjduită întâmplare au adu*s* la tulburare inima me și au rănit-o ca o săgeată ascuțâtă, spre dragostea voastră. Plecari dragostei atâta biruință au adu*s* în sufletu*l* meu, încâ*t* eu până în sfârșâ*t* a*m* hotărâ*t* ca negreșâ*t* să mărgu la Italie cu frate-meu Argu. În vreme călătorii noastre ne-au întâlni*t* pe noi o nenorocită întâmplare. Frate-meu Argu*l* s-au omorâ*t* de tâlhari, pentru care nici până acu nu știu, trăiește au ba? Eu de acolo m-a*m* du*s* pe jo*s*, suferin*d* multe ticăloșâi.

După aceasta i-au spu*s* ei pre larg toate aceli ce i s-au întâmpla*t* în călătorie sa:

– Iată de unde au luat începire dragostea mea asupră-ţi, cât sânt eu datori a mă numi pe sâne de fericit!
15r Eu, după // multe ticăloşâi, la ce de pe urmă am ajunsu la hotărârea mea. Iată, iubita me, că eu nu pot a arăta desăvârşât sâmţârile acele de care inima me s-au umplut.

Aice au tăiet fata craiului cuvântu lui Poliţionu:

– Preiubit sămnu a vieţâi mele, eu credinţa ta o închipuiescu cu credinţa inimii mele. Au şi tu nice odinioară să nu o împuţânezi cu necredinţa şi va fi martur între noi credinciosul tău frate Argul. El este viu şi acum petrece aice în târg, lângă curtea noastră.

– O, cât sunt eu de mâhnit, au răspunsu Poliţionu, că nu m-am putut vede cu dânsul!

– Dacă vrei, au zis Militina, eu mâne voi împlini dorire ta. Şi eu îl voi vede pre el în casa lui Ganusov, întru cari vor să arăti o comedii. Întru aceea casă voi fi şi eu şi frate-tău Argu.

Vremi nu le era slobodă a spune mai mult să să îndulcească, cu asămini voroave. Şi aşa, sărutându-să, fata craiului s-au dus în palatul său, iar Poliţionu s-au dus din grădină.

Aice numita lui fericire s-au schimbat. N-au apucat încă a ieşî din grădină şi îndată au ieşât caraolu asupra lui şi vre să-l prindă pre el şi să-l aducă la paleţi, pentru că

15ᵛ ceasurile aceli, care era slobode / fieştecui a să primbla pe-n grădină, era trecute. Poliţionu, văzând că vor să-l prinză, au scos paloşul său şi pe toţi strejarii aceie i-au tăiet, din care gâlceavă au bătut toba de tulburare. Au ale<r>gat străjarii de la gapsaht, pre mulţi dintr-înşâi i-au ucis de moarte, iar el abie au putut fugi prin ograda neguţătoriului Carsar, care îi era lui credincios prietenu. Din ograda aceea au ieşât pe supt cumpăt la gazda sa. Poliţionu la această luptă au fost rănit de strejari, în umăr, pe mâna stângă, fiindcă întru aceea vreme nu era zeoa asupra lui. Dintru această pricină au căzut el în pat trei zile şi boala lui l-au oprit de a pute merge la casa aceea, la care îi poruncisă Militina, unde vre să-i arăti pe frate-său Argul.

Argul, înştiinţându-să de la fata craiului de frate-său Poliţionu, foarte mult s-au bucurat. Şi a doa[11] zî, Argu şi cu fata craiului, cu nemărginită mulţămire a sufletului s-au grăbit a merge la fietru lui Ganusovu. Dar cu mare scârbă, acolo n-au putut a vede pe Poliţionu şi aşa s-au întorsu foarte mâhniţi. După aceasta, Argu au căutat în tot târgu
16ʳ gazda lui Poliţionu, cu acel // nume cu care el să nume, neguţătoriu Stragveli[12], dar nu l-au putut găsî.

---

[11] Scris: дαѡ.

[12] Scris: стрαгстрαгвєли.

Întru aceeaş vreme, au sosât supt târg Ravenie puternicu şi straşnicu turcescu paşi Ciubulaiu, cu mare oaste. El acum nu mai cere nici dare de bani, nici de ostaşi, ce cere numaidecât luşi soţâie pre prefrumoasa fata craiului, Militina. Au încungiurat cetatea împrejur şi au strâmtorat pe cei ce lăcuie în cetate, pe craiu şi pe toţi supuşâi lui.

Când s-au înştiinţat fata craiului, Militina, că tatăsău vre să o dea soţâie lui Ciubulaiu, inima ei s-au înnecat în sânge şi lacrămile curge pârău din ochii ei. Îş băte pieptul şi îş rumpe părul capului. Vre mai bine să să omoare sângură decât să fie soţâie straşnicului şi scârnavului tătar. I-au venit în gând şi aceasta, că Poliţionu ave mare voinicie şi bărbătească puteri şi pentru aceea poate a sta împotriva lui şi a să bate cu dânsul sângur la podinog. Dar ceie ce-i aduce mai multă mâhniciune era
16v aceasta că e[4] de mult nu-l văzusă / pre dânsul şi nu pute de la nimene să ie înştiinţare unde să află.

Poliţionu, îndată ce au auzit <de> venire turcescului paşi, cari ceri pe fata craiului soţâie, n-au putut să rabde inima lui, au uitat rana şi boala lui şi s-au dus la curtea crăiască, vrând a afla ce socoteşte craiu Algherd pentru venire turcescului paşi. I-au spus lui că craiu Algherd şade cu toţi ocârmuitorii şi ghenăralii săi în palatul priimirii solilor şi socoteşte ce hotărâre va face mai bună la o

întâmplare cu atâta sâlnicie. Poliţionu s-au dus la palatul solilor şi au auzit că au hotărât toţi acei ce au fost cu craiu şi, cum că şi craiu s-au plecat spre aceasta, ca să dea pe fiica lui soţâie turcescului paşi Ciubulai. Fieştecine poate să socotească cât s-au tulburat inima lui Poliţionu, floare feţâi sale s-au schimbat, vederea ochilor săi au încremenit. El nu pute auzi aceea de a fi prefrumoasa fata craiului, Militina, soţâie straşnicului şi urâtului Ciubulai. Îndată au arătat
17r craiului Algherd şi la toată boierimea // ce fusesă cu craiu, că voieşte, pentru cinste şi frumuseţa fetii craiului, a Militinii, şi pentru târg Ravenie, să să bată cu turcescul paşi la podinog, însă cu această tocmeală: dacă va lua de la Dumnezău acest fel de milostivire şi va omorî pe acest paşă, atunce fata craiului să fie dată lui. După această, au vorovit el:

– Mărime ta, şi dumneavoastră, cinstiţi boieri senaturi, sânteţi priimiţi la aceasta? Eu socotescu că fieştecare din voi va găsî mai cu cale sânguri să scăpaţi de o ticăloşâie cu sâlnicie, norodu să-l mântuiţi de dare ce peste măsură, care negreşât trebuie să fie mărită, dacă pe tot anu veţi plăti acestui paşi sumă mari şi la ce de pe urmă să daţi şi pe fata craiului după dânsul.

Atunce toţi senatorii, cu un glas, au grăit că "noi aceasta a să face sfătuim: dacă tu vei omorî pe acel paşi şi

vei apăra cetatea de stricăciune, iar pe fata craiului,
17v Militina, vei mântui-o de această nesuferită nevoie, / pentru aceasta pre dânsa însuş îţi vom da-o ţâie soţâie". Cu aceste săvârşând, ei au zis că nimică a sfătui mai mult nu pot. "Şi afară de aceasta, dacă tu îi vre aur sau argint, ţî să va da oricât îi pofti".

Craiu, auzind de la sănatorii şi minestrii ce să afla cu dânsul, iscăleşte cu mâna sa tocmala aceasta: "Când acest streinu voinicu tânăr va birui pe Ciubulaiu, atunce toate după pofta şi voie lui să vor face".

Nimică pre el nu-l îmbărbăta atâta decât aceea că este obicinuit drepţâlor judecători şi ocârmuitorilor păcii a defăima şi a goni obrăznicie amestecătorilor păcii şi a liniştii. "Dumnezeu păcii, zice el întru sâne, lăsa-va ca să biruiască nesuferitul călcătoriu de pace pe acela care pofteşte a o păzî pre ea? Această treabă nu sufere mai mult lungire de vreme". Şi pentru aceasta, întru acela ceas, au triimis craiu Algherd la paşa pe un cneazu al său, anume Amosâie, şi cu dânsul au scris o scrisoare întru acestaş chip://

18r "Stăpânitoriul pământului Italiei, craiu Algherd, puternecul oblăduitoriu lăţâmii ţărilor şi a împărăţâilor şi straşnicu poruncitoriu lăcuitorilor pământului, turcescului paşi sănătate îţi poftim. Cât

este de fără ispravă şi cu obrăznicie hotărirea ta, noi socoti*m* cu cali a-ţi arăta, fiindcă ochii sufletului tău sân*t* întunecaţi cu aces*t* fe*l* de noori, deşi că tu însuţi într-înşâi nu poţi videa de agiunsu. Socoteşte însuş ce câştig ai tu dintr-aceasta că, viin*d* cu oştile tale, încungiuri aces*t* târg, sâlniceşti pe lăcuitorii lui, care de-a pururea slobodu pâraie de lacrămi, cerân*d* la ceriu răsplătire asupră-ţi. Tu, după nemărginita ta mândrie, obiceiului celui mai scârnavu în viiaţa omenească, socoteşte pentru tine foarte mul*t*, în vreme ce împotriva stăpânitoril*or* lumii eşti foarte nimică. Ba nu să poate aceasta, ca această dată puternicu*l* oblăduitoriu lăţâmii ţărilo*r* şi a împărăţâilo*r*, straşnicu*l* poruncitoriu lăcuitorilo*r* pământului să te poată lăsa, ce alegân*d* ceea ce este mai de folo*s*, îţi arată ţâie. Pentru ca să nu să versă nevinova*t* sângele oştenilo*r*, ieşi la podinog cu u*n* tânăru voinicu a pământului meu. Dacă e*l* te
18v va birui pe tine / îndată de bunăvoi porunceşte oştilo*r* să să întoarcă şi niciodată nu mai îndrăzni iară*ş* a tulbura linişte. Ia*r* dacă tu vei câştiga biruinţă asupra lui, atunce împărăţâie<i> noastră fii stăpânitoriu desăvârşâ*t*".

Pecetluin*d* cartea aceasta, au dat-o cneazului său Amosâi, pentru ca să o ducă la turcescu paşi. Solu încă n-au apuca*t* bine să să arăte oştilo*r* turceşti şi îndată văzându-*l* ienicerii, l-au apuca*t* şi l-au du*s* înaintea paşâi, lui Ciubulaiu[13]. Paşa[14] au poruncit îndată să ie scrisoare şi să o cetească înaintea lui. Şi cân*d* au auzi*t* că craiu Algher*d* triimite împotriva lui u*n* voinicu ca să <să> bată cu dânsu*l* la podinog[15], cu luare în râ*s* au zi*s* lui Amosâie:

– Spune, tu, craiului tău ca să triimită e*l* toată oastea lui şi eu sânguru mă voi bate cu dânşâi, cu toţi, ia*r* oastea mea nici armă nu vo*r* apuca în mână. Şi dacă ei mă vo*r* birui, atunce puterea mea fără războiu să va întoarce înapoi.

Cu toate aceste, paşa Ciubulaiu au vru*t* ca şi prin scrisoare să răspundă craiului Algher*d*, care scrisoare era scrisă într-aces*t* chi*p*:

"Noi, ţărilo*r* oblăduitoriu, ce de multe rane priimitoriu de la fieştecare împăra*t*, smre-
19r duitul<u>i// de rani împăra*t*. Pricepe cuvântu*l* groaznecului paşi, de cari să cutremură şi să teme

[13] Scris: чювучюлаю.

[14] Scris: паса.

[15] Urmează o slovă ce nu poate fi identificată.

toată lungimea lumii aceştie ce să vedi. Nu ştiu drept ce să socotescu aceasta de acum a ta îndrăzneală. Ori pesemne ai uitat cu totu de câte ori ai fost biruit de mine, ori acum cu totu ţ-ai ieşât din minte. Eu toate aceli vechi biruinţî le înnoiescu cu această de acum, mai minunată decât toate. Întâi, nu ne-am luptat noi sânguri, ce oştile noastre au făcut ajutoriul acela. Iar acum eu am hotărât sânguru să stau împotriva a toată oastea ta şi a numitului şi vestitului tău voinicu, ca să-i biruiescu. Dar, pe urmă, biruinţa nu va fi ca ce dentâi, cu trecere de videre. Atunce nu vei ave tu aceea fericire ca să mă poţi îmblânzi, atunce nu va conteni mânie mea, nici cu înzăcite daruri, nici cu mai multă sumă de robi ce me-au fost daţi de cătră tine. Vezi dar mărime de sufletu şi vitejâie mea. Deci, îndată ce vei lua această poruncă a me, strânge toate oştile tale, triimite acel oşteanu al tău ce ai nădejde asupra lui şi adu cu tine pe fiica ta. O linişte rămâne sufletului tău celui scârnavu: dacă fiica ta îm va plăce
19v şi voi găsî la dânsa vreo plecare / de dragoste, poate că e[4] va muie inima me. Iar într-alt chipu, voi prăpădi pe toţi supuşâi tăi, voi pustii puţâna ta stăpânire, pe tine sângur, cu fimeea şi cu fiica ta, te

voi duce rob, unde voi veţi înmulţî numărul celor mai proşti robi ai mei. Iar voinicului tău, acelui îndrăzneţu dintre muritori, care să îmbărbătează a-m sta mie împotrivă, ce fel de pedeapsă îi voi hotărî, moarte lui va fi o mică jărtfă a mâniii mele. Voi scurge toată sălbătăciune mea, eu deplinu puterii asupra lui îl voi da pre el celor mai sălbatece munci şi aşa îl voi scoate pre el din numărul celor vii.

Paşa Ciubulaiu"

Şi, pecetluind-o, au dat-o cneazului Amosâi, făcând mari luături[16] în râs craiului Algherd. Cneazu Amosâie au venit în cetate Ravenie şi au dat craiului Algherd cartea turcescului paşi Ciubulaiu, arătându-i şi din gură cele ce paşa îi poruncisă. Craiu, cetindu-o şi auzind şi cuvintele solului, au venit la atâta ameţală, încât puţânu nu ş-au ieşât din sâmţâri. "Cum este cu putinţă, Stragveli, zice el sângur întru sâne, după ce ş-au venit în sâmţâri, pe acest puternicu paşă a-l birui, a căruie slavă în toate împărăţâile este ştiută. Nu pot s-o cred aceasta, doar de-i va agiuta sângură putere de sus".

[16] Scris: ⱑⰸⰻⱞⰿⰸⱋⰻ.

Întru aceste gânduri fiind şi nădăjduindu în sfatu curţâi sale, slobozî pe Poliţionu împotriva lui
20r Ciubulaiu să să bată, dându-i lui calu // bunu, ze, coifu arcu şi suliţă. Au sosâtu, în scurt, zioa şi ceasul însămnat ca să arăti acest nou viteazu putere şi meşteşugul său. Au încălecat el pe calu său, au îmbrăcat şi zeoa şi coifu, au luat în mâini arcu şi suliţa, ciomagul şi paloşul, şi s-au dus la locul însămnat pentru podinogu.

Craiu Algherd, petrecându-l pe el, cu lacrămi ruga pentru agiutoriu pe Dumnezău ca el să călătorească şi să îmbărbăteză pe Stragveli. Iar lui i-au zis:

– Iubitul meu tânăru voinicu Stragveli (fiindcă numele şi neamul lui cel adevărat nu-l ştie), când îţi va agiuta ţâie Dumnezău să biruieşti pe Ciubulaiu, atunce eu, strângând toată putere me, voi aştepta în cetate şi împreună cu tine vom bate oastea turcească. Ah, de-ai câştiga biruinţă spre răsplătirea batjocurilor lui! Eu iarăş întăresc ţâie făgăduinţa me, că pe fiica me îţi voi da-o ţâie. Dar nu-i îndestul aceasta, îţi voi da şi ocârmuire coroanei împărăţâii mele şi eu voi trăi pe lângă voi.

Poliţionu, închinându-să craiului, au mersu puţânu, dar îndată ş-au adus aminte că el să duce di cetate, nearătându-să pe sâne de la ce împărăţâi şi cine este. "Dacă mă va omorî pe mine Ciubulaiu, zice el, atunce nimene nu

va ave știință că Poliționu, ficioru/ împăratului Eghipetului,
20v pentru dragoste și frumusețea fetii / craiului, Militinei, s-au strădănuit, cât și sângură e" nu va ști că eu, poftind viiața ei, m-am lipsit însumi de viiața me". El s-au întorsu înapoi și au dat craiului inelu care îl luasă de la fata craiului, Militina, în grădină, zicându-i că "acel inelu să-l de fiicii sale pentru țânere de minte și dacă Ciubulaiu mă va omorî, să aibă știință că eu pentru cinste și frumusețea ei am murit". Întru acestaș chip, iertându-să cu craiu și cu toate obrazăle cele de cinste și știute, s-au dus din cetate la locul unde sta Ciubulaiu.

Prefrumoasa Militina de aceasta nu știe că Poliționu s-au dus să să bată cu Ciubulaiu și, întru aceli zile, plânge nenădăjduindu a fi Poliționu viu, fiindcă de mult nu-l văzusă pe el. Craiu, dacă au slobozit pe Poliționu, viind la fiică-sa, au spus ei că "s-au dus să să bată pentru dânsa cu Ciubulaiu un negușătoriu, Stragveli, ce trăie în cetatea noastră, care, ducându-să, acest inelu au poruncit să ți-l dau țâie, pentru țânere de minte. Dacă-l va omorî pe dânsul Ciubulaiu, să știi că el cătră tine au avut dragoste cu credință și pentru această dovadă, pentru cinste ta, au murit". Auzind aceste, Militina, după nemărginita ei
21r dragoste cătră dânsul, n-au putut să țâie // lacrămile înaintea tătâni-să<u>, fiindcă e[l] nu nădăjduie a fi Poliționu viu.

Atunce, în deplină deznădăjduire să afla inima ei. Toate mădulările trupului ei tremura. Faţa ei ce rumănă s-au făcut albă şi lumina ochilor ei au încremenit.

– Ah, zice e[4], cât a mă socoti pe mine nenorocită că preiubitul meu astăzi priimeşte moarte! Voi muri. Dar, ah, ce inimă de piiatră a fi el, neiertându-să cu mine, s-au dus să să bată?

Cu aceste cuvinte au căzut jos leşinată. Craiu Algherd, văzând pre fiică-sa într-această stare, s-au mierat foarte, neştiind ce i s-au întâmplat. Cu toate aceste, viindu-ş ea îndată în sâmţâri, au început a-ş ucide pieptul şi a-ş rumpe părul capului.

– O, preiubitul meu părinte, au zis ea tătâni-său, acest om ce-l numeşti Stragveli, nu este Stragveli, ce este Poliţionu, fiiul puternecului împărat Asinoberg, credinciosul străjuitoriu şi păzitoriu a cinstei mele. În scurt, tu atât te-ai făcut de tare la inimă, că, ducându-să, mie nu me-ai arătat. Ah, nădăjduitul şi credinciosul meu prietenu Poliţionu, sânt datori a fi încredinţată că n-au suferit iroiceasca ta inimă a fi eu soţâie scârnavului şi straşnicului Ciubulaiu! Pentru ce m-am născut eu într-această lume şi,
21v nemilostivule norocu, / pentru ce nu m-ai lăsat să văzu pe Poliţionu la o întâmplare atâta de mare şi <în> sălbatecu ceas! Vai, eu, ticăloasa, ce-am făcut?! Pentru ce nu l-am

căutat eu pre dânsul până acum în toată cetatea? Ce să facu şi ce să începu dacă îl va omorî pre el urâta scârbă Ciubulaiu? Sângură mă voi omorî. Eu mai bine poftescu a lua moarte evghenicoasă decât să sufăru vecinică despărţâre de preiubitul meu chipu. Scumpul meu părinte, îţi deşchidu toată taina inimii meli: dacă pre dânsul îl va omorî Ciubulaiu, întru acelaş ceas ce voi auzi, sângură pe sâne mă voi omorî. Te rog, poate aceasta va fi ce de pe urmă a me rugăminte, strângând toate oştile tale ieşi din cetate împotriva oştilor turceşti.

Craiu Algherd, auzind cuvintele fiicii sale, s-au bucurat pentru Stragvelii că era fecior de împărat. Într-un menut au triimis poruncă să strângă oaste 40 de mii şi, ieşând din cetate, au stătut împotriva ordiei turceşti, ca să să bată ei la podinogu între oşti. Fata craiului, Militina, şi toţi lăcuitorii cetăţâi au ieşât să privască la zidiu cine dintre dânşâi va câştiga biruinţă. Cu adevărat coṇdeiul meu este slabu de a pute să arăti pre larg în ce gânduri să afla
22r atunce // prefrumoasa Militina. Dar şi fără aceasta, nici nu vroiu eu să mă apucu de acest lucru, pentru că gândurile omeneşti nu le pot şti, după cum fieştecine scrie numai ceea ce aude, iar peste cele auzite poate să[17] adaoge şi a lui

[17] Scris: ѕ҃ѣ.

minte. Fata craiului să afla mai mult în leşânături şi oamenii într-această stare nu vorovăscu. Pentru aceea eu voiescu oarişcare giudecăţi a sufletului ei să le las nescrisă. Iar afară dintr-aceasta, ceea ce am auzit de la oameni bătrâni sânt hotărât aice să amestecu.

Militina, îndată ce ş-au venit în sâmţâri, necontenit plângând, zice:

- Dă, Doamne, ca Poliţionu să omoare pe voitoriul nostru de rău, Ciubulaiu, de care noi mulţi ani n-am avut odihnă.

Dar aceasta poate va fi fost aşa, de n-a fi basnă şi a fi adevărat.

A mersu Poliţionu cu Ciubulaiu între oşti şi s-au lovit atât de tari, încât sulităle lor s-au frânt, dar nici unul pe altul n-au rănit, nici zelile n-au spart. Groaznicu era a privi ace luptă puternică şi fierbinte. De multe ori unul pe altul de pe şă s-au smintit. Ciubulaiu pricepând, că cu acest chip nu-l poate birui, au scos arcul său, vrând cu săgeata
22v să-l rănească pre el. Dar nici aceasta / n-au putut-o dobândi, fiindcă săgeata au mersu pe deasupra capului lui Poliţionu şi i-au lovit numai coifu protivnicului său. Văzând că Ciubulaiu i-au lovit coifu, s-au ciudat şi au scos paloşul şi, alergând cu calu asupra lui Ciubulaiu, l-au lovit în mâna stângă şi i-au tăiet-o în doî şi puţânu nu l-au aruncat de pe

şă. După acest feliu de loviri, Ciubulaiu puţânu îş stăpâne mâna stângă. I-au răsplătit-o aceasta lui Poliţionu şi Ciubulaiu au scos sabie sa şi au lovit calu lui Poliţionu cu atâta puteri, încât l-au tăiet în doî. Poliţionu au fost nevoit să cadă de pe calu jos. Ia, aice socotescu eu că Militina, dacă n-a fi fost în leşânătură, ce dureri a fi sâmţât! Spunu că ea plânge necontenit, căci socote pe Poliţionu a fi mort. Craiu şi norodu asămini s-au împlut de frică. Toţi striga: "O, blestematule Ciubulaiu, ai omorât tu nedejdea noastră, pe Poliţionu. Să vede că şi noi vom dobândi aceeş nenorocire". Iar Poliţionu, după cum era om iute, s-au sculat de grabă de jos, au îndreptat arcul său drept în capu lui şi l-au lovit în frunte, căci la acel locu ze nu era. Dar
23r cât era de tare acel capu de tunciu, // întru adevăr eu nu pot şti. El încă nici cu această lovire n-au fost omorât. După aceasta, multă vreme s-au bătut. Dar trebuie a şti că celi mai puternice lovituri era de cătră Poliţionu. Ce desăvârşâtă biruinţă ar fi câştigat Poliţionu cu a sa socoteală, dacă inima lui ce bună n-ar fi lungit-o mai mult.

– Turcescule paşă, au strigat Poliţionu, vezi că putere oştilor tale aleargă să-ţi dea ajutoriu.

Ciubulaiu, auzind aceasta, au căutat înapoi vrând să oprească oştile sale. Atunce Poliţionu, alergând asupră-i, l-au lovit cu paloşul său din toată puterea cu atâta firbinţală,

încâ*t* i-au spar*t* zeoa şi l-au răni*t*. Au căzu*t* de pe ca*l* iroul[18] turcescu, cari iube a şădea călari, asupra căruie au încălecа*t* Poliţionu, poftin*d* a săvârşî viiaţa lui. Atunce au pricepu*t* vicleanu Ciubulaiu că negreşâ*t* trebuie să să curăţască de viiaţă. Într-această stari fiin*d*, au începu*t* a să ruga:

– Nebiruitule iro*s*, au zi*s* e*l*, câtă mirare a*m* că atâta
23ᵛ de de*s* ieşân*d* la / podinogu nu te-a*m* văzu*t*. Mă mărturisăscu ţâie că eu de tine sân*t* birui*t*, da*r* la sfârşâtu vieţâi mele voiescu încă a mă mai ruga. Dă-*m* mie arcu*l* tău cu care eu voiescu la ce de pe urmă să-*m* cercu putere mea. Eu a pute de acu*m* să scapu din mânule tale nu să poate. Ce vrei, aceea fă cu mine!

Poliţionu, neînţălegân*d* gându*l* lui ce*l* rău, i-au da*t* lui arcu*l* său şi i-au zi*s*:

– Ia, frate Ciubulaiu, şi cearcă-ţi putere ta!

Ciubulaiu, luân*d* arcu*l* de la dânsu*l*, l-au pu*s* în picioare, pentru că mâna stângă nu o pute stăpâni, şi au slobozi*t* în Poliţionu, care cu ace loviri atâta au fos*t* de răni*t* în barbă, încâ*t* abie pute sta în picioare. Poliţionu, văzân*d* vicleşugu*l* lui, au înfip*t* paloşu*l* său în pieptu*l* lui. Aice Ciubulaiu au da*t* sfârşâ*t* vieţâi sale. Poliţionu, foarte ameţât fiin*d* de această luptă şi neputân*d* a sta în picioare, au căzu*t*

[18] Scris: ιϑρωϑ'ʌ.

jos.

Craiu Algherd, văzând aceasta, au alergat cu puterea lui, vrând să ie pe Poliţionu în cetate. Iar însălbătăcita //
24r oastea lui Ciubulaiu s-au aruncat asupra oştii craiului şi s-au bătut toată zioa, unde oaste lui Algherd au rămas foarte puţână, fiindcă potrivnicii era mulţâme nenumărată. Craiu au fugit cu ostaşâi ce-i rămăsăsă şi s-au închis cu toţâi în cetate. Poliţionu, fiind rănit, n-au putut să să apere de oaste turcească şi au fost luat împreună cu trupul cel mort al lui Ciubulaiu. Turcii au vrut să ducă daru pe Poliţionu la sultanu turcescu nădăjduind că pentru aceasta vor câştiga milă de la dânsu. După acesta au stătut multă vreme supt cetatea Ravenii, vrând să o ie, dar, neputând, au fost nevoiţi a să întoarce înapoi.

Cu această biruinţă au câştigat Poliţionu slavă de la toate împărăţâile dintru ace vreme. Era numit de toţi iros.

Fata craiului, când s-au înştiinţat de la tată-său că preiubitul ei Poliţionu au ucis pe Ciubulai, iar el au fost rănit de dânsul şi s-au luat rob de oaste turcească, la atâta dejnădăjduire şi plângere au venit că nimică nu pute să o liniştească.

24v – Sufletul sufletului meu, zice ea / cu lacrămi, credinciosule apărătoriu Poliţionu, întru adevăru inima me nu sâmţî durere în zadar pentru tine. E<u> sâmţî ticăloşâie

ta şi aşa po*t* fi vie. În toate sâmţârile trupului meu să răvarsă plângere şi ticăloşâie. Vai, unde sân*t* eu, eu nenorocita! Po*t* eu să sufăru această, mai amarnică decâ*t* moarte, despărţâre? A*h*, mie lume nu-*m* este folosâtoare, nimică pe mine nu poate vesăli! Iartă-mă lume, iertaţâ-mă dezmierdăturile bunătăţâlo*r*, iertăţî-mă megaloprepe*s*! Eu de acu*m* pe voi vă lasu. Voi muri mai bine decâ*t* voi plânge pe nenorocitu*l* meu mire.

Algher*d*, înştiinţându-să în ce stare să află fiică-sa, îndată au veni*t* la pala*s*, da*r* abie au găsât-o vie, fiindcă ea, luân*d* u*n* hangeriu, vre să să omoare de jale. Tată-său i-au apuca*t* hangeriu*l* din mână, i-au adu*s* pre cei mai buni doftori pentru paza sănătăţâi ei, care pe lângă doftoriile lo*r* îi şi vorove. Da*r* Militina dintru acee vreme au căzu*t* la mare boală. În toate zilile numai în lacrămi afla ea
25r liniştire, aducându-*ş* aminte de frumuseţe // lui Poliţionu şi de dragostea lui ce ave către dânsa[19]. Boala ei cu atâta să înmulţî mai mul*t* cu câ*t* mai mul*t* gânde că s-au despărţâ*t* de acu*m* în veci de frumosu*l* ei mire.

Îndată ce au adu*s* pe Poliţionu la sultanu*l* turcescu, i-au arăta*t* că "e*l* au omorâ*t* pe puternicu şi straşnicu*l*, iubitu*l* lui, Ciubulaiu, cu care aces*t* veteazu mul*t* s-au luptа*t*

[19] Scris: мѣнса.

şi abie l-au putu*t* lua pre e*l* ro*b*, poftin*d* de la sultăneasca voastră mărime a câştiga milă pentru slujba noastră ce cu credinţă". Sultanu*l*, auzin*d* de la dânşâi aceste cuvinte, s-au sălbatăci*t* foarte.

– Vezi batjocură urâtă a stăpânitoriului său, au zi*s* e*l*, mişăilo*r*, fricoşâlo*r* şi nevrednici oşteni! Aţi pierdu*t* voi capu*l* iubitului meu paşi şi încă cereţi de la mine pentru aceasta daruri şi milă?! Eu mă făgăduiescu a vă milui pe voi. Curân*d* să spânzuraţi a zece parte din oaste! Voi, cu mişălie voastră, aţi prăpădi*t* pe Ciubulaiu!

– Ba nu, au răspunsu ei, oblăduitoriule lăţâmii
25v Asiei, ba nu din pricina noastră / s-au întâmpla*t* moartea paşiilui tău Ciubulaiu! Noî nu ni era cu putinţă a-i da ajutoriu, pentru că ei au făcu*t* tocmală ca să să bată numai ei amândoi, ia*r* oştile să nu dea ajutoriu.

Sultanu*l*, de mari ciudă, n-au putu*t* să răbdi aceste cuvinte. Sângu*r* au sări*t* din locu*l* lui şi pe mulţi dintr-înşâi cu mânile sale au începu*t* a-i tăia. După aceasta, au începu*t* a striga: "Curân*d* să împliniţi porunca me!" Şi aşa în trei zile au fos*t* spânzuraţi şi căzniţi 3 mii de oameni. Pe Poliţionu au poruncі*t* să-*l* trimită la catargă, să lucreză împreună cu ceielalţi, ia*r* a-*l* omorî n-au poruncі*t*, pentru că pe urmă la podinoguri să poată răsplăti vina sa.

Poliţionu, văzându-să pe sâne întru această

nenorocire şi ticăloşâie, necontenit plânge: "O, ticălosule om, zice el, întru sâne, pentru ce te-ai născut supt o stea[20] atâta de ninorocită, să răbzi atâta de greli răutăţi? Pentru ce nu te-au omorât tâlharii, pentru ce n-ai fost spintecat de sălbateca fiiară şi n-ai fost dat morţâi de straşnicul Ciubulaiu? Ce să facu eu într-această rea nenorocire? Unde eşti tu, moarte, pe cari cu toată inima te poftescu? Ah,
26r scumpa me // şi iubito Militino, cum pot eu să fiu fără de tine?"

Argul, fratele lui Poliţionu, îndată ce au aflat de la fata craiului, Militina, cum că Poliţionu este în robie la sul<tan>, nu ştie cu ce[21] chip să-l scoată din robie. Au socotit să ceie[22] la craiu oşti şi să să ducă la sultanu de <la> cari să cei<i> un om ca să să bată la podinogu cu dânsul, cu tocmală ca aceasta: dacă el vă omorî pe acela, atunce să-i de pe Poliţionu. De aceasta l-au sfătuit Militina. Argul au venit la craiu, au cerut oaste şi i-au arătat că vra să să ducă la sultanul turcescu să să bată la podinogu ca să sloboadă pe Poliţionu, ce i să nume lui frate. Întru aceeaş vreme, n-au lăsat şi fata craiului a nu ruga pe tată-său cu lacrămi, ca să

[20] Scris ѡаꙗсте.

[21] Scris чѣ̲.

[22] Scris: сѣ чѣѧ.

dea cu Argu*l* câtă oaste a fi prin putinţă. Şi aşa s-au strânsu 40 de mii de oameni, asupra cărora au făcu*t* mai mare pe Argu. Argu*l* au lua*t* oastea şi ş-au lua*t* zioa bună de la craiu şi de la fiică-sa, au încăleca*t* pe calu şi ş-au îmbrăca*t* zeoa şi semnu*l* care era pu*s* între dânsu*l* şi între frate-său Poliţionu şi, aşa, s-au porni*t*. Militina, la purcederea lui, plânge
26ᵛ necontenit. Ş-au sco*s* brăţălile[23] di mânile ei[24] / de le-au da*t* la Argu, ca şi e*l* să le de lui Poliţionu.

Îndată ce Argu*l* cu oştile sale au ajunsu sup*t* turceasca cetate Vizantie, întru care petrece sângu*r* sultanu, îndată au triime*s* solu de la sâne ca să triimită împotriva lui u*n* o*m* ca să să bată la podinogu şi să facă tocmală ca aceasta: dacă e*l* va omorî pe oşteanu*l* acela, ce-*l* va triimite împotriva lui, atunce să sloboadă pe Poliţionu ce este ro*b* la dânşâi. Îndată ce au auzi*t* sultanu*l* de la so*l* că, viin*d* de la Italie, puternicu*l* şi straşnicu cnea*z* Argu ceri ca să sloboadă pe Poliţionu ce este robi*t* de oastea lui Ciubulaiu, dacă va omorî pe ostaşu ce va triimite să să bată la podinog. I-au zi*s* sultanu că "va să triimită o*m* să să bată la podinogu cu <c>neazu vostru Argu, mâini, şi dacă <c>neazu vostru î*l* va omorî, eu sân*t* gata să dau pe Poliţionu, ia*r* dacă triimisu*l*

---

[23] Scris: брѣсцѣлиѧе.

[24] Scris: еиѭ.

nostru va omorî pe cneazu vostru, atuncea oastea voastră să să întoarcă făr de războiu înapoi". Şi au întărit această voroavă cu jurământ ca ei să să bată sânguri, iar oştile nici unuie să nu ajute. Şi aşa sultanu au slobozit pe solu lui Argu. După aceasta au poruncit să aducă înaintea lui pe Poliţionu.

27r – Mă rog, // i-au zis lui, ieşi mâine la podinog cu un cneazu[25] a Ispaniei ce au venit supt cetatea noastră. Dacă tu îl vei omorî pe el, atunce pe tine te voi slobozi din robie şi vei petrece lângă curtea mea în locu iubitului mieu paşi Ciubulaiu.

Iar numele nu i-au spus cum îl chiiamă pe acel cneazu.

A doî zi, Poliţionu, îmbrăcându-să în straie turceşti, s-au dus din cetate împotriva lui Argu. Sultanu au triimes după dânsul oaste 100 de mii, care de-a pururea să afla în cetatea Vizantiei, pentru că oastea lui Argul să nu-l ajutoreză pe el şi pentru <ca> Poliţionu să nu fugă ca un om ce este streinu. Lupta s-au început şi, numai ce s-au hereţât Argu cu Poliţionu, îndată au cunoscut Poliţionu pe Argu, pe sămnu ce ave pe ze, care era pus între dânşâi încă din vreme ce era ei la Vineţâie, pentru ca să să poată

[25] Repetat: кѵ ѵн кнкзѵ.

cunoaşte. Poliţionu nu ştie cum să să bată cu dânsul. Cu toate aceste, au hotărât să să hereţască uşor, pentru ca să poată, în luptă, să să arăte frăţâne-său. Întru această socoteală s-au hereţât cu Argu. Şi slabul Poliţionu, de
27v bucurie mare, au slobozit lacrămi / din ochii lui. Argu, văzând un turcu că merge împotriva lui să să bată, n-au cunoscut că acela era frate-său. S-au slobozit cu calu la el şi la ce dintâi lovitură au lovit pe Poliţionu cu atâta putere, că de pe şă l-au aruncat jos, răsplătind sultanului robie lui Poliţionu, neştiind că sângur el era acela ce sta împotriva lui, fiindcă a-l cunoaşte pre el nu era cu putinţă, pentru că faţa lui era acoperită cu coifu. Argul, descălecând de pe calu, vre cu totu să-l dea pre el morţâi, dar, vrând a şti întâiu cine era, îndată ce i-au rădicat coiful şi i-au căutat în faţă, au cunoscut că era adevăratu lui frate, Poliţionu. În ce tulburare a cugetului au venit el, când au văzut că era datoriu a să lupta cu frate-său! Inima lui să cutremura şi nu pute să grăiască cuvânt.

– Vai, cât mă goneşte pe mine nenorocire, iubitul meu frate! au zis Poliţionu. Dă-mi ce mai curândă moarte, săvârşaşte viiaţa me, ce plină de greutăţi! Eu poftescu mai bine a lua de la tine sfârşitu vieţâi mele decât de la neprietenescul, pentru mine, norodu turcescu. //

28r Turcii, văzându că Argu au ucis pe ostaşul ce era

triimes de la dânşâi, n-au stătut la tocmala ce făcusă. S-au răpezit cu toţâi, temându-să să nu priimească moarte ca şi cei dintâiu, cari fusăsă cu Ciubulaiu, dar n-au putut să prindă pe Argu. Şi aşa oastea lui Algherd au fost nevoită să liniştească pornirea turcească şi s-au făcut războiu între dânşâi, cu mare vărsare de sânge. Poliţionu, odihnindu-să puţânu, au încălecat şi au năpădit oastea turcească, împreună cu Argu. Şi mare mulţâme de oameni s-au făcut jărtfă acestui războiu. Aice Poliţionu au arătat minunata lui vetejâie şi putere. El cu mare mânie pe mulţi îi tăia în doî împreună cu calu. Dar văzând amândoi vetejâi că oastea lor să împuţinează[26], au fost nevoiţi a fugi de turci, cari nu puţână sumă s-au luat a-i goni. Dar nici aceştie n-au câştigat aceea ce pofte, ei toţi au fost omorâţi în locu de mânile acestor doi voinici. Întru acestaş chip au fugit Poliţionu cu Argu în partea mării, unde au tocmit o corabie cu scumpu preţu şi s-au pornit la Eghipet, la patrie lui Poliţionu.

Acum ei călătorescu cu corabie pe mare şi Argul /
28v au dat lui Poliţionu amanetul triimes de la fata craiului, Militina. După ducerea lor, oastea turcească au omorât toată oastea potrivnicilor. Sultanu, după săvârşârea bătăliii,

[26] Scris: ⰰⰾⰾⰻⰸⰸⰻⰵⰸ.

negăsând pe robul său, Poliţionu, foarte s-au mânie*t* asupra oştii sale şi pe mulţi i-au pedepsi*t* cu moarte. Poliţionu cu Argu au mersu o lună în co<ra>bie întru fericire. Da*r* spre a lo*r* nenorocire, mare ce să numeşte Mesoghio*s*, pe cari era datori a călători, s-au turbura*t* şi au purta*t* corabie zece zile, neştiin*d* pe ce dru*m* merge corabie. Îndată ce s-au liniştit tulburare mării, cei ce era într-însa pofte ca să ste la vreu*n* limanu. Într-ace vreme i-au călca*t* pe dânşâi nişte cursari, cari, după multă bătălie, corabie lo*r*, au luat-o şi au vândut-o craiului Parele*m*, ce stăpâne o ţară neştiută, împreună cu toţi oamenii ce să afla într-însa. Ia*r* pe Poliţionu, pentru frumuseţa feţâi lui, l-au lăsa*t* mai vârto*s*, văzându-*l* pre e*l* îmbrăca*t* în straie de cavale*r*, şi vre să-*l* ducă la târg Vizantiei, ca să-*l* vânză sultanului cu preţu mare.

29r Poliţionu, ştiin*d* că este // lua*t* în robie de tâlharii turceşti, unde mulţi ani mai nainte la sultanu*l* turcescu au lucra*t* la catargă, au hotărâ*t* să să omoare sângu*r*.

– A*h*, nenorocitule Poliţionu, zice e*l* întru sâne, vărsân*d* lacrămi, tu, întru adevă*r*, te-ai născu*t* numai pentru ca să suferi ticăloşâi! O, zi nesuferită pentru tine, întru care tu ai ieşi*t* în lume! Tu scăpa*ş* di nevoie şi iară*ş* tu te supui greutăţâi. Mori mai degrabă, mori mai bine acu*m* decâ*t* vei fi datoriu a muri cu porunca sultanului! Prefrumoasă şi

preiubită Militino, pentru dragostea mea ce către tine, cu credinţă sufăr acesti năpăşti. Acum voiescu a mă despărţî de tine în veci, nepreţuitule, pentru mine, odor. Eu, necruţând viiaţa me, m-am bătut cu cel mai veteazu paşă a lumii şi crăiie ta o am mântuit de stricăciune. Adunare frumuseţâi tu eşti, floare ce răsădită întru această nestatornică lume şi alta nu-i asămine ţâie. Despărţâto Militino, dacă tu ai videa nenorocire şi robirea mea, negreşât te-ai uda în lacrămi văzând munca me!

29v Cu aceste cu/vinte au scos paloşul său şi vre să să omoare sângur. Dar un turcu, văzându-l că el au plânsu mult şi vra să să omoare sângur, au alergat la el, i-au apucat paloşu din mână şi au pus mare pază asupra lui, pentru ca să nu cumva sângur să să omoare. Întru acestaş chipu turcii tâlhari au mersu la târgu[27] al[28] Vizantiei. Dar din norocire lui Poliţionu, au alergat multe corăbii indieneşti asupra lor şi s-au luptat între dânşâi, asupra cărora luptă biruinţa au fost a endienilor. Pe Poliţionu l-au dat celui ce era mai marele corăbiei, comandiriului lor, Carnizu, care, văzându-l pre el frumos la faţă şi foarte cuminte, l-au întrebat, după cum este obiceiul fieştecăruie om, di neam şi de numele său.

---

[27] Scris iniţial ⰲⰰⰿⰻⰶⰰ, modificat apoi în ⰾⰰⰻⰶⰰ.

[28] Adăugat marginal.

Poliţionu pentru sâne i-au arătat că el este de la Italie, din târg Ravenie, neguţătoriu Alimbie.

Comandiriu Carnizu nu puţânu era poftitoriu a
30r cânta în arfi şi // <a> asculta pre acei ce într-acest i<n>strument cânta bine. Poliţionu foarte s-au bucurat pentru că Dumnezău l-au mântuit din mânile turceşti. Întru o vreme, mergând pe apă, camandor cânta în arfi foarte frumos oareşcare minuet. Ascultând, numitul rob ş-au adus aminte de preiubita lui Militină, care ave dragoste asupra lui. N-au putut de jale să ţâie lacrămile. Camandor, văzând pe Poliţionu, ori pe numitul Alimbie, într-această stare, i-au zis lui:

– Alimbie, pentru ce plângi? Spune-m pricina plângerii tale.

Poliţionu i-au răspunsu lui:

– Milostivul meu stăpânu, pricina plângerii mele şi nenorocirea stării mele (atâta mă rogu, viiaţa me este în mânile tale, să ierţi îndrăzneala me), pricina dragostei asupra fetii craiului, a Militinei, pe care eu o vesăleam[29] de multe ori într-acest i<n>strument. Eu am fost la Vineţâie multă vremi. De acolo m-am dus la împărăţâi streine pentru

[29] Scris: вестлем.

învăţătură şi pentru a vide obiceiuri[30]. Şi aşa m-am dus la Englitera, dar di nenorocire me, am fost luat robu de nişte
30v tâlhari şi am fost vândut / de dânşâi sultanului turcescu la Vizantie, supt care cetate atunce au venit un cneazu oarecare de la Italie, cu mari puteri, şi au cerut de la sultanu ca să triimită împotriva lui un om ca să să bată la podinog. Sultanu n-au trecut cu vederea cerirea lui şi m-au triimes pe mine. Iar eu am socotit, ca un om neobicinuit, nebătându-mă, să mă ducu. Îndată ce m-au slobozât pe mine din cetate, am fugit la limanul corăbiilor şi am tocmit o corabie ca să mă ducu la pământul meu. Mergând într-ace corabie, noi am prăpădit drumul nostru, cel cu hotărâre. Într-ace vreme, din nenorocirea noastră, ne-au cuprinsu pe noi nişte corăbii turceşti, care ne-au şi luat în robie şi de la care eu am petrecut multe răutăţi. Aceasta au fost pricină că eu însumi pă sâne am vrut să mă omoru, dar norocu meu au grăbit cu ajutoriu. Iubitoriul de apucături norodu vre şi corăbiile voastre să le strâce, iar bogăţâie loruş să o împartă. Dar în locu să o facă aceasta, sânguri pe sâne s-au dat în mânile voastre, împreună cu mine. Drept mari
31r norocire socotescu // eu că am căzut în mânile voastre şi am scăpat din pedepsâle turceşti. Eu acum, câteodată, am

[30] Scris: ѡвичѣѹкрн.

pricină de bucurie, aducându-mi aminte de viiaţa mea ce de nainte. Dar bucurie aceasta este întovărăşâtă cu plângere, fiindcă eu cu aducerea-aminte a vieţâi mele cei trecute plângu statornicita nenorocire. Acum sângură a me nădejde o puiu asupra voastră şi mă rog să nu mă laşi în ticăloşâie.

Pârâ în sfârşât, camandor, văzându-l pre el că este om de neam ştiut, i-au zis lui:

– Alimbie, cântă în arfi[31], fiindcă eu iubescu a asculta, dacă cineva cântă bine.

Poliţionu au început a cânta foarte bine, pentru că era mare meşter, căci învăţasă la târg Poltavie. Camandor, ascultând minunata lui cântare, l-au priimit pre el în potrecsâie sa şi s-au făgăduit a-l ave pre el lângă sâne în locu de fiiu.

Cum au sosât corăbiile la Hindie, camandor foarte
31v s-au bucurat pentru că întru întregime sănătăţâi / au venit la patrie sa cu mari dobânzi şi pentru că au câştigat moştenitoriu casăi sale. Acest iubitoriu de oameni bărbat fiiu nu avusesă în viiaţa sa. El nu ştie ce să facă pentru că Poliţionu era tot jălnicu în toată curgirea drumului. Să cadi a şti că camandor Carniz era slăvit în toată Hindie pentru bogăţâile sale şi <de> cătră craiu Aricsu în mare milă.

[31] Scris: нарфи.

Îndată ce au adus pe Poliţionu la casa lui, i-au arătat lui toată bogăţâia sa, zicându-i:

– Alimbie, trăieşte în casa me şi stăpâneşte toată bogăţâie mea! Eu pe tine te priimescu în locu de fecior al meu. Fii mie credincios şi supus la toate!

Poliţionu, din partea sa, l-au încredinţat pre el că el, din partea sa, să va sâli a răsplăti milostivire lui. Şi aşa Carnizu multă vreme au petrecut în casa sa, mult s-au
32r vesălit cu Poliţionu şi mare bencheturi au făcut // pentru ca să poată face pe Poliţionu să-i uite jalea lui. După aceasta, camandor s-au dus cu oarecari neguţători la alte împărăţâi şi la purcederea lui au dus pe Poliţionu la craiu Aricsu şi i-au spus că el l-au priimit pre dânsul în locu de fiiu şi au rugat pe craiu ca să fie cu milă asupra lui la toate întâmplările.

Craiu Aricsu ave o fiică prefrumoasă, cari s-au aprinsu cu inima de dragoste către Poliţionu, cari, după purcederea lui camandor, era stăpânu în casa lui şi au făcut multe zăiefeturi şi de agiunsu s-au vesălit, ca cum ar fi uitat pe fata craiului, Militina. La unile di vesălii, câteodată, merge şi craiu cu fiică-sa, Gostelie – aşa o chiema pe fata craiului. Amorezându-să asupra lui Poliţionu, din pricina ruşânii, amoriul ei nu-l arăta către dânsul. Streinii la acest

32v feliu di vesălii[32] / au cunoscu*t* că fata craiului, Gostelie, s-au amoreza*t* asupra lui. Da*r* încă nu pute să uite pe fata craiului, Militina, şi nu vre să calce cuvântu*l* ce*l* cu făgăduinţă îi dedesă. E*l* ave pricină la craiu pe toată săptămâna o dată pentru heretizmo*s* şi măca*r* că cu e*l*, după sfârşâtu prânzului, să înceapе toată muzica ce mare, în to*t* feliu de i<n>strumenturi, după obiceiu.

Întru o vremi, fata craiului, Gostelie, aşteptân*d* pe tată-său până ce au ieşâ*t* din pălatu*l* acela, s-au du*s* la odaie sa şi au poruncі*t* lui Poliţionu să ducă după dânsa nişte za<ha>rihali. E*l* s-au supu*s* aceştii porunci ai ei. Fiindcă Poliţionu cugetu*l* ei nu-*l* ştie şi nu vre să să arăte neascultătoriu, au lua*t* zaharicaoa şi s-au du*s* după dânsa şi, aducându-le în odaie, le-au pu*s* pe masă. Numai ce vre să iasă afară, fata craiului, ţâindu-*l* pe e*l*, i-au zi*s*:

– Aşteaptă puţânu, Alimbie! Eu a*m* a-ţi spune ţâie mare pricină.

Au sco*s* din odaia ei toate fetile sale şi, stân*d* în
33r genunchi înaintea lui, // i-au zi*s*:

– Nu mă arde pre mine că eu îndrăznescu de fierbinteala inimii mele a-ţi arăta ce către tine dragoste a mea. Eu de atunce a*m* începu*t* a te iubi pe tine cu to*t*

[32] Scris: вєсьлъıи.

sufletu*l*, de cân*d* tu ai veni*t* cu camando*r* întâia*ş* dată la tată-meu. Mă rogu ţâie, Alimbie, priimeşte-mă pre mine în dragostea ta!

Nu poate mai mul*t* inima lui să răbde.

– Şi dacă tu vei făgădui că <nu> mi-i iubi, curân*d* mă vei vedea moartă. Tu, ca unu*l* ce eşti pricina morţâi mele, vei fi datoriu a răspunde. Eu cu totu*l* mă dau la voie ta şi mă făgăduiescu să nu aibu bărba*t* afară de tine. Dacă tu mă vei lua fimei, atunce ne vo*m* duce de la tată-meu unde-i vre tu. Atâta numai, să-*m* dai cuvân*t* cinsti*t*, că afară de mine cu alta nu te vei însura.

Poliţionu, văzân*d* aces*t* feliu de rugăminte ai ei, rădicându-o, multă vreme socoti întru sâne: "De-i voi da cuvân*t* să o ieu, trebuie să calcu peste făgăduinţa ce a*m* da*t*
33v fetii de craiu, Militinei. Mai bine să nu-i dau / cuvân*t*". Da*r*, temându-să ca aceasta să nu o arăte ea tătâne-său, aşa i-au răspunsu ei:

– Milostivă împărătească, dă-*m* câtăva vreme ca să-*m* po*t* lua sama. Şi eu negreşâ*t* îţi voi răspunde.

Ia*r* întru sâne au făcu*t* socoteală dacă ea îi va da vreme până a doî zi ca să-*ş* iei sama, peste noapte să fugă. Întri aceste voarbe au veni*t* craiu Aricsu la ace*l* pala*t*, unde au văzu*t* pe fiică-sa sângură, numai cu Poliţionu. Mâniindu-să asupra lui şi schimbându-să la faţă, au zi*s*:

– O, nevrednico, pentru milostivire ce-a*m* avu*t* asupra ta, tu aces*t* feliu de răsplătire î*m* faci? Tu necinsteşti crăiia şi casa me. Puneţî-*l*, au striga*t* e*l*, pe aces*t* o*m* de nimică în temniţă!

Şi vre să-*l* pedepsască pre e*l*, ia*r* pe fiică-sa au închis-o într-o başcă, puin*d* mari strajă, ca să nu o lasă pe dânsa necăiuri, asămine şi la dânsa nimeni nu era volnicu să margă.

Din norocirea lui Poliţionu, camando*r* s-au întorsu înapoi cu corăbiile sale, câştigân*d* mari dobânzi, cari era 20 de corăbii neguţătoreşti şi 4 oştineşti, pline de multă bogăţâie, pe cari e*l* le robisă. Au sosâ*t*, în scur*t*, în cetate.
34[r] Cu această norocită biruinţă el nădăjduie a câştiga // nu puţână cinste de la craiu. Da*r* îndată ce s-au înştiinţa*t* de preiubitu*l* lui fiiu că este pu*s* în temniţă, îndată s-au îmbrăca*t* în straie scumpe şi au veni*t* la craiu. Şi, căzân*d* înaintea lui în genunche, cu lacrămi au grăi*t*:

– Mari împărate, mă rog Mări<i>i tale să asculţi glasu*l* celui mai micu da*r* credincio*s* a*l* tău ro*b*! Sân*t* încredinţa*t* că rugămintea mea va fi împotrivă Înălţâmii tale, da*r* aceea va fi în voia[33] voastră. Nu mică pricină m-au făcu*t* pe mine să stau înaintea feţâi Mărimei voastre. Eu

[33] Scris: ʙѡаѧ.

îndrăznescu a aduce aceste cuvinte: miluieşte-mă pre mine, pre ce*l* mai de pe urmă a*l* tău robu, după slujbele mele cele credincioasă, pentru care însuţi eşti încredinţa*t*. Şi iată asupra credinţâi mele o şi mai noî dovadă: eu, cu ajutoriul oştii voastre şi în norocu*l* vostru, acu*m* a*m* lua*t* în robie 20 de corăbii neguţătoreşti şi 4 oştineşti, întru slava numelui Mări<i>i voastre — îş scoate şpaga sa şi o pune lângă craiu —. Puternicule craiu, stăpânitoriu*l* Indiei cei mari, de nu eşti priimi*t* a săvârşî rugămintea mea, iată paloşu*l*! Viiaţa
34[v] me este în voie ta, / ce vrei aceea fă cu mine!

Craiu, rădicându-*l* pre e*l*, i-au zi*s*:

– Carnizu, nu te supăra mai mul*t* şi cere fă*r* de îndoială orice vrei tu!

Camando*r*, vărsân*d* lacrămi, au începu*t* a vorovi:

– Premilostivu*l* meu împăra*t*, de-ţi este împotrivă că eu a*m* cutezat a te ruga, iară*ş* îndoiescu cuvântu*l* meu: iată paloşu*l* cu cari să să taie capu*l* meu!

Craiu nu ştie pentru ce să[34] roagă, ia*r* câ*t* pentru Poliţionu, fiiu*l* lui, nici în gân*d* nu-i vine cu*m* că este pu*s* în temniţă.

– Spune-*m*, tu, mie, au zi*s* e*l* lui camando*r*, pentru ce te rogi? Eu mă făgăduiescu a face pentru tine orice, atâ*t*

[34] Scris: co.

numai să-*m* fie pri*n* putință.

Aceste auzin*d* Carnizu, au îndrăzni*t* a arăta rugămintea lui:

– Premilostive împărate, au zi*s* e*l*, mă rog crăieștii voastre măriri pentru vina fiiului meu Alimbie, cari este pu*s* în temniță. Poruncește să-*l* sloboadă. Eu înaintea Mărimei voastre î*l* voi întreba și, de a fi făcu*t* vreu*n* lucru rău, atunce fie pe voie voastră, ia*r*, dacă a fi nevinova*t*, iartă-*l* pre e*l* ca u*n* milostivu adevăra*t*. Cu*m* este cu putință ca e*l* să fi
35[r] mersu // sângu*r* în odaie fiicii voastre? Dă-i voie să vie înaintea mea și, fiin*d* Împărățâie ta ascunsu, eu î*l* voi întreba pre e*l* ca să auzi.

La aceasta i-au răspunsu lui craiu:

– Dacă slujba ta ce credincioasă n-a*r* fi lua*t* sălbătăciunea inimii mele, cu adevăra*t* e*l* de acu*m* mai mul*t* n-a*r* fi fos*t* pe lume. Eu vrea*m*[35] să-*l* pedepsăscu, de nu s-a*r* fi întâmpla*t* să vii tu curân*d*. Ia*r* acu*m* eu sângu*r* găsăscu cu cale mai bine să-*l* întrebi întâi.

Și așa camando*r* l-au întreba*t* pe e*l* la u*n* locu de taină, de unde Poliționu nu vede pe craiu, ia*r* craiu auze cuvintele lui:

– Spune-*m* mie adevăru*l*, ce trebuință avei tu și de

[35] Scris: вѣмъ.

bunăvoie ai venit în ietacu fetii craiului? Dacă tu îm vei spune adevărul, îţi făgăduiescu să te scot de la moarte.

Poliţionu, căzând în genunchi înaintea lui, cu lacrămi au grăit:

– Tu eşti al doile al meu părinte. Eu văz toată bunătatea ce ai arătat asupra me, iar acum audu şi mai mult cum dai făgăduinţă a-m câştiga slobozenie me. Pentru aceasta, cu lacrămi căzând la picioarele tale, mă rog, tu,
35v după cum şi întâi te-ai sâlit cu mine, / sâleşti-te şi acum pentru cel mai nenorocit om în toată lumea. Ah, când ai şti câtă nevinovăţâie străluceşte în sufletul meu! Dar ce să facu, nenorocirea pe mine în tot locu mă goneşte, cu cât eu mai mult voiescu să mă depărtezu de dânsa. Eu socoteam[36] că aice voi găsî fericire ce adevărată. Dar în locu de aceasta sânt supus unii morţi necăjâte. Iată, eu îţi voi spune toată vina me. Judecă de ce pedeapsă sânt vrednicu.

După purcederea voastră, eu, pe toată săptămâna, mergeam[37] câteodată la curtea crăiască şi craiu mi s-au făgăduit, după bunătatea ce ai luat a-i spune cum că m-ai priimit a-ţi fi ficioru, a sa bunăvoinţă. Într-o zi, am prânzit eu la craiu şi, după prânzu, am şăzut mult cu craiu şi cu

[36] Scris: сокомєм.

[37] Scris: мєрцєм.

fiică-sa, cari s-au dus la odaie sa şi me-au poruncit mie să ducu după dânsa zaharica. Eu, după porunca ei, le-am dus şi vream[35] să ies afară, dar fata craiului m-au oprit şi m-au întrebat pentru neam şi numele meu. Eu am început a-i
36r spune şi întru aceea vreme a lui crăiască mă//rire au văzut că eu mă aflu sângur cu fiică-sa, s-au mâniet asupra me şi au zis: "Acest feliu de răsplătire să cade mie a arăta pentru milostivirea lui?" Într-acel ceas au poruncit să mă puie în temniţă şi au poruncit să să gătească pentru ca să mă omoare. Eu mă giur pe toate câte sânt sfinte de me-au trecut prin cuget macar vreun lucru necinstit şi, de să va afla ceva ca să dovidească acest lucru, eu sângur pentru aceea mă hotărăscu spre ce mai nemilostivitoare moarte.

Ghinărariul casâi craiului, Săderbenu, au arătat pre largu fetii craiului ce au grăit Poliţionu înaintea lui camandor. Craiu, auzind de la Poliţionu aceste cuvinte, au poruncit să-l sloboadă şi să-l dea lu camandor. După aceea au poruncit să aducă pe fiică-sa şi au întrebat-o: "Pentru ce pricină au venit la tine Alimbie sângur?" După aceea şi pre freilini ce era acolo. Fata craiului şi toate freilini au răspunsu tocma aşa după cum şi Poliţionu. Craiu, văzând că Poliţionu la nimică nu este vinovat, l-au rădicat pre el şi l-
36v au sărutat şi ca şi întâiu / i-au dat voie a veni în curtea lui.

Nevinovatul au trăit în casa lui camandor multă

vreme și craiului Aricsu era[38] credincios la toate, pentru care și camandor îl iube. Într-o vreme Poliționu s-au bătut la podinog cu un turc, anume Șulacea Ahandon, care venisă și vre să ia în putere soțâie lui pe fata craiului Aricsu, pe Gostelie. Dar Poliționu, cu a sa bărbătească putere, l-au omorât pre el. Craiu, văzând că Poliționu are mare putere, au început mai mult a-l iubi pre el. Și, pentru ca să arăte a sa milostivire cătră dânsu, i-au dat cavaleri și au făcut un statuiu după chipul lui. Voinicie și bărbățâia lui au fost pricini de multe slăvite biruințî. Toate aceste-<s> statornice cinste și slava craiului Aricsu și a supușâlor lui. El de multe ori s-au bătut la podinog cu cavaleri puternici, dar nici unul împotriva lui nu pute sta. Craiu, văzând puterea și voinicie lui ce mare, care cu multe ispite au arătat acest viteazu la podinoguri, l-au făcut pre dânsul sfetmașal pe toată crăiia
37r lui. Poliționu au fost acolo multă vreme sfetmașal // și au socotit să caute chip ca să să ducă de la craiu Aricsu la tată-său. Dar mai mult pofte să vază pre iubita lui Militina.

Argul, frate-său, întru acei vreme, era în slujbă ostinească la Ișpanie. Într-această vreme, prin slujba lui, au luat titlu celui dintâiu ghinerariu lângă craiu Poligrinu. Iar craiu, văzând slujba lui ce cu credință și voinicie lui ce

[38] Scris: прa.

mare, l-au pornit cu o divizâie la depărtata proveņâie a neapolitanilor pentru apărare de năvălire fră<n>ţojilor, unde Argu, la ace depărtată proveņâie, au iconomisât cu bună rânduială şi fără veste căzând asupra oştii franţojăşti, unde cu a lui norocire acest feliu de biruinţă au câştigat asupra franţojilor, că mai toţi au rămas morţi în locu şi pe mulţi i-au apucat în robie şi i-au triimes la craiu cu scrisori, înştiinţându-l pentru biruinţa ce au câştigat asupra franţojâlor. El tot într-ace scrisoare ruga pe craiu ca să-i de voie să să ducă cu oştile pe supt cumpărt să caute pe iubitul
37v său frate Poliţionu, cari voie i s-au dat de cătră craiu. / Şi aşa, Argu, căutând pe Poliţionu, au ajunsu până la stăpânirea turcească, unde neaflând oaste turcească, au pus sabiei fără milostivire, arzând multe cetăţi şi pălunci. Întreabă <dacă> este la dânşâi, în târg Vizantiei, un italienescu viteazu Poliţionu. El socote că toţi era vinovaţi nenorocirei lui Poliţionu. Pe toţi îi apuca şî-i munce. Într-o vreme au prinsu 5 turci, i-au muncit pe ei multă vreme, dintru cari unul au fugit de supt strajă şi au venit în cetatea Vizantiei, spuind sultanului că "Argul umblă cu multă putere pin provinţâile noastre şi pustieşte lăcuinţe, iar pe norodu îl împuţinează[26] fără de nici o milostivire, munceşte cu feliu de feliu de munci, arde cetăţi şi pălăţi, întreabă de robitu Poliţionu, cari este luat de corăbiile noastre".

Sultanu, auzind de la dânsu pentru Argu că strâcă ţările lui şi face pagubă, curând au triimes împotriva lui pe un paşi al său, Ali Mustafa, cu 30 de mii ieniceri şi i-au poruncit lui ca să prindă pe Argu şi viu să i-l aducă. Ali Mustafa s-au pornit cu oştile[39] la drum. Au fugit 2 ieniceri di oastea lui, cari au venit la Argu şi i-au spus că "vini Ali Mustafa, paşa
38r turcesc // cu mari armie căruie i s-au poruncit să te prindă pe tine şi să te ducă la sultanu". Argu au vrut această înştiinţare s-o întoarcă spre folosul său, şi, fără veste, i-au lovit pre dânşâi foarte cumplit. După aceasta, au adus oastea sa şi au pus-o între nişte păduri foarte mari, pe o costişă. Au poruncit fieştecăruie om să puie în dreptu lui câte un stâlpu de un stat de om, să-l îmbrace cu straie şi să lege la fieştecare stâlpu arc şi tulbă cu suleţi. Şi tot la acei stâlpi au pus de au legat caii câţi ave oştenii, în jumătate. Afară de aceasta, au pus vreo câţiva să umble împrejuru stâlpilor, în locu de ofiţări. Împrejuru stâlpilor au pus de au săpat hendechiu, 6 coţi adâncu şi 4 stânjăni largul. Acest hendechiu au fost acoperit cu poduri[40] şi pe deasupra au pus pământ, ca să nu poată pricepe turcii. Au rânduit oastea lui în doî, şi jumătate au zis să ste înaintea stâlpilor şi jumătate

[39] Scris: ѡсттиλε.

[40] Scris: пъдѯри.

denapoi, ascunși în păduri și, îndată ce vor face turcii
38v pornire, toți să năvălească făr de / veste asupra oștii turcești. Întru acestaș chip împărțând oastea lui, aștepta pe turcescu pașă, cari n-au zăbovit a să arata. Ali Mustafa, cu puterea sa, cu răutate fiind pornit asupra lui Argu, alerga în puteri cu toată oastea lui, vrând să-l ajungă, după hotărârea ce ave, fiindcă el știe cum că cu Argu este oaste puțână. Și așa alergând, aproapi de stâlpii aceie privi di dealu, el au socotit că Argu cu oastea sa stă, iar pe cei ce ave poruncă să umble împrejuru stâlpilor i-au socotit de polcovnici. Ali Mustafa au poruncit să cânte în trâmbiță iuruș asupra lui Argu. El, văzând oaste puțână, îndată au alergat cu toată armie lui și cu mândrie socote că poate să-i amestece cu pământ sau pin mâni să-i apuce. Cum au alergat aproapi de stâlpi cu mari grabă, au căzut cei mai mulți în hendichiu. Ali Mustafa ș-au ieșât di minte văzând că i-au rămaș oaste puțână și aceasta nu o socote altă nimică decât că cu iurușul lor au spart pământu. De această fără de veste întâmplari s-
39r au făcut mari tulburare în // oastea turcească. Atunce Argu, cu toată armie sa, strâgând într-un glaș, au năpădit denapoi oastea turcească. Întru aceaș vreme, cealaltă jumătate de oaste, ce sta denapoie stâlpilor, încălecând au încunjurat oastea turcească pe denainte. De doî nevoi era coprinși turcii atunce, ori în hendichiu să cadă, ori de sabie să fie

omorâți. A sta împotrivă nu pute de frică ce-i cuprinsasă. Și așa foarte puțâni turci au rămas. Ali Mustafa, înțălegând meșteșugul lui Argul, l-au cuprinsu mari frică și nu știe acum ce va face, ca macar el sângur să scape din mânule lor. La acest războiu sângur Mustafa au fost luat în robie. cu puțâni ostași, cari la obicinuita întrebare au răspunsu lui Argu pentru Poliționu că "la dânșâi în cetate Poliționu, dintru aceea vreme de când sultanu l-au triimis să să bată la podinogu, nu-i, iar acum unde să va fi aflând, de aceasta știință nu avem. Spunu cum că cursarii ar fi luat iarăș corabie lui Poliționu, dar și cursarii au fost bătuți de indieni și însuș a lor avere au fost robită".

39v Argul, auzind / cu<m> că Poliționu au fost dus de al doile, i-au muncit pre dânșâi mai mult, socotind că spunu minciuni. Cu toate aceste, nimică altă mai mult de la dânșâi n-au putut afla. Pe însuș Mustafa l-au dezbrăcat de straie și l-au bătut peste trupul gol foarte strașnicu. După aceea i-au pus o celma turcească în capu și cibote în picioare și l-au gonit pe el ca pe un cearșât și oastea lui au dat-o în mâna dușmanului în pierzare. L-au slobozit la sultanu cu puțâni oameni, poruncindu-i lui, cum că, mergând la sultanu, să-i spuie mai mult să nu triimită oastea sa asupra lui și să nu versă în zădar sângele supușâlor.

Toate aceste întru acest chip săvârșându-le, Argu,

cu oştile sale s-au dus să caute pe Poliţionu cu oştile la Hendie. Ceea[41] ce să cuvine asupra turcescului paşi, el, cu mare trudă ajungând la sultanu, i-au arătat nenorocita întâmplare ce cu dânsul şi cu oştile sale s-au întâmplat. Sultanu, de această înştiinţare mâniindu-să peste samă şi
40r peste măsură, au sărit din locul său şi au // strigat cu un glas foarte sălbatecu asupra paşâi:

– Ah, mişăl om, nădăjduit-am eu de la tine aceea ce acum aud? Eu pre tine te-am socotit de vrednicu stăpânitoriu la oaste, iar tu eşti cel mai becisnicu fricos între toţi.

Îndată au poruncit să strângă oşti nu mai puţâni de 100 de mii şi sângur s-au luat a goni pe Argu.

Acum eu socotescu că fieştecari cetitoriu pofteşti a şti ce s-au întâmplat cu Poliţionu la Hindie. El cu adevărat era prenenorocit om, rău norocu gonindu-l pe el până aice, cu atâta a-l tulbura mai tare, după cum întâi Gostelie, fata craiului, robindu-să de frumuseţa lui, era pricină de întâmplare a feliu de feliu de nenorociri a lui Poliţionu. E[4], oriunde îl vede pre dânsul, îi cere inima aceea, cari el de mult o didesă fetii craiului, Militinei. Într-o zi au vrut ca să câştige desăvârşâtă biruinţă asupra lui Poliţionu. Şi, pentru

[41] Scris: чеш.

ca să o săvârşască aceasta, l-au poftit pre el noaptea să vie în ietacul ei, unde e[4] s-au făgăduit că va fi sângură. Această socoteală a ei n-au luat sfârşâtu ce pofte, fiindcă Poliţionu au triimes în locul lui pe unul din oamenii săi, alegându-l, pe cari îl chiema Azverpii. Acesta era slabu şi lesne
40[v] crezătoriu / om, cari dintru-ntâiu numita norocire au socotit-o desăvârşât a lui câştig. Pentru aceasta, sângur el n-au săvârşât porunca lui Poliţionu deplinu. El au socotit că nu este trebuinţă a nu arăta numele lui fetii craiului. Îndată i-au dat să înţăleagă că acesta nu era Alimbie, ce Anzverpie, vestitul neguţătoriu a târgu aceluie.

Fieştecine, mi să pare, că poate să înţăleagă cât s-au aprinsu de mânie fata craiului de Poliţionu. E[4] să socote pre sâne batjocorită de dânsul ca un chip scârnavu, dar aceasta, cu voie dumneavoastră să o zicu, easte întru adevăr aşa. Dumneavoastră îţi fi întrebând la ce dintâiu videri, după aceasta, a fetii craiului cu Poliţionu, ce s-au întâmplat, neştiind el pentru aceea că Anzverpie s-au arătat pe sâne fetii craiului.

Lui Poliţionu, după aceasta, întâmplându-să să rămâie sângur cu fata craiului într-o odaie, au început a vorovi ca şi mai nainte şi a să apropie de dânsa. Dar ea, împingându-l pe dânsu, au răcnit cu toată puterea glasului ei ca să audă cineva. Dar din norocirea lui Poliţionu, nici

41r un om nu s-au întâmplat acolo // şi aşa nimene n-au putut să audă. După aceasta, Gostelie i-au zis lui:

– Blăstămat om! Pentru dragoste me ce cu credinţă cătră tine, cari eu vream[35] a o păzî cătră tine în veci, acest feliu de răsplătire îm faci? Eu te-am poftit pe tine în odaia me, nu cu ace socoteală cu care tu ai triimes pe Anzverpie. Bucură-te de lacrămile mele! Pentru ce mai nainte m-ai amăgit şi nu me-ai arătat că dragoste mea îţi este împotrivă? Dacă tu inima ta ai dat-o altie, atunce tu erai datoriu să-m spui tot adevăru şi eu negreşât nu te-aş fi supărat mai mult cu dragostea mea. Acum eu am cunoscut necinstitul tău vicleşug şi sânt încredinţată că tu eşti om necinstit. Poate să a credi că la un om atât de voinicu şi de frumos să lăcuiască făţărie în inima ce vicleană? Voi, drepţâlor dumnezăi, să fiţi marturi la aceasta, că eu sânt necinstită şi batjocorită de dânsul! El pe mine m-au amăgit şi eu din slăbiciunea <mea> m-am plecat amăgirii lui. Ba nu, mai mult, au strigat e[4], ba nu voi lăsa ocara ce mi s-au făcut, cu cari eu sânt mai mult decât toate celelalte fimei ocărâtă şi deosăbită, nu voi lăsa făr de căzuta pedeapsă. Eu
41v voi căuta toate / chipurile spre răsplătire acestui om rău.

Poliţionu, auzind de la fata craiului aceste cuvinte, o încredinţa pe ea că au fost însuş, iar nu nimine altu. După aceea, s-au dus de la dânsa şi au căzut la mare frică. El n-au

fost la îndoială că Anzverpie sângur au spus, pentru care, viind acasă, l-au chemat la dânsul şi l-au întrebat în taină, sângur el au spus fetii craiului ori e[4] au priceput? Anzverpie, ca şî întâiu, nu i-au spus adevărul, temându-să ca să nu-i facă ceva, şi al doile, au socotit că va mai pute merge la fata craiului şi că ea îl va ierta. Poliţionu mai multă ştiinţă n-au putut afla, temându-să ca să nu cumva cineva din slugile sale să spuie fetii craiului. După aceea, au hotărât ca să să ducă la patrie sa, ori la Italie, în târg Ravenie, la fata craiului, Militina, cu cari el acum câtăva vremi nu să văzusă.

Şi aşa, Polţionu au aşteptat noaptea şi, dacă au întunecat, ş-au luat calu şi toată îmbrăcămintea unui viteazu, au ieşât din târg cu multe gânduri, plângându-să pentru că nesocotind au făcut o greşală fără iertari împotriva fetii craiului, au pierdut slava, cinste şi avuţâie,
42[r] pentru cari el // au slujât la tată-său craiu multă vremi şi socote într-ace slavă să să ducă la patrie lui. Iar acum zice întru sâne: "Cu necinste şi cu osândire mă ducu. Ce să facu? Voi pune toată nădejdea mea la Dumnezău".

Mergând câtăva vremi pe drum, au întâlnit nişte neguţători de la târg Ravenie, cari merge cu marfă la patrie lor. El au scris o scrisoare şi au triimis-o cu dânşâi, poruncindu-le să o dea la fata craiului, Militina. Luându-ş

zioa bună de la dânşâi, plânge cu lacrămi, iar el au purces pe drumul său cel hotărât. Fiind plinu de jale, au ieşât la drumu acela, cari merge la Işpanie. El ruga pe Dumnezău ca să poată găsî măcar pe frate-său Argu, ca să poată merge la patrie sa cu dânsul, să poată agiunge în bună stare să vadă pe Militina. Văzusă acum multe nenorociri asupra lui şi de multe ori blăstăma zioa naşterii sale. Cu toate aceste, pe de altă parte, îl târe pe dânsul nădejdea a vide vreodată pe Militina.

Trecând 3 zile după purcedirea lui din târg Brocol, s-au înştiinţat craiu Aricsu că s-au dus pe supt cumpăt
42v Poliţionu. Au socotit că el ave / amoriu cu fiică-sa şi pentru aceea au fugit, pentru ca să nu afle cineva. " O, făr de minte om ce sânt eu! au zis el întru sâne. Nu-m era destul aceea că eu l-am văzut cu fiică-me sângur, ce numai am crezut cuvintele lui celi minciunoasă? L-am iertat şi l-am mărit pe aşa om de nimică, necercetând întâiu de ce neam şi de la ce împărăţâie este. L-am făcut pe el sfetmaşal şi cel dintâiu senatoriu. Să cunoaşte că este un om de nimică şi umblă pe la împărăţâi de amăgeşte. Ah, cât sânt eu de nebunu că am slobozit din mânile mele un amăgitoriu ca acesta, iar ochilor mei n-am crezut, cari au batjocorit crăie mea!"

Îndată au triimis după dânsul mulţi ostaşi în toate părţâle ş-au poruncit, dacă or găsî pe Poliţionu undeva, să-l

prindă şi să-*l* aducă la dânsu*l*. Ei s-au du*s* pe multe drumuri. După aceasta, craiu Aricsu au chiema*t* la sâne pe camando*r* Carnizu şi l-au bătu*t* foarte şi l-au triimi*s* la catargă, socotin*d* că şi e*l* era pricină.

Ia*r* Poliţionu au mersu pe ace*l* dru*m* micu şi au veni*t*
43[r] la o cetăţuie a împărăţâii Endiei, întru cari au // petrecu*t* câteva zile, unde i s-au întâmpla*t* într-u*n* trahtiriu a vorbi cu nişte neguţători. După multe voroave i-au spu*s* neguţătorii că aproape de ace*l* târg mergi gheniralu Ispaniei, Argu*l*, cu putere sa, şi au biru*it* pe a sultanului iubi*t* paşi, Ali Mustafa, cu toată puterea lui. Ia*r* sultanu vra să-*l* prindă şi să-*l* omoare. Şi acu*m* Argu să depărtează de dânsu*l*, fiindcă nu poate cu polcurile sale să ste împotriva puterii lui cei mari.

Poliţionu, auzin*d* de la dânşâi pentru Argu, au socoti*t* să nu fie frate-său, cari au fos*t* vându*t* la Işpanie, şi să nu fie dobândi*t* e*l* cu slujba titlu de ghinera*l*, asămine după cu*m* şi e*l* de sfetmaşa*l*? Nimică nu-*l* opre pe Poliţionu de voroavă asupra lui Argu. I-au întreba*t* e*l* pre dânşâi unde este Argu, la ce locuri să află acu*m* cu polcurile. Neguţătorii, câ*t* au ştiu*t*, i-au da*t* ştiinţă. Poliţionu, tulbura*t* fiin*d* în cugetu*l* său de frate-său Argu, s-au du*s* de la trahtiriu la gazda sa, au socoti*t* cu*m* a*r* pute să găsască pe aces*t* gheneralu Argu şi să să ducă la patrie sa, ori la Italie ca să vadă pe prefrumoasa Militina, fiindcă era în multe /

43v socoteli pentru dânsa, căci nu o dată îi scrisăsă, iar de la dânsa nice o scrisoare nu luasă.

Poliționu, petrecând într-acel târg, îndrăgisă pe o fată a unui popă, Asârie, care nu era mai puțânu frumoasă decât Militina. Și, văzând fața ei, zice întru sâne: "Eu socoteam[35] că nu va fi în lumi frumusețâ asămine cu a Militinei, iar acum văd că Asârie nu este mai puțânu decât dânsa", socotind pentru Militina că va fi luat alt bărbat, ori va fi uitat dragostea lui ce cu credință. Și așa Poliționu merge la multe adunări unde era și ea, nu pentru ca să să vesălească, ce pentru ca să să poată vide cu dânsa. Vra să-i arăte ei dragostea lui ce cătră dânsa, dar nu găsâște chip unde să fie sângur cu dânsa ca să vorbască. Iată de unde e politica, începere sa. Poliționu era adevărat deplinu politicos acelor vremi și unii socotesc că numele lui l-au luat de la politică sau politica de la dânsu, iar cuvântu grecescu "politica" însămnează. El să supune cu totu la slujbile ei, dincotro vine sau încotro merge Asârie, cu mare cinste o priimește pe dânsa de mână și o duce în casă, ori
44r dacă e[4] îl poate să margă undeva // îndată împlinește porunca ei. Iar ceea ce poate nu găsî chip a-i arăta, ceea ce să cuvine asupra petrecerii lui. El într-acest târg nu petrece cu bogățâie, după cum la Venețâie și la Indie, fiindcă banii

ce putusă lua cu dânsu/ să împuținasă[42].

Asirie, văzând slujbile lui Poliționu, au înțăles cum că e/ o iubește, au socotit să-l ie în râs. Întru adivăr, ca s-ar fi priimit să-/ iubască, văzându-/ pre e/ frumos la față, dar nu o slobozi jurământu/ acela, cari ea didesă neguțătoriului Safir, pentru ca pe nimene alt să nu aibă bărbat decât pe dânsu/, iar nunta era încă lăsată pentru câtăva vremi. Poliționu au mersu la biserică. Asirie, după sfârșâtu slujbii, au ieșât din biserică, iar e/ aștepta pre Asârie și priimindu-o de mână, îi arătă ei toate supunerile sale. Mergând, Asirie vorove cu dânsu/ cu logică[43], priimind cu un chip voroavile lui celi de dragoste. Și, cum au auzit de la dânsu că e/ o iubește din toată inima lui, atunce au arătat și e[ea], din partea ei, dragostea ei ce vicleană. Poliționu, auzind de la Asirie că î/ iubește, foarte s-au bucurat. Atunce au arătat e/ ei
44v numile lui, cum î/ / chema pre dânsu/ la Indie. Asirie, făcându-să că-/ iubește, i-au zis lui:

– Alimbie, vino într-această noapte la mine în ogradă și mă așteaptă în bordeiu ce/ pustiiu, că voi veni de voi vorbi cu tine.

Poliționu s-au bucurat că i-au poruncit Asârie să vie

[42] Scris: ѧ҂ипѕ҂ѕ҂нась҃.

[43] Scris: ллцикъ.

şi, socotin*d* că va câştiga-o în dragoste, i-au da*t* cuvân*t* că va aştepta-o. Întru adevă*r*, foarte lungă i-au păru*t* lui zioa aceasta. Eu socotescu că pe tot menutu*l*[44] a*r* fi căuta*t* la soare cu nerăbdare, aşteptân*d* cu*m* mai în grabă să să ascundă sup*t* pădure. Cu toate aceste, la rânduita vremi, soarele au apu*s*, s-au acoperi*t* ceriu*l* cu întunerecu nopţâi. Îndată e*l* s-au du*s* la preotu în ogradă ş-au găsâ*t* bordeiu cari era deşchi*s*. E*l* au socoti*t* că pentru dânsu l-au deschi*s* Asârie. Au intra*t* într-însu şi, netrecân*d* multă vreme, au veni*t* e[4] la bordeiu şi au întreba*t*:

– Alimbie, aice eşti?

Plinu de bucurie, Poliţionu i-au răspunsu ei:

– Aice, milostiva me stăpână.

Asârie i-au zi*s* lui:

– Aşteaptă puţânu, pentru că tată-meu nu doarme

45[r] şi // şade cu oaspeţi şi eu nu po*t* să şădu cu tine mul*t*. Ia*r* cu*m* s-a culca tată-meu, atunce voi veni la tine.

Şi ducându-să, au închi*s* uşa bordeiului şi, râzân*d*, vorbi întru sâne: "Mă vei aştepta încă o zi, doî nemânca*t*. Aceasta îţi va fi ţâie învăţătură de acu*m*, să nu te înşăli. Acu*m*, şăzân*d* în bordeiu, nu vei mai pofti pe urmă să vii la mine".

---

[44] Scris: ⱞⰵⱀⱄⷧⱞⱞⱄ

Poliţionu, cu nemărginită ciudă, au şăzut în bordeiu 3 zile şi 3 nopţi, iar a patra zi au triimes Asârie slujnica sa şi i-au poruncit să deşchiză uşa şi slobozî pe Alimbie. Şi i-au poruncit încă să-i zică ca de acum să nu mai vie, ca nu cumva să-l vază tată-său şi, cum că tată-său s-au mâniet asupra ei şi nicăiure n-au lăsat-o. Slujnica au venit la bordeiu, au deschis bordeiu şi i-au spus lui aceea ce-i poruncisă Asârie. Poliţionu, de mare bucurie, i-au dat doi galbeni şi au rugat-o pre e[4] ca să-i spui tot adivăru. Să vedi că şi atunce, la norodu cel prost, era obiceiu acel de acum ca pentru bani să vândă toate. Ace slujnică au spus tot adevăru, cum că "Asârie au fost slobodă şi nici o opreală
45v de la tată-său n-au avut. Iar e[4] / te-au ţânut închis în bordeiu, râzându-te. Me-au zis cum că un prietenu al ei lăcuieşte în bordeiu şi de acum îi va fi învăţătură, nu va crede de acum înainte vorbilor celor amăgitoare". Poliţionu, auzind de la fată că Asirie îş batjocoreşte de dânsu, i-au mai dat încă alţi doi galbeni, pentru ca să spuie toate pe larg, cari ea au şi spus.

Viind la gazda sa, socote cum ar răsplăti Asiriei. Şi cum s-au făcut zio, s-au dus la un trahtir, fiindcă era foarte flămând, şi au poruncit trahtirigiului să gătească mai în grabă deosăbit<e> bucate pentru o persoană. S-au întâmplat întru aceeş vreme neguţătoriu Safir, pe care Asirie iube, să

fie într-ace*l* trahtiriu. Safi*r*, fiindcă auzisă de la Asârie cu*m* î*l* batjocore pre e*l*, au începu*t* şi e*l* a-*l* lua în râ*s* şi i-au zi*s* lui:

– Frate Alimbie, să cunoaşte că de[45] doî sau trei zile n-ai mânca*t*, de te grăbeşti cu prânzu*l*! Fii încredi<n>ţa*t* că aice, pentru 30 de persoane, într-u*n* cea*s* poate fi gata //
46r prânzu, necu*m* pentru u*n* o*m*, numai ca să să sature. Şi acu*m* încă îi dimineaţă, aşteaptă!

Poliţionu, de foame şi de mare ciudă asupra Asâriei, ia*r* mai mult asupra acestuie, pentru că-*l* lua în râ*s* aces*t* neguţătoriu, vorove sângu*r*, întru sâne: "Câ*t* sân*t* eu de nenoroci*t*, sau nu este mai ticălo*s* decâ*t* mine în lume! Pe mine mă batjocureşte u*n* o*m* de nimică! Rău este omului a trăi, cân*d* vine la e*l* nenorocirea, atunce şi cei ce nu îndrăzne a vorovi cu e*l* să rădică asupra lui! O, dumnezău meu, pentru ce tu, atâ*t* mâniindu-te asupră-mi, me-ai orândui*t* o nesuferită viiaţă ca aceasta şi ocărâtă, cari mi să întâmplă de la o fată? Şi pentru mine este nesuferită, câ*t* mai cu voi a-*ş* fi priimi*t* să strădănuiescu la sultanu în catarg". După aceasta au grăi*t* neguţătoriului:

– Domnu*l* meu, eu a*m* cinste a te vide întâia*ş* dată acu*m* şi dumneata socotescu că asămine, întâia*ş* dată acu*m*

[45] Scris: ҝ҃ѧ т҃ѳ.

mă vezi. Şi când este aşa, nu ai nici o pricină a mă lua în
46v râs. Nu totdeauna mănâncă dimineaţa / pentru foame, ce uneori şi pentru că aşa ceri trebuinţa Dar chiar de foame de am mâncat eu acum, dumneata nu eşti datoriu a atinge pe mine. Datorie omului cins<ti>tă esti a face fieştecui bine, iar nu a-i tulbura inima. Eu a dumitalii luari în râs o socotescu sămnu inimii cei reli ce ai. Dar şi pe dumneata însuş nu într-alt chip decât numai un om necinstit. Ce dobândă poţi ave tu, supărând pe alţii? Credi că eu această batjocură nu o voi lăsa fără răsplătire. Tu acum eşti datoriu să aperi dreapta ta cu sabie, de cari ori tu, ori eu vom fi datori a săvârşî viiaţa.

Safiriu, mâniindu-să de acest feliu de cuvinte, au prinsu bucuros să să bată la şpagă şi acest duel au fost mutat pe a doî zi. La ace vremi era îndatoriţi să iasă afară din târg să să bată. Şi cum au venit vremea aceea, Poliţionu s-au sculat şi s-au dus la locu acela unde le era tocmala să să bată. Safir încă nu era, dar n-au trecut mult şi au sosât şi el, ca un om ca acela ce în tot oraşu acela era slăvit asupra
47r acestui // meşteşug. Atunce Poliţionu i-au zis lui:

– Domnul meu, au venit, în scurt, de acum vremea, ca unul din noi să moară. Vom sta a ne bate. Poate că de acum înainte acest feliu de cuvinte, la vreme prânzului, nu vei mai vorbi.

Safir, de ciudă şi de mânie mari, la acest feliu de luari în râs, au scos spaga şi, cu un sălbatec glas, au zis lui Poliţionu:

– Vinu, potrivnicule, neaşteptând va fi văzut cine din noi va câştiga biruinţă!

Şi aşî au stătut ei, după cum orânduiala şi meşteşugu acelor vremi porunce, unul împotriva altuie. La ce di<n>tâiu lovitură, au lovit Poliţionu pe Safir atât de tari, că l-au tăiet pe el în doî. După aceasta, Poliţionu au zis:

– Pentru aceea te-am omorât eu pe tine, pentru că tu făr de nice o pricină ai căzut asupră-mi a mă lua în râs la un loc ca acela.

Dar faţa lui Safir atunce să acoperisă cu peliţa morţâi şi curând s-au dus la strămoşâi săi.

Poliţionu, viind la gazda sa, căuta chip să răsplătească Asâriei pentru batjocura ei. Iar Asirie au aflat
47v că iubitul ei ipochimenu este omorât. / Au plânsu pentru el foarte multă vremi şi au hotărât ca să-ş cei cu iertăciune de la Poliţionu, văzându-l pre el că este foarte frumos la faţă şi cu neasămănare mai iscusât[46] decât Safir, cu totul că întâiu îş batjocorisă de el. Dar aceasta o făcusă ea pentru jurământu ce didesă lui Safir.

[46] Scris: искѹисѣт.

Poliţionu n-au dat nici un sămnu de înţălegire asupra ştiinţâi ce el ave, cum că Asârie înadinsu l-au ţânut în bordeiu. S-au întâmplat lui Poliţionu a fi la un bal, la un neguţătoriu oarecari, unde asămine s-au întâmplat şi Asârie, cu cari el mult au vorbit şi au metaharisât toate chipurile de plecăciune cât<e> să pot socoti. El, între altele, i-au zis ei:

– Preiubita me, ştiu că eu a veni acum la casa dumneavoastră, după străşnicie părintelui vostru, este fără putinţă. Pentru aceea, cu plecăciune mă rog, de la acest bal să cinsteşti cu venire gazda me. Venire voastră eu o socotescu drept mari fericire.

Asirie, auzind rugăminte, foarte s-au bucurat şi s-au făgăduit că va merge, arătându-i:

48r – Acum mă giur // pe toate ceriurile că voi ave cu voie dragoste, nu cu făţării, pentru că acum nu este mai mult în lume al meu credi<n>cios prietenu Safir, cu cari am avut între noi jurământ.

GLOSAR

acmu adv. „acum" 6^{v}
amăgitoriu s.m. „înşelător" 42^{v}
amestecător s.m. „clevetitor, intrigant" 17^{v}
armie s.f. „oaste, armată" 38^{r}
au conj. "sau, ori" 14^{v}

barbă s.f. „bărbie" 23^{v}
basnă s.f. „scornitură, minciună" 22^{r}
başcă s.f. „beci" 33^{v}
bărbăţâie s.f. „vitejie" 3^{r}
becisnic adj. „ticălos, necinstit" 40^{r}
benchet s.n. „petrecere, ospăţ" 31^{v}

camandor s.m. „comandant" 30^{r}
caraol s.m. „soldat de gardă"15^{r}
carâtă s.f. „trăsură uşoară, cupeu" 9^{v}
catargă s.f. „corabie; (fig.) muncă silnică pe galeră" 25^{v}
călca vb. „a prăda" 28^{v}
căzni vb. „a chinui, a tortura" 25^{v}
căzut adj. „cuvenit, meritat" 10^{r}

ce conj. „ci" 40^{v}
cearşât s.m. „spion" 39^{v}
celma s.f. „turban purtat odinioară de turci" 39^{v}
cerca vb. „a încerca" 23^{v}
chip s.n. în expr. *a găsi* ~ „a găsi mijlocul de a " 2^{r}; *cu tot* ~ „oricum" 10^{r}
cibotă s.f. „gheată, cizmă" 39^{v}
ciudă s.f. „supărare" 45^{r}
ciudi vb. *a se* ~ „a se supăra, a se necăji" 22^{v}
cneaz s.m. „conducător" 1^{v}, 10^{v}
comandir s.m. „comandant" 29^{v}
costişă s.f. „pantă abruptă" 38^{r}
cot s.m. „unitate tradiţională de măsură în lungime de 0,637 m (în Moldova), măsurând distanţa dintre cot şi vârful degetului mijlociu de la mână" 38^{r}
crai s.m. „rege, domn" 4^{v}
crăie s.f. „regat condus de un crai" 27^{r}, 33^{v}
cumpăt s.n. în loc. adv. *pe supt* ~ „în taină, pe furiş" 37^{r}
curăţi vb. *a se* ~ *de viiaţă* „a se prăpădi, a muri" 23^{r}
curând adv. în sintagma *în curândă vreme* „în scurt timp" 12^{r}
cursar s.m. „hoţ de mare, pirat" 28^{v}
curte s.f. „palat domnesc" 2^{v}

dare s.f. „obligaţie, sumă fixă de dat" 16^{r}
delicaţâie s.f. „delicateţe" 2^{v}
deosăbit adj. „mâhnit, întristat" 41^{r}
desăvârşât adj. „complet" 1^{v}, 8^{r}
dobândă s.f. „câştig, folos" 31^{v}, 46^{v}
dorire s.f. „dorinţă" 15^{r}

epistimă, epistimuri (la pl.) s.f. „cunoştinţe" 1^{v}
evghenicos adj. „nobil" 21^{v}

fățărie s.f. „fățărnicie, prefăcătorie" 41[r]
fietru s.m. „teatru" 15[v]
filu s.m. „elefant" 5[r]
frazâs s.f. „vorbe, cuvinte" 11[r]
freilini s.f. „domnișoară de onoare" 36[r]

galben s.m. „monedă veche de aur" 45[r]
gapsaht s.m. „cazarmă" 15[v]
găti vb. *a se* ~ „a se pregăti" 36[r]
gâlceavă s.f. „dispută, conflict" 15[v]
gâtiță s.f. „gâtlej" 7[v]

hangeriu s.n. „pumnal încovoiat" 24[v]
hendechiu s.n. „șanț de întărire" 38[v]
heretizmos s.n. „felicitare, urare" 32[v]
hereți vb. „a se bate, a se lupta" 7[v]
hfăli vb. „a slăvi, a preamări, a lăuda" 13[v]
hotărâre s.f. în loc. vb. *„a face* ~ „a hotărî" 16[v]

iconomisî vb. „a aduna, a strânge" 8[r]; „a conduce" 37[r]
ienicer s.m. „soldat pedestru din garda sultanului" 18[v], 37[v]
ierta vb. *a se* ~ „a-și lua rămas-bun" 20[v]
ietac s.n. „odaie" 35[r]
ipochimen s.n. „persoană, ins" 47[r]
iros s.m. „erou" 24[r]
ispravă s.f. în sintagma *„fără* ~ „zadarnic" 18[r]
iuruș s.n. „asalt" 38[v].
izbăvitor adj. „salvator" 4[r]

îndulci vb. *a se* ~ „a se bucura, a se desfăta" 15[r]
însoțâre s.f. „unire, conviețuire, căsătorie" 1[r]
înștiințare s.f. în expr. *a lua* ~ „a afla" 16[v]

întâmpina vb. *a se* ~ „a se întâlni cu cineva" 1^{v}
învoire s.f. „înţelegere, bunăvoie" 1^{r}

juca vb. *a (se)* ~ „a dansa" 2^{v}

mântui vb. „a salva, a elibera" 17^{r}; *a se* ~ „a se vindeca" 9^{v}
megaloprepes (megaloprepie) s.n. „măreţie, mândrie" 24^{v}
megieşi vb. *a se* ~ „a se învecina" 1^{r}
metaharisi vb. „a folosi, a întrebuinţa" 47^{v}
milostivire s.f. „îndurare, milă" 8^{r}
minuet s.n. „vechi dans de societate/curte" 30^{r}
muncă s.f. „tortură, caznă" 19^{v}
munci vb. „a tortura, a chinui, a căzni" 37^{v}

nămi vb. „a închiria" 8^{r}
năpădi vb. „a invada, a cotropi" 39^{r}
neam s.n. „origine socială, obârşie" 13^{r}, 31^{r}
necăiuri adv. „nicăieri" 33^{v}
necum conj. „dar, încă" 5^{r}
nemică adv. în expr. *de* ~ „neînsemnat, fără valoare" 42^{v}
nenădăjduit adj. „nesperat, neaşteptat" 14^{v}
nicăiure adv. „nicăieri" 45^{r}
niceodinioară adv. „niciodată" 15^{r}
norocire s.f. „noroc, fericire" 9^{r}
norod s.n. „popor" 27^{v}

obicinui vb. „a deprinde, a învăţa" 1^{v}
oblăduitoriu s.m. „ domn, stăpân" 25^{r}
obraz s.n. „persoană de condiţie socială înaltă" 20^{v}
ocârmuitor s.m. „conducător" 16^{v}
ogradă s.f. „curte boierească" 15^{v}
orândui vb. „a hotărî, a decide" 46^{r}

ordie s.f. „oaste turcească" 21^{v}

paloş s.m. „sabie lată cu două tăişuri încovoiată la vârf" 3^{v}
paşă s.n. „guvernator al unei provincii din Imperiul Otoman" 8^{v}, 17^{v}
pădure s.f. (la pl.) „ierburi, arbuşti" 38^{r}
păluncă s.f. „ întăritură" 37^{v}
pământ s.n. „ţară, patrie" 13^{r}; „ţinut, regiune" 7^{v}
perierghie s.f. „curiozitate" 4^{v}
petrece vb. „a îndura, a suferi" 30^{v}; „a însoţi, a conduce" 20^{r}; „a locui" 11^{v} „a trăi" 1^{v}
pleca vb. *a se* ~ „a fi de acord, a consimţi" 16^{v}
podinog s.n. „duel" 1^{v}, 20^{r}, 36^{v}
poftă s.f. dorinţă" 9^{v}, 13^{r}
polc s.n. „veche unitate militară" 43^{r}
polcovnic s.m. „comandant al unui polc" 38^{r}
pornire s.f. în expr. *a face* ~ „a începe războiul" 38^{r}
potiraş s.m. „persoană înarmată care făcea parte dintr-o poteră" 5^{v}
potrecsâie s.f. „protecţie" 31^{r}
potrivnic s.m. „adversar, rival" 22^{v}
pravilă s.f. în loc. adj. *după* ~ „conform legii" 14^{r}
prăpădi vb. „a pierde" 30^{v}; „a omorî, a ucide" 25^{r}
prăvală s.f. „privire, privelişte" 3^{r}
pricină s.f. „motiv, cauză" 42^{v}
priimit part. în expr. vb. *a fi* ~ „a fi de acord" 17^{r}
privală s.f. „privire" 9^{v}
prost adj. „simplu, de rând, din popor" 9^{r}
provenţâie s.f. „provincie" 37^{r}
publecă s.f. în expr. *a da ceva în* ~ „a aduce ceva la cunoştinţa unei colectivităţi, a face cunoscut publicului" 9^{r}
purcede vb. „a porni, apleca" 26^{r}
putere s.f. „oaste" 18^{v}

răsplătire s.f. „răsplată" 20^{r}, 46^{v}
răspundere s.f. „promisiune, făgăduială" 6^{v}
rânduială s.f. „poruncă, ordin" 9^{v}; „rost" în sintagma *făr de* ~ 3^{v}
rublă s.f. „monedă rusească" 9^{v}

sama s.f. în expr *a-şi lua* ~ „a socoti, a se gândi" 33^{v}
sălbătăci vb. *a se* ~ „a se purta cu o cruzime neobişnuită" 25^{r}
sălbătăciune s.f. „cruzime" 19^{v}
săvârşî vb. *a* ~ *viiaţa* „a muri" 23^{r}, 46^{v}
sân s.m. „golf" 1^{r}
scârbă s.f. „necaz" 15^{v}
scârnav adj. „spurcat" 16^{r}
senator s.m. „boier din divanul domnesc" 2^{r}
sfetmaşal s.m. „feldmareşal" 36^{r}, 42^{v}
slobozi vb. *a se* ~ „a coborî" 13^{r}
slujbă s.f. „serviciu, act de devotament faţă de un stăpân" 44^{r}
sminti vb. *a se* ~ „a-şi aduce daune reciproc" 22^{r}
smreduit adj. „împuţit" 18^{v}
socoti vb. „a considera" 43^{v}; „a crede" 43^{r}; „a gândi, a reflecta" 2^{v}, 33^{r}
stânjen s.m. „veche unitate (tradiţională) de măsură, în lungime de 2,23 m" 38^{r}
straşnic adj. „necruţător, înfricoşător" 8^{v}
strădănui vb. *a se* ~ „a se trudi, a se munci" 20^{v}
strâmtora vb. „a constrânge, a pune în dificultate" 16^{r}
sumă s.f. „mulţime" 8^{v}
supunere s.f. (la pl.) „omagii" 44^{r}

şaică s.f. „bandă de hoţi" 6^{r}
şpagă s.f. „spadă" 34^{r}
ştiinţă s.f. în expr. *a afla* ~ „a se informa" 41^{v}; *a avea* ~ „a fi la curent, a şti" 20^{v}; *a da* ~ „a face cunoscut" 43^{r}

tămădui vb. „a vindeca" 4^{r}, 7^{v}
târg s.n. „cetate, oraş" 1^{r}
ticăloşie s. f. „nenorocire" 15^{r}
tocmi vb. „a închiria" 30^{v}
trahtir s.n. „han" 45^{v}
trahtirigiu s.m. „hangiu" 45^{v}
trudi vb. „a chinui, a căzni" 6^{v}

ucide vb. „a bate rău, a snopi în bătaie" 15^{v}

vârtos adv. în loc. adv. *mai* ~ „mai ales, mai cu seamă" 4^{r}, 28^{v}
vârtute s.f. „putere, forţă combativă" 3^{r}
vesălie s.f. „petrecere" 1^{v}, 32^{r}
veseli vb. *a se* ~ „a se bucura" 14^{r}
voinic s.m. „oştean, soldat" 17^{v}
volnic adj. „liber" 11^{r}
vorovi vb. „a vorbi" 2^{v}, 17^{r}, 46^{r}
vrednic(ă) adj. „meritat, cuvenit" 5^{v}

zaharicale s.f. „dulciuri" 32^{v}
zaiafet s.n. „petrecere, ospăţ" 32^{r}
zăbavă s.f. „răgaz, odihnă" 10^{r}

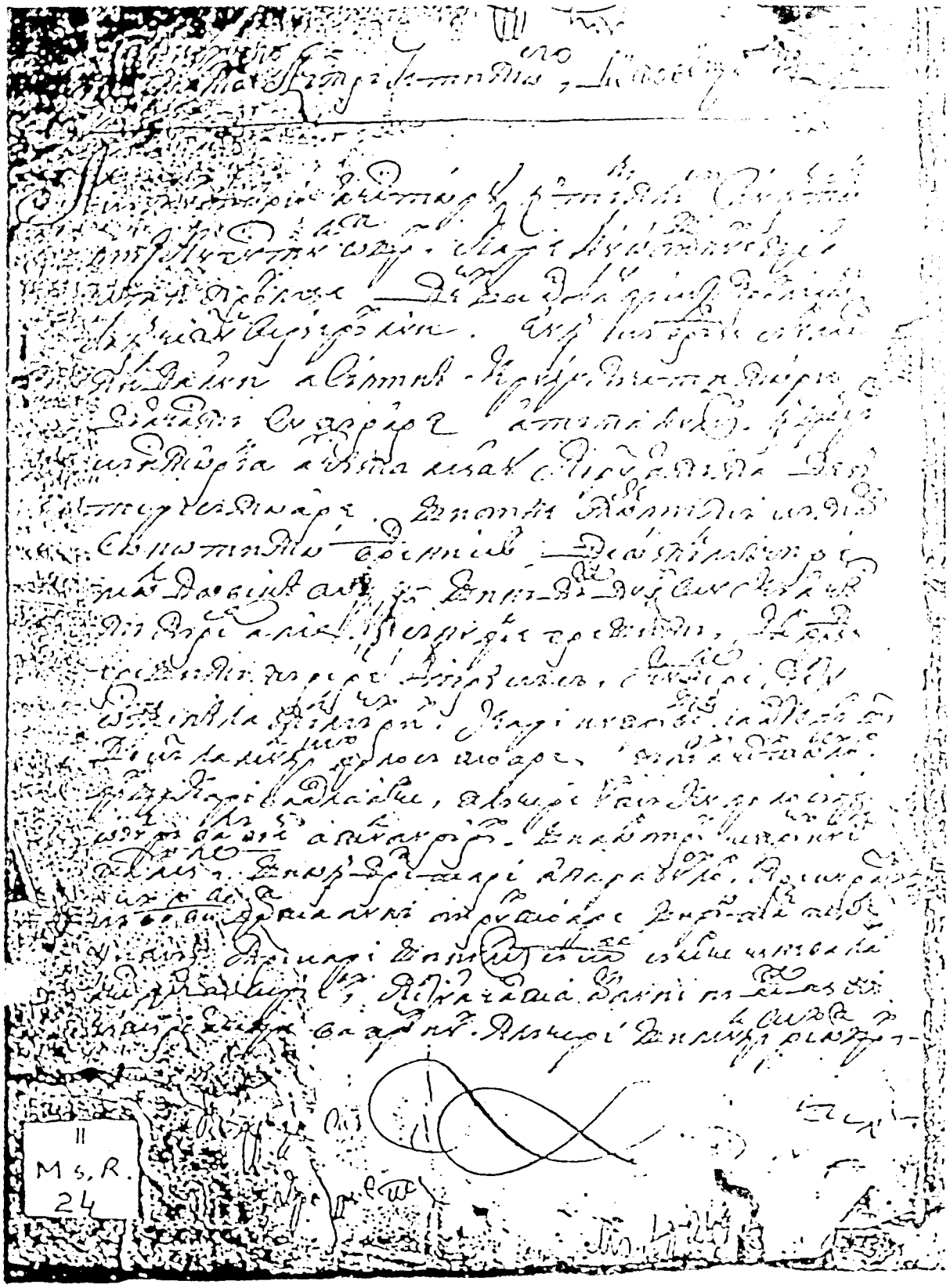

Biblioteca Națională a României, ms. rom. II, 24 (4249)
Însemnarea traducătorului (interiorul primei coperte)

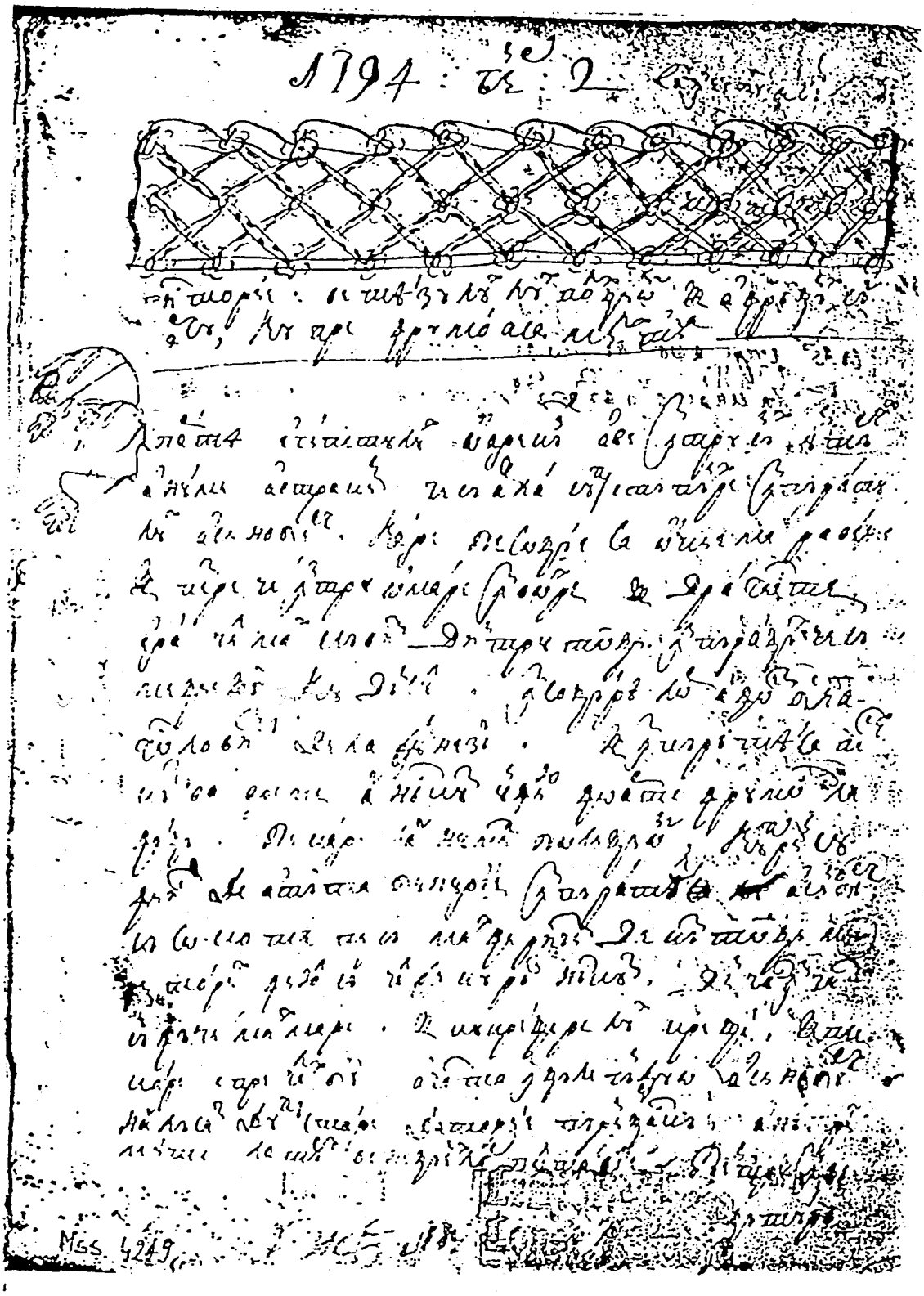

Biblioteca Națională a României,
ms. rom. II, 24 (4249), f. 1r

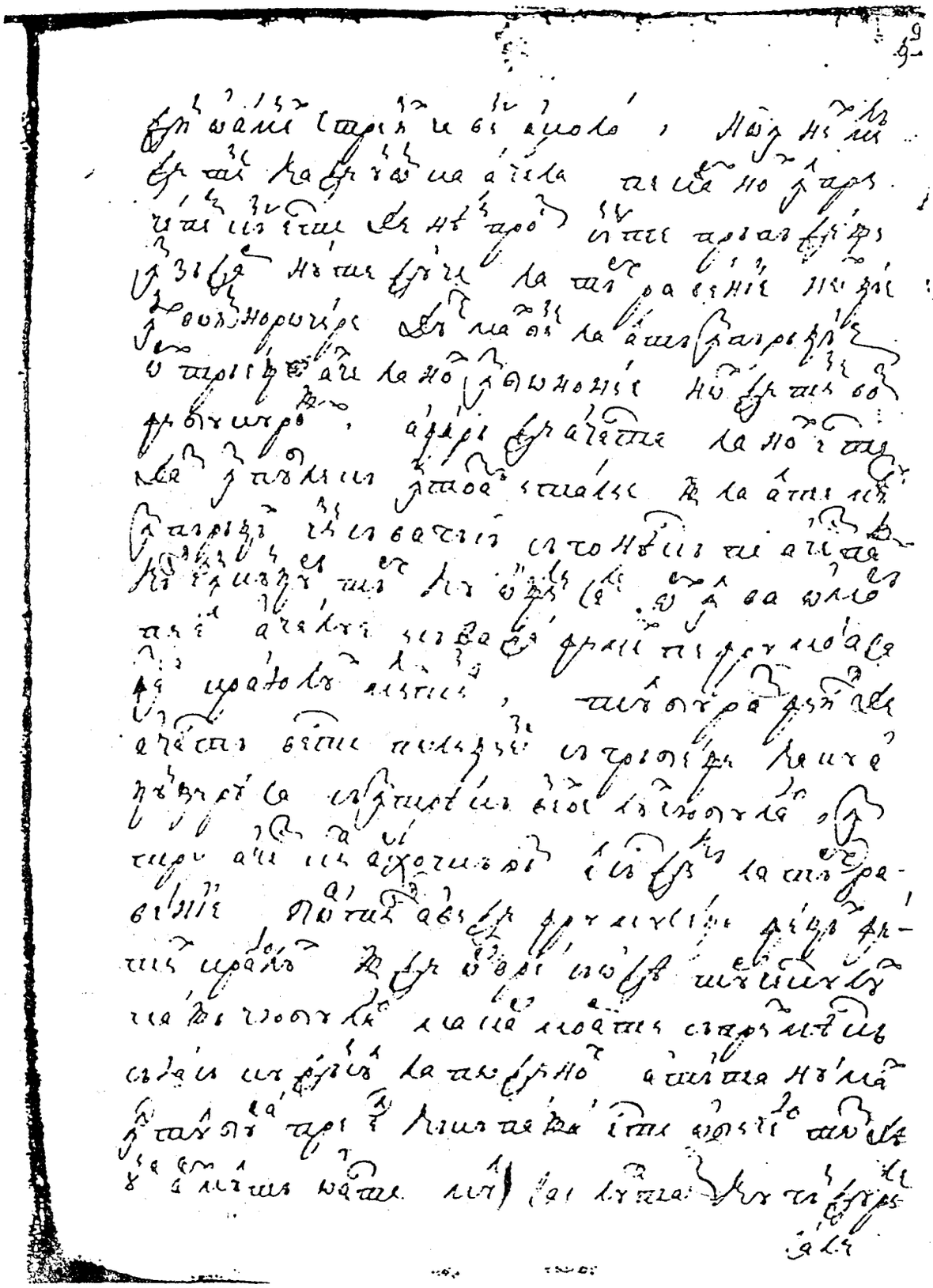

Biblioteca Națională a României,
ms. rom. II, 24 (4249), f. 9r

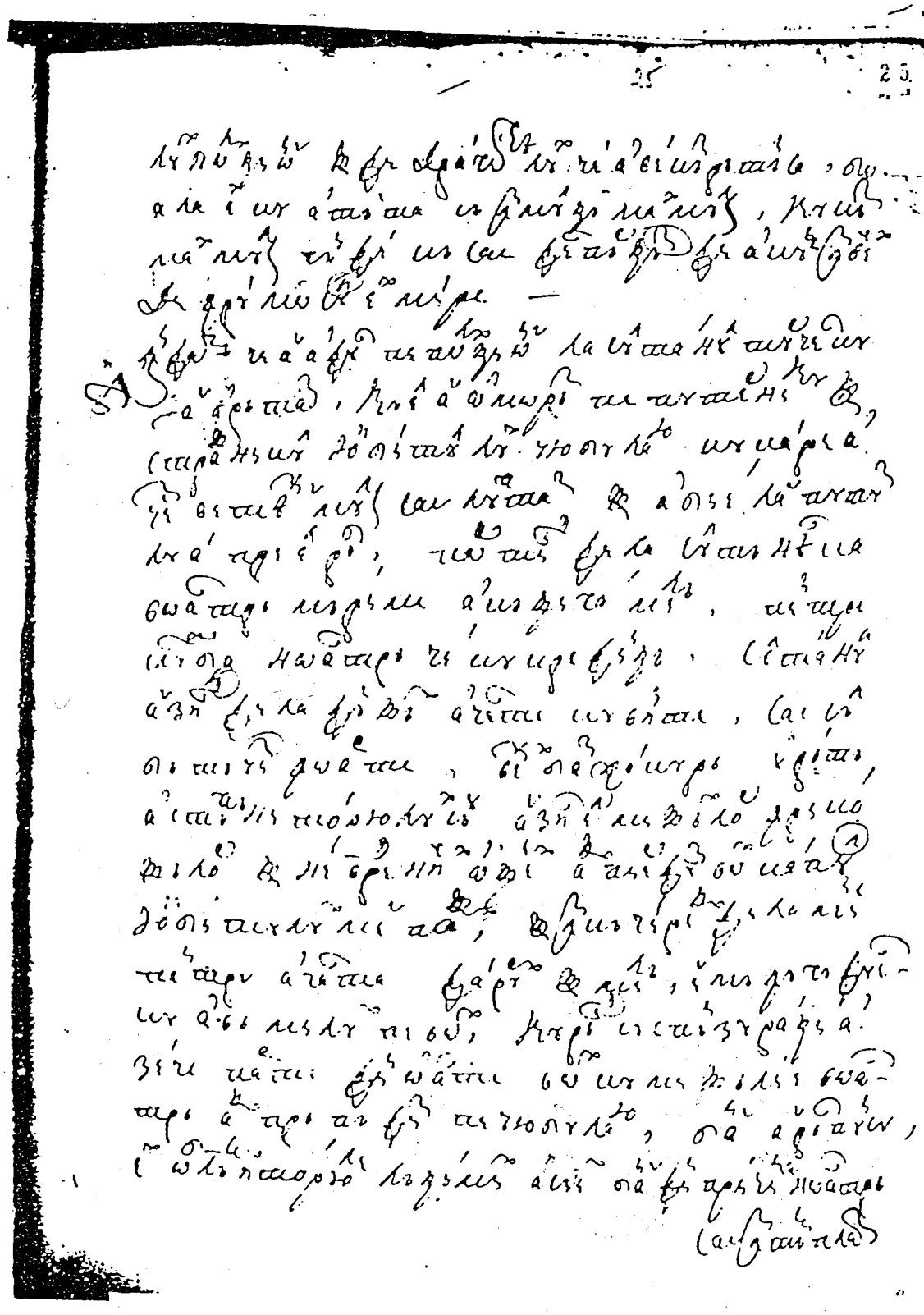

Biblioteca Naţională a României,
ms. rom. II, 24 (4249), f. 25r

CUPRINS

LUCRĂRI DE REFERINŢĂ, ABREVIERI.....5
STUDIU FILOLOGIC 7
STUDIU LINGVISTIC 19
NOTĂ ASUPRA EDIŢIEI 53
ISTORIA LUI POLIŢION ŞI A MILITINEI 57
GLOSAR 137
FACSIMILE.....145